

Caiete Silvane

Revistă de cultură

74

Aurel Pantea

**Poem pentru
„Caiete Silvane”**

Andrei Rus

**Felicia înainte
de toate**

**Poeme de
Karácsonyi
Zsolt**

**Florin
Mihăescu**

**Despre
Gâlceava
himerelor**

**Baló Levente, Între creație și receptare.
Interviu cu artistul plastic Szabó Attila**

Poem pentru „Caiete Silvane”

Aurel Pantea

Aurel Pantea la Zilele Revistei Familia, 2010

Cu cinism se construiește un peisaj:
nori denși și o întreagă zi
difuzată de alba lor densitate.
Aproape lapte, alb și concis,
albul triumfător de după toate
morțile, purificatorul, cine
te vizitează și-a pierdut mesajul, stai
cu tine însuți, iubește-te,
până nimicul se dislocă în mari
răsărituri. Pe urmele noastre,
numai urmele
noastre se mai uită la noi.
Asasinează-ți toți martorii.
Spală-ți memoria, fii curat. Datele
imEDIATE ale conștiinței
rezolvă problemele orei ce sună
apocalipsa persoanei,
în criptele ei se scoală arătări
bătrâne. La ce bun, asasinează-ți
toți martorii, fii drept cu memoria,
lasă-te prezentului cu valve
absorbitoare

Prelecțiunile populare – redivivus

Inițiativa directorului Centrului de Cultură și Artă Sălaj, Daniel Săuca, și a scriitorului Flavius Lucăcel de a organiza lunare lansări de carte sau lecturi publice mi-a amintit, prin calitatea discursurilor și erudiția oratorilor, de cunoscutele *Prelecțiuni populare* organizate de junimiști acum aproape 150 de ani. Comparația nu trebuie privită ca o anacronică reiterare a cunoscutelor acțiuni ale reprezentanților prestigioasei reviste „Convorbiri literare”, deși, în subsidiar, evenimentele au ca finalitate aceeași imperioasă nevoie de educare a unui public care și-a pierdut apetența pentru literatură poate și din cauza penuriei de acțiuni culturale sau, de ce nu, a marketingului (încă) defectuos.

Pus în postura de a cuprinde în câteva cuvinte natura evenimentului desfășurat în 17 februarie a.c., publicul s-ar afla în fața unei imposibile sarcini, căci varietatea genurilor și a speciilor aduse în discuție sau abordate de invitații Karácsonyi Zsolt și Dan Marius Drăgan, avizatele intervenții ale doamnei Simone Györfi sau ale domnilor Florin Horvath și Viorel Mureșan, alături de intermezzoul muzical oferit de excepționalul cvartet „Artis” s-au completat în cel mai fericit mod.

Universitar clujean, Dan Marius Drăgan a demonstrat încă o dată, așa cum Kafka și mulți alții o făcuseră până acum, că pregătirea economică nu e incompatibilă cu *meseria de scriitor*, oferind publicului sălăjean un fragment din romanul istoric **Dracul**, apărut la Cluj-Napoca, în 2005. Deloc întâmplător, regizor și amfitrion al evenimentului a fost unul dintre cei mai mari creatori de roman istoric ai momentului, domnul Florin Horvath. Desăvârșit orator, distinsul romancier sălăjean a reușit nu doar să fixeze direcțiile actuale ale romanului istoric, privit, se pare, ca o specie ba anacronică, ba ingrată, ci și să ofere potențialului lector câteva elemente absolut necesare deciptării substratului metafizic al romanului istoric.

Solemn și impozant, stăpânind bine instrumentele necesare istoricului și literatului, Dan Marius Drăgan a citit un fragment care-a evidențiat nu doar erudiția autorului, ci și lejeritatea în alternarea registrelor stilistice sau a modurilor de expunere, tensiunea dramatică interesant dozată în dialogul ce-l avea în centru pe Vlad Dracul, reușită mise-en-scène a momentului de cumpănă din viața domnitorului. Dincolo de talent și pasiune, calitatea romanului e dată, credem, și de experiența anterioară, căci autorul se afla în fața celui de-al șaselea roman istoric, după romanele **Regina Elisabeta** (1996), **Aur** (1998), **Heraldice** (1999), **Măreția nisipului** (2002) și **Cărările Gloriei** (2003).

Cu o biografie impresionantă pentru cei 34 de ani, Karácsonyi Zsolt, redactor-șef al revistei „Helikon” și lector al Facultății de Teatru și Televiziune și-a exersat condeiul și ca poet, critic teatral sau traducător. Glumind, am putea spune că toate aceste ipostaze au fost vizibile, deși momentul se anunța unul strict liric.

Dezinvolt, empatic, Karácsonyi Zsolt nu s-a limitat la a citi propriile creații lirice, oferindu-ne și traducerea personală a poemelor scrise în limba maghiară. Ce a impresionat a fost însă teatralitatea, calitatea recitării, fluidul acela pe care-l poate degaja doar autorul care spune poezia „pre limba ei”. Și cum marketingul „e în tot și-n toate”, autorul n-a pierdut ocazia de a promova publicația pe care o conduce, distribuind

Lectură publică:

Karácsonyi Zsolt

și

Dan Marius Drăgan

Consiliul Județean Sălaj, Centrul de Cultură și Artă al județului Sălaj, revista „Caiete Silvane” și scriitorul Flavius Lucăcel vă invită joi, 17 februarie 2011, de la ora 16, în sala Porolissum a Consiliului Județean la lectura publică susținută de poetul **Karácsonyi Zsolt** și de prozatorul **Dan Marius Drăgan**.

Intermezzo muzical - **Cvartetul ARTIS**
Dorel Ciobanu (violoncel), **Ionuț Torje** (violă),
Ionuț Dărgan (vioară), **Titus Câmpean** (vioară)

CENTRUL DE CULTURĂ ȘI ARTĂ AL JUDEȚULUI SĂLAJ
 Zalău, str. Unirii, nr. 7, www.caietesilvane.ro, Tel./Fax 0260 - 612870

chiar participanților câteva exemplare ale celui mai recent număr, dar și de a prezenta traducerea în maghiară a volumului **Lacrimi și sfinți**, de Emil Cioran.

De același calibru au fost și intervențiile celor doi redactori asociați ai revistei „Caiete Silvane” (iertată-mi fie rezumarea la un singur aspect al bogatei activități literare pe care o desfășoară!): Simone Györfi și Viorel Mureșan. Mult premiata scriitoare și traducătoare a punctat semnificative repere ale evoluției lirice a poetului maghiar, într-o expunere ce a stat sub semnul acribiei, al profunde înțelegeri a universului poetic și al poeticității pe care o poate degaja chiar și o analiză critică.

Complementară s-a dovedit a fi intervenția lui Viorel Mureșan care, alături de scurta, dar necesară incursiune în istoria literaturii maghiare, a realizat și o interesantă paralelă între operele scriitorilor români și maghiari. Didactic (apreciabilă... cutumă profesională), dar atât de necesar pentru viziunea de ansamblu asupra personalității poetului maghiar, cunoscutul poet echinoxist a menționat și lunga listă de premii de care s-a bucurat invitatul clujean, ca poet și traducător.

Nu putem spera decât ca inițiativa, susținută și de Consiliul Județean Sălaj, să aibă măcar o viață mai lungă, dacă nu și un impact mai mare decât prelecțiunile junimiștilor.

Carmen ARDELEAN

Un mare poet octogenar

De la Gellu Naum (1915-2001) și Ștefan Aug. Doinaș (1922-2002), niciun alt mare poet român n-a mai atins vârsta patriarhilor, de 80 de ani. Mircea Ivănescu, născut la 26 martie 1931, admirat în taină și invidiat de toată floarea poeziei de azi, s-a învăluit în pânza de păianjen a celor 80 de ani ai săi, pipăind cărțile cu asprele cotoare în casa lui pustie dintr-un Sibiu crepuscular.

La Editura Ecclesia, Mănăstirea Nicula, 2004, apăreau, sub titlul **Interviu transfiniț**, confesiunile acestui mare poet, provocate de întrebările lui Vasile Avram. E o carte-interviu cum puțin pot fi invocate în literatura noastră recentă, ținând seama de măsura culturală a celui care răspunde, dar și de faptul că Vasile Avram nu e un simplu gazetar, ci un scriitor complex: antropolog, prozator, poet. Subtitlul cărții, **Mircea Ivănescu răspunde la 285 de întrebări ale lui Vasile Avram**, e numai parțial exact: dialogul se întrerupe brusc după întrebarea cu numărul 105, din voința unilaterală a lui Mircea Ivănescu. Orice încercare de reinnodare a firului, venită din partea lui Vasile Avram, se dovedește în van.

Pornită de la o joacă: *Acum șapte sau opt ani, în timpul unei lungi și plictisitoare ședințe de partid / ... / l-am întrebat în șoaptă pe poetul Mircea Ivănescu / ... / dacă ar fi dispus să-mi acorde un interviu prin care să răspundă la 286 întrebări, câte una pentru fiecare zi lucrătoare a anului.* (p.7), cartea a apărut mai întâi sub formă de foileton în publicația săptămadară „Opinia publică” din Sibiu, cu unele întreruperi, pe parcursul unui an și jumătate (între nr. 172/173, 11 mai 1994 și nr. 246, 4-10 octombrie 1995). Vasile Avram formulează trei tipuri de întrebări: **directe, suplimentare și de potențare a logoului**, acestea din urmă predominând și imprimând timbrul accentuat ludic al interviului transfiniț, cu rare dar semnificative atingeri cu biograful. Prima întrebare e tocmai una **de potențare a logoului**: - *De ce v-ați născut?* generând la rândul ei și altele din aceeași categorie: - *Dar dacă nu v-ați fi născut?, - spuneți-mi dacă aveți amintiri de dincolo de naștere?* etc. Răspunsurile luminează gena interioară sau tema unor poeme de Mircea Ivănescu, dar poetul nu exclude nici natura livrescă a unora dintre obsesii, sau - spune el - *poate că livrescul e doar*

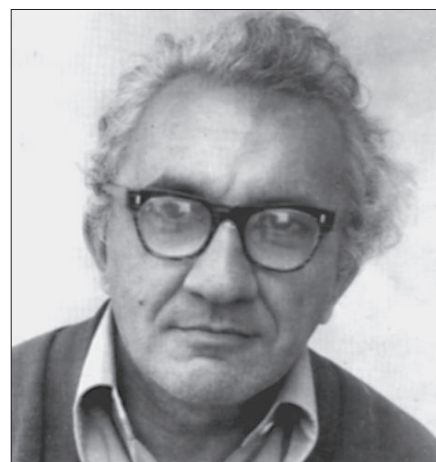
modul în care se actualizează asemenea amintiri (p.13): *grădina în ploaie, zidul din fundul grădinii, lumina palidă a soarelui (dar aici intervine și lumina specială, săracă, din alea în care am copilărit, unde casa noastră, scundă, era înconjura-tă de case mult mai înalte ...* (p.12).

Cum biografia spirituală a poetului e împărțită între creația propriu-zisă și impresionanta muncă de traducător, multe din întrebările lui Vasile Avram ținesc ingeniozitatea învățării limbilor străine pe de-o parte și extravagantele întâlniri cu biblioteca, de cealaltă. Răspunsurile sunt, în general, lungi paranteze oscilând între liric și ludic, ușor evazive, dar cu - din loc în loc - accentuări revelatoare. Atracția cărții derivă uneori din felul politicos în care interlocutorul apelează la disimularea, se eschivează, ocolește să dea un răspuns la întrebări ce-i depășesc autoritatea empirică, trimițând mai degrabă la poezia sa, care e singura dezlegare la toate întrebările. Iată unul din numeroasele exemple de acest fel:

V.A. - *Definiți, vă rog, existența.*

M. I. - *Decât că nu sunt în stare. Pot să vă întreb în schimb dacă existența precede cu adevărat esența? Frumos poem am scris despre această întrebare.* (p.32). Tot o alternativă la posibilele răspunsuri aride e inserarea în textul acestui interviu transfiniț a unor splendide poeme inedite în mai multe locuri din carte, precum și a unui exercițiu de provocare, edificator pentru maniera singulară în care lucrează Mircea Ivănescu:

V.A. - *Știu că adesea compuneți poeme la cerere - o ilustrare a faptului că declicul dvs. poetic are un incipit exterior (o carte, un gest, un cuvânt etc.) pentru ca după aceea să colinde prin labirintul memoriei dvs. afective și să se prefacă în spirale lirice hrănindu-se din ele însele precum arheii începuturilor. Ați putea, acum, scrie o poezie cu titlul **Mircea Ivănescu răspunde la 286 de întrebări adresate de V. Avram** ?Să aibă 17 (șaptesprezece) versuri împărțite în două emisfere și (pentru a păstra simetria) la mijloc să fie echivalent pázite de cuvântul **mea**. Termen 5 zile.* (p.112). Ca răspuns la stărnirea lui Vasile Avram, Mircea Ivănescu aduce, e drept că mai târziu decât termenul fixat, nu unul, ci trei poeme, perfect încadrate în regula prestabilită. Îl reproducem pe primul dintre ele, fiind oarecum mai aproape de însăși esența întrebării lui Vasile Avram. Și

pentru că adaugă șirului cunoscut de *personaje* ale poeziei mivănesciene încă unul, anume pe v abraham. Lanțul de ingambamente ce conferă o notă atât de particulară retoricii poeziei lui Mircea Ivănescu, ca și calitatea rafinată și densitatea angoasei și melancoliei din text ne îndreptățesc, credem, alegerea:

mopete se joacă acum cu prietenul său adevărat v abraham și joacă este că trebuie să răspundă mopete la un număr meșteșugit de două sute optzeci și șase de întrebări, în care cu nici un preț să nu ascundă

nimic, sau oricum, nu cine știe ce. mopete surâde, căci el știe că în răspunsuri au să se ascundă paranteze, retractări, paralogisme și tot ceea ce au să facă sinceritatea lui acum foarte scundă

(și jocul se face, spune mopete, o poveste uitată a mea),

în care se arată cum sinceritatea asta împuținată a lui mopete se face un pitic pândind din cine știe ce ungher trecerea minunată a câte unei făpturi cu părul alene mocnind

și spre ea să-și țâșnească deodată umbra ciudată piticul, și s-o apuce de încheietura rece zvâcnind în mâinile lui, să-i răstoarne în lumină fața aplecată și să-i privească înspăimântat buzele tresărind (pp. 112-113).

Jocul în care intră cei doi scriitori la punctul invocat mai sus trebuie pus în relație cu o altă întrebare și cu alt răspuns în care se fac mărturisiri esențiale din interiorul unui laborator de creație singular:

V.A. – *Volumele dv. de poezie poartă, toate, titluri ostentativ banale (Poezii, Alte poezii, Versuri, Alte versuri, Poeme, Alte poeme etc.) a fost o alegere deliberată sau, cumva, jocul unor comandamente oculte?*

M.I. – *E vorba aici de o incapacitate – reală la un moment dat – de a-mi găsi singur titluri. Din cauza asta scriam, și scriu și acum când mi se întâmplă să o fac, cu titluri date de altcineva. De altfel, literatura pe care o fac, încerc să o fac, e atât de monotona și «exasperant» de aceeași, încât n-ar mai avea rost să-mi diferențiez cărțile prin titluri (pp.109-110).*

Suspectându-se de o retorică prea accentuată în formularea întrebărilor sale, Vasile Avram ajunge să declanșeze și un răspuns ce conține esența artei poetice mivănesciene și chiar a întregii poetici postmoderniste:

V.A. – *Aș propune / ... / să revenim la lucruri mai apropiate de preocupările noastre, mai precis la obiectivul esențial al acestui lung interviu: cel de a aduce la cunoștința cititorilor chipul poetic interior și exterior, al lui Mircea Ivănescu (p.99).*

M.I. – *Nici nu vreau – fără să mai vorbesc de faptul că nu aș pute-o face – să neg ipostaza mea de «spirit livresc». Mai exact ar fi de spus că e vorba de recursul tot mai frecvent la câte o cărjă împrumutată – plagiată – din aspectul cel mai comod pentru mine al lecturilor, în lipsa unor gesticulații reale și obiective. Malraux spunea undeva (cred că v-am mai spus asta) că un pictor nu pornește niciodată de la un peisaj sau de la o dată a experienței sale (chipul ființei căreia îi face portretul, de pildă), ci de la tabloul altui pictor. Cel puțin istoria artelor într-o epocă de decadentă cum e cea modernă (și post-modernă) dovedește asta. Tot astfel, cred eu (vedeți ce pre-*

zumtiv sună – sunt de aceeași părere cu un spirit mare, cum era Malraux!), unul care scrie – vrea să scrie – pleacă de la textul, textele altuia. Sigur, e vorba în ce mă privește, acum serios vorbind, de o neputință creatoare, și atunci e mult mai simplu – sau, poate, e singura posibilitate pentru mine, să pornesc de la modele în jurul cărora să fac variațiuni, plagiate, umpluturi. Căci în felul acesta eventualele mele texte «ar rodi în engrame noi», cum frumos vă exprimați, asta e îndoielnic, sau, în orice caz, ar urma să fie demonstrat (p.100).

Întrebările **directe** (cum le numește Vasile Avram) sunt cele care vizează biografia socială a lui Mircea Ivănescu, fără de care aspectul monografic al cărții – intuim că așa se vrea! – ar avea de suferit. Prima dintre ele e una de rutină. Când, unde și în ce împrejurări ați debutat? În jurul acestei întrebări orbitează enunțuri semnificative despre atmosfera culturală de la sfârșitul deceniului cinci al secolului trecut, despre debutul întregului grup din care Mircea Ivănescu făcea parte: Matei Călinescu, Modest Morariu, Cezar Baltag, Nicolae Breban, despre revista *Steaua* și A. E. Baconsky. De altfel, **Interviul transfințit** al lui Vasile Avram furnizează prin răspunsurile lui Mircea Ivănescu cel puțin câteva date demne de a fi reținute de istoria literară, privind importanța revistei *Steaua* în impunerea noii poezii. Și, de asemenea, rolul lui Matei Călinescu în coagulare și limpezirea grupului scriitoricesc amintit mai sus: *Matei a fost cel care, în primul rând prin personalitatea lui degajată și prin siguranța gustului lui, l-a convins pe Baconsky să-și extindă sfera de influență a revistei «Steaua» din Cluj și asupra Bucureștiului (pp.79-80). Apoi, superlativele pentru Petre Stoica, deocamdată singurele care consolidează poziția lui Gheorghe Grigurcu față de acest important poet: Dacă Nichita și cei din jur au fost lansați și sprijiniți activ de Matei, sigur cu un succes imediat, impus prin propria lor valoare, și probabil tolerat de dregătorii literari și de altă natură ai vremii, contribuția acestui grup la Renașterea poetică inițiată și impusă de Baconsky prin revista «Steaua», a început și s-a continuat o vreme datorită lui Petre Stoica. Se uită probabil că de fapt renovarea poeziei lirice în această perioadă a început prin debutul lui Petre Stoica, poate încă de pe vremea studenției / ... / și a primelor lui publicări de versuri în reviste. În orice caz, la debutul lui Nichita, Petre Stoica*

avea două volume tipărite și care erau mai elocvente pentru adevăratul lirism poetic, multă vreme socotit evazionist, și deci condamnabil, decât imensa maculatură rareori presărată cu vreun vers mai «interesant», a pletorei de versificatori ai așa-zisului proletcult... (p.80).

Desigur, tot pentru portofoliile istoriei literare se impune precizarea că mare parte din carte se dezvoltă în jurul unei piese de teatru pierdute, care justifică o circumstanță din existența literară a lui Mircea Ivănescu și despre care, într-unul din momentele lui de deprimare, Matei Călinescu i-ar fi spus: *tu ai scris piesa care te reprezintă, tu te-ai realizat (p.74).* Se clarifică astfel, măcar într-o oarecare măsură, și fazele scrisului mivănescian, pe care simplul cititor al poeziei sale n-are cum să le bănuiască: prima, a sonetelor franțuzești pentru colege, urmată de cea a piesei pentru Martha, cărora le va succeda marea și cunoscuta treaptă a poeziei propriuzise. Au farmec prin sinceritatea dezarmantă a mărturisirilor radiografia mediilor studențești, a spațiilor culturale (bibliotecă, anticariat, librărie), sau consemnarea – nebuloasă în sine – a momentului confuz din decembrie '89, la Sibiu.

Dacă în țesătura întrebărilor recunoaștem arta suprapunerii armonice a mai multor voci, fiecare păstrându-și, în ansamblu, individualitatea: vocea eseistului, cea a poetului interesat de mecanismele creației, a prozatorului, a antropologului Vasile Avram, răspunsurile lui Mircea Ivănescu, toate aprofundează sensurile transcendente ale poeziei.

Dintre nedumeririle iscate de **Interviul transfințit** aș formula-o doar pe cea legată de absența măcar a unei întrebări vizând prietenia și colaborarea lui Mircea Ivănescu cu Leonid Dimov, Florin Pucă și cercul oniricilor în general. Cum autorul interviului a devenit el însuși o umbră, cartea rămâne să fascineze nu numai prin lumină, ci și prin umbrele ei. Mai ales cele din jurul repunerii în discuție a statutului și dinamismului fenomenului liric.

NOTĂ: Textul de față, într-o variantă ușor modificată și sub alt titlu, se află în stadiu de tipar într-un volum aniversar *Mircea Ivănescu*, alcătuit și coordonat de către criticul și istoricul literar Al. Cistelean.

Viorel MUREȘAN

Flori pe Internet

Primele semne că se apropie sfârșitul iernii sunt florile: ghiociei, toporașii, brândușele, irișii pitici în pădure și în grădină; zambilele, narcisele, lalelele în ghivecele puse în ferestre. La Grădina Botanică din Jibou, este perioada când la magazinul de la intrare își fac apariția freziile, orhideele, clivia, busuiocul. Tuturor celor dornici de culoare, prospețime, miresme și primăvară le oferim următoarele adrese:

FLORI ȘI PLANTE

<http://www.flori-si-plante.ro/>

Bine ați venit în lumea fascinantă a florilor și plantelor! Iată un prim loc dedicat frumuseții și gingășiei florilor, cu un index ce numără 351 de specii, nominalizate prin denumirile științifice și populare. 4 albume foto sunt dedicate superbilor Kohleria, Hibiscus, Violeta africană și Nerium. Tot aici găsiți pe un forum specializat discuții interesante și utile despre cultivarea altor zeci de specii.

GHIDUL PLANTELOR

<http://www.ghidulplantelor.com/>

Un îndrumar creat din dragoste pentru plante și destinat celor care doresc să le crească și să le îngrijească, să-și bucure ochii și semenii cu o grădină plină cu flori multicolore și înmiresmate. Autorul a strâns aici informații despre originea și istoria fiecărei plante, modul de cultivare, proprietățile tămăduitoare sau eventualele caracteristici toxice, legendele și simbolul atribuit.

FLORILE MELE

http://florile-mele.com/index_files/Page681.htm

V-am direcționat direct la pagina „Lista florilor”, unde aveți ce vedea. Dați clic pe oricare dintre ele și veți afla denumirea populară a florii, familia căreia îi aparține, descrierea aspectului, perioada de înflorire, unde se expune și cum trebuie udată. Dacă doriți să-i mulțumiți autoarei, clicăiți pe „Contact”.

LUMEA PLANTELOR

<http://www.plantpedia.ro/>

Plante de grădină, arbori și arbuști, plante de apartament, plante exotice, plante medicinale, plante de câmp, ciuperci, forum.

EX TERRA AURUM

<http://www.horticultura-bucuresti.ro/>

Adică: aur din pământ. Facultatea de Horticultură din București a fost

înființată în anul 1948, în cadrul Institutului Agronomic din București, reprezentând prima instituție de învățământ superior horticol din țara noastră. Neapărat să vizitați Arhiva de la punctul de meniu Lucrări științifice, care cuprinde și studii de floricultură și dendrologie.

ÎNGRĂȘĂMINTE ȘI FERTILIZATORI

<http://www.florovit.ro/index.html>

<http://www.progreen.ro/>

<http://www.nutriplant.ro/>

Hrana plantelor noastre... pentru că și ele au nevoie de hrană.

LIMBAJUL SECRET AL FLORILOR

http://www.animale-plante.ro/content/sectiune/307/flori_si_plante.html

Din cele mai vechi timpuri, florile au purtat mesaje secrete destinate persoanei care le primea. Tipul florii, culoarea acesteia exprimau diferite trăiri sufletești: dragoste, ură, gelozie sau fericire. Dați clic mai sus și veți afla ce semnificații au garoafa, hortensia (noi știm, de la „Floricultura” lui Kiselev citire, că hortensia nu se taie, deoarece altfel nu înflorește din nou decât peste doi ani), irisul, nemțisorul, orhideea, trandafirul...

IKEBANA

<http://www.amenajari-interioare.eu/articole-plante-de-interior/arta-ikebana>

Ikebana reprezintă pentru japonezi o formă tradițională de artă care cultivă simplitatea, eleganța, echilibrul, armonia, lipsa excesului, asimetria. Istoria aranjamentelor Ikebana este foarte veche. Inițial aceste vase cu flori erau folosite doar pentru decorarea templelor budiste din Japonia. Cu începere din secolul al XV-lea, majoritatea caselor din Extremul Orient includ un mic alcov destinat expunerii acestor aranjamente minunate. Prin elementele folosite într-o compoziție, Ikebana plasează privitorul în timp și în spațiu. Regulile de aranjare sunt caracteristice diferitelor școli.

FLORI PRESATE

<http://www.invitatii-florale.ro/>

Cu toții am presat floricele la școală, cu gândul că vom primi un 10 la botanică dacă îi prezentăm doamnei profesoare un ierbar bine realizat. Iată o pagină web unde ele capătă și o valoare economică, deoarece petalele florilor de altădată sunt folosite pentru realizarea unor

invitații la nuntă, felicitări, tablouri ori semne de carte inedite.

BONSAI

<http://bonsaiclub.ro/>

„Un bonsai nu este un obiect oarecare pus într-un colț doar pentru a fi admirat... Este o plantă vie, ce are nevoie de îngrijire constantă, de multă grijă, de pasiune și de un strop de iubire. Un bonsai nu poate supraviețui unei infestări cu păduchi cum poate un arbore din natură, nu poate să-și mărească rădăcinile pentru a căuta apa în perioada de secetă, nu primește în mod regulat elemente nutritive de la animalele și vegetația aflată în descompunere. Un bonsai este complet dependent de posesor. În schimb, veți fi recompensat cu tot ce are mai bun de oferit, începând cu noi frunzulițe, până la flori înmiresmate și fructe superbe.” (Răzvan Savin)

BONSAI DIN HÂRTIE

<http://www.origamibonsai.org/>

Origami este arta realizării de reprezentări împăturite din hârtie. Există mai multe locații pe web destinate realizării de flori prin pliere, dar ne-am oprit la pagina lui Benjamin John Coleman, deoarece el editează și o revistă de specialitate, frumos întocmită și viu colorată, oferită gratuit pentru descărcare prin internet. Primul număr a fost lansat în 1 octombrie 2009 și a continuat să apară cu o periodicitate trimestrială, însumând acum 6 ediții.

ADRESE ALE UNOR FIRME DE PROFIL

(pagini în românește):

<http://www.aniflora.ro/>

<http://decoflori.com/>

<http://www.edengarden.ro/>

<http://www.eplant.ro/shop/>

<http://www.floridepoveste.ro/>

<http://www.florissim.ro/>

<http://www.gardendo.ro/>

<http://www.gradinabakker.ro/desprenoi.html>

<http://www.greenhouseplant.eu/>

<http://www.multeplante.ro/>

<http://www.plant-shop.ro/>

<http://www.robertorossi.ro/>

<http://www.seminte.de/>

<http://sieberz.hu/index.php?lang=2>

<http://www.spatii-verzi.ro/>

<http://www.starkl.ro/>

<http://www.viogarden.ro/>

GYÓRFI - DEÁK György

Felicia înainte de toate, România 2009

regie și scenariu *Melissa de Raaf și Răzvan Rădulescu*

imagine *Tudor Lucaciu*

montaj și sunet *Dana Bunescu*

cu *Ozana Oancea, Ileana Cernat, Vasile Mentzel, Victoria Cociaș, Clara Vodă*

Omul care a colaborat la scrierea majorității succeselor internaționale ale cinematografelei române din ultimii ani debutează în regia de lungmetraj cu „Felicia înainte de toate”. Răzvan Rădulescu nu e singur în demersul său, având-o alături atât în conceperea scenariului, cât și în transpunerea cinematografică a acestuia, pe olandeza Melissa de Raaf, de asemenea debutantă.

Structura narativă a filmului celor doi respectă rigorile impuse de Rădulescu precedentelor scenarii pe care le-a scris: are personaje plasate în situații concrete de viață, acțiunea se petrece în timp aproape real, pe parcursul câtorva ore ale unei zile, replicile conferă particularitate locală în egală măsură protagoniștilor și personajelor secundare sau episodice. Diferența majoră dintre „Felicia înainte de toate” și oricare dintre celelalte filme care au avut la bază un scenariu beneficiind de aportul lui Rădulescu transpare la nivelul mizanscenei.

Nu știu ce și cât aparține fiecăruia dintre realizatorii filmului, dar am o certitudine: orice impuls naturalist al scenariului a fost rețezat în momentul stabilirii cheii regizorale. Este puțin relevant dacă seninătatea viziunii auctoriale se apropie mai mult de starea interioară a Melissei de Raaf sau de a lui Răzvan Rădulescu, atâta vreme cât universul propus de „Felicia înainte de toate” este coerent și funcțional.

Din punct de vedere formal, cei doi realizatori respectă întru totul regulile realismului, estetică impusă de tonul scenariului, apelând în general la cadre-secvență de o lungime considerabilă. Nu corectează decât rareori încadratura pe parcursul derulării unei secvențe și niciodată cu scopul de a puncta un amănunt sau altul. Toate mișcărilor camerei sunt calme, indicând prezența unei instanțe care observă cu răbdare și cu detașare emoțională traiectoria

le personajelor. Autorii își fac simțită prezența prin mici subtilități, care niciodată nu par să interfereze direct cu viețile celor creați de ei înșiși. Cu alte cuvinte, așa cum e firesc în orice operă de artă desăvârșită, două viziuni distincte se manifestă concomitent, una a umbrelor care nu trebuie deranjate de intruziuni străine, iar cealaltă a demiurgilor, care trebuie să rămână, pe cât posibil, în lumea lor paralelă, fără a trimite semnale creațiilor că ar putea beneficia de sprijin exterior în rezolvarea propriilor conflicte și probleme.

Filmul realist, prin excelență, restituie acest tip de ordine a lumii exterioare, având avantajul de a fi oferit spre înțelegere și analiză unei terțe instanțe, a spectatorului. La nivelul celui din urmă se face diferențierea între tipurile de realism cinematografic, în funcție de implicarea cerută acestuia putând fi distinse sub-speciile genului. „Felicia înainte de toate” aparține, din punctul de vedere anterior, unui realism clasic, ajutându-și spectatorul să lege fără probleme un prim nivel al elementelor care îl compun, necerându-i acestuia o

concentrare suplimentară pentru a distinge detalii dramatice sau de mizanscenă complicate. Filmul cuplului de Raaf și Rădulescu nu conține nici cel mai mărunț sămbure demonstrativ, neavând minima ambiție de a-și concura conaționalele realizate în ultimii ani de Puiu, Muntean sau Porumboiu.

Cu excepția unui singur cadru dinspre final, în care surprinde străzile Bucureștiului din mașina în care se află aceasta, camera este centrată în permanență asupra personajelor. Din când în când, Felicia iese din cadru sau este tăcută preț de câteva minute bune (în scena discuției din aeroport dintre mamă și fosta dirigintă a surorii Feliciei), dar întotdeauna focusul revine asupra ei. Durata absenței este însă suficient de scurtă în primul caz sau de încărcată de semnificații și de viață în celălalt pentru a nu bloca percepția privitorilor și a-i face conștienți de prezența autorilor în spatele deciziilor de mizanscenă. De altfel, nu există nici o încadratură nejustificată sau forțată pe toată durata de 120 de minute ale filmului. Scena răbufnirii emoționale a Feliciei în aeroport, mult discutată în cercurile de cinefili vizavi de corectitudinea ei în contextul stilistic general, merită o discuție separată.

Protagonista se află într-un moment de stres intens în acest punct al traseului său, pierzând avionul care ar fi trebuit să o transporte în Olanda, țara în care emigrase de ani buni. Trebuie să se întoarcă neapărat în aceeași zi pentru a-și lua băiatul dintr-o tabără. Merge de la ghișeu la ghișeu în speranța că va găsi un bilet spre destinația dorită, fără a avea succes însă. Bărbatul de care divorțase, tatăl copilului, nu poate să își recupereze fiul, având programată plecarea în vacanță pentru aceeași zi. Nici prietena ei cea mai bună, pe care o contactează de asemenea prin telefon, nu este disponibilă. Disperată, agasată de prezența mamei ei la aeroport - o femeie căreia îi seamănă în anumite privințe, dar față de care încearcă sentimente amestecate -, răbufnește la câteva minute după cel mai tandru moment dintre ele două, descărcându-și nervii asupra acesteia. Camera o surprinde într-un plan apropiat - una dintre puținele asemenea încadrături -, cu siguranță cel mai lung de acest fel al filmului. Rezerva multora dintre spectatori sensibili la aspectul formal al cinemaului are legătură cu decizia autorilor de a aborda un moment de o asemenea intensitate emoțională în planul cel mai manipulator al limbajului acestei arte, aparținând unei realități psihologice, niciodată uneia obiective. Ei consideră o eroare această alegere de mizanscenă, văzând în ea o nesiguranță a realizatorilor, care, în opinia lor, au forțat nota pentru a ajunge cu orice preț la sensibilitatea spectatorilor prin a-i forța să empatizeze cu Felicia.

În mod normal, așa fi fost în asentimentul lor, dar în „Felicia înainte de toate” avem de-a face cu un tip de realism care nu mimează obiectivitatea totală, sinonimă neimplicării autorilor în discurs. Din punct de vedere formal, filmul e împărțit în trei părți distincte, dictate de locațiile pe care le traversează protagonista în periplul ei. Incipitul se petrece într-un apartament, identificat cu locul copilăriei acesteia, cel mai încărcat afectiv, dar și mai protector dintre toate. Aici, camera o surprinde în permanență pe Felicia în plan general sau mediu, permițând spectatorilor să o proiecteze în contextul familial. Două sunt laitmotivele vizuale ale acestui capitol: încadrarea personajului în forme geometrice cu limitele bine determinate, dreptunghiulare în general (în principal tocurele ușilor sau ramele ferestrelor) și proiectarea unui spot luminos pe centrul poziționării ei vizavi de

aparatul de filmat. Aceste două elemente își găsesc pe de o parte justificare într-un plan realist (un apartament oarecare e format din obiecte de mobilier de formă fermă și acțiunea are loc la primele ore ale dimineții), iar pe de altă parte reprezintă intruziuni aproape imperceptibile ale realizatorilor în universul personajelor. Prin poziționarea constantă a Feliciei în raport cu forme geometrice se obține nu doar o accentuare subtilă a nehotărârii și moliciunii ei congenitale (după toate aparențele), ci și inducerea unei senzații de protecție în mintea spectatorilor, provenită din ordonarea haosului în nuclee bine proporționate. Spoturile de lumină îndreptate spre protagonistă accentuează fin tonul potolit, univoc la care apelează personajele când se adresează unul altuia. O particularitate nenaturalistă, care merge împotriva scenariului, o constituie această acalmie a timbrului vocal din tonul acestora. Alături de gesturile și de posturile prelungite nefiresc pentru o convenție naturalistă, dar niciodată suficient pentru a căpăta un statut simbolic, modul în care își vorbesc personajele devine alegoric, conferind un aer ritualic evenimentelor redată în film. Astfel, problema particulară și minimalistă ridicată de scenariști în „Felicia înainte de toate” accede la universalitate. Cel de-al doilea capitol al peripețiilor Feliciei este și cel mai scurt în economia filmului, fiind reprezentat de drumul într-un taxi spre aeroport, alături de mama sa. Încadraturile devin acum mult mai strânse, iar chipurile personajelor sunt traversate de diferite conuri de umbră de-a lungul călătoriei. În fine, capitolul cel mai consistent, al periplului prin aeroport al mamei și al fiicei, combină exclusiv cele două tipuri de încadrături, dar elimină aspectul radios conferit de lumina solară. Din momentul intrării lor pe poarta aeroportului și până la părăsirea acestuia, realizatorii refuză să ofere sprijin suplimentar personajelor, centrându-și camera asupra lor și neoferindu-le posibilitatea plasării în niciun fel de context vizual protector. Mulțimea din aeroport nu e nicio clipă redată pe ecran, planul auditiv nu e încărcat nici el de mai multe surse sonore suprapuse. Cu toate acestea, apelând la nivelul subconștientului spectatorilor, care asociază automat o locație cu caracteristicile sale, realizatorii reușesc să imprime o neliniște care atinge în repetate rânduri insuportabilul emoțional la nivel de percepție. E cu atât mai accentuată senzația angoasantă, cu cât personajele cu care interacționează protagoniste sunt amabile, calme și de o căldură umană stranie. Tot periplul lor prin aeroport are, din aceste cauze, aerul unui vis complex senzorial, întortocheat, dar niciodată amenințător fizic. În aceste condiții, cadrul strâns în care e surprinsă răbufnirea Feliciei semnalează simpla reconciliere între autori și protagonista lor, aceștia reluând-o sub aripa lor protectoare din acest moment și până la final, când revine în habitatul familial, fiind din nou încadrată vizual în forme geometrice liniștitoare.

Finețea dramatică (revelată deja cu justete de numeroase alte cronici autohtone) și regizorală cu care a fost conceput „Felicia înainte de toate”, naturalețea și calmul personajelor, apropierea afectuoasă de actori (minunați cu toții), viziunea înțeleaptă asupra problemelor cotidiene ale oamenilor vor evoca cinefililor universul lui Eric Rohmer. Iar celor dintre aceștia care îl iubesc pe cineastul francez, așa cum eu însumi îl divinizez, e foarte posibil ca „Felicia înainte de toate” să li se pară cel mai impresionant film românesc al deceniului.

Andrei RUS

Locul unde se va deschide cartea

4. „ET UT REVOLVIT LIBRUM...”

Am împrumutat titlul acestui ciclu de articole de la poetul Viorel Mureșan, care și-a denumit astfel ultimul volum de poezie publicat la Editura Dacia XXI din Cluj. Oricum, când omul încearcă să deschidă cartea ca să privească dincolo de clipa prezentă, să cugete la „ce-ar fi dacă?”, răspunderea alegerii unei opțiuni îi revine în totalitate. Sugestiile sosite din lumea celor nevăzuți și celor nevăzute trebuie examinate cu înțelepciune și precauție, precum zice și poetul: „văzduhul acesta e plin de bătrâni// stau/ în mijlocul nopții/ ca într-un cal troian” (Un răspuns de la cerul tăcut).

Să lăsăm caii troieni să pască jăratec printre troiene și să păstrăm pe retină silueta sfătoșilor pitiți undeva între Carul Mic și Carul Mare. Bătrânii reprezintă una dintre obsesiile autorului, ei apar în cele mai imposibile locuri - grupuri tragice de siluete fantomatice, marcând cadrul liric cu prezența lor resemnată, un cor antic încătușat de artrită, pus să asiste și să țină isonul la Facerea Poeziei: „Cu aburi îmbracă/ litere palide/ un șir de bătrâni într-un parc,/ — de s-ar lumina/ cu o lampă cât inima/ păsării care scapă/ prin geam/ dintr-un mare incendiu” (Lampă cât inima).

Există un hotar neînțeles între graba noastră de a trăi (bineînțeles: de a trăi bine!) și impasibilul ticăit din pântecul ornicului (ciclop cu monodul, uriaș încercănat din spița lui Uranus, frate vitreg al lui Cronos) - sunet perisabil, la voia celui care învârte cheia folosită pentru încordarea arcului motor. Nu-i înțelegem pe cei în vârstă până când nu devenim aidoma lor, înainte de a ne pierde (sau a ne regăsi) dincolo de bariera transparentă menită să ne dividă individualitățile: „numai bătrânii se mai joacă așa uneori/ cu ferestrele/ le crapă ușor/ până ajunge umbra pe canat/ apoi gata/ li se acoperă fețele cu praf de cretă/ dincolo de sticlă” (Despre iubire sau singurătatea ochiului).

Copiii nu se tem că vor deveni cândva moșnegi sau babe, candoarea lor e și atributul bunicilor care le veghează primii pași și le ascultă cele dintâi rostiri. Adulților însă le este frică, pentru că li se pare că senectutea este pragul bătut de soartă și mânjit de apele negre ale râului subteran traversat la Marea

Trecere: „o pată de zăpadă murdară mă mai aștepta pe un acoperiș/ ca să-mi șoptească/ - iată:/ Sunt o lumânare peste care s-a suflat” (Pastel de 1 Aprilie).

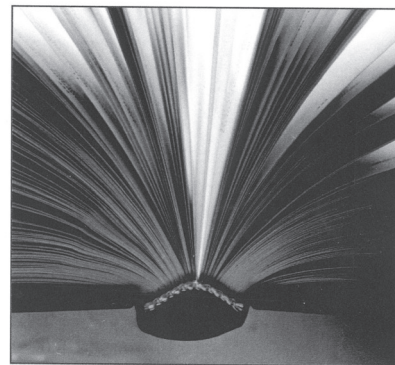
1 Aprilie este o dată cheie în cronologia viorelmureșană, un marcaj al vadurilor, al curgerii, al îndepărtării de matcă și al apropierii de limanul final al veleaturilor. Dar, crede poetul, transformarea vârștelor este sau ar trebui să fie ea însăși o Devenire conștientă, un drum de la naștere la renaștere pavat cu propriile noastre opțiuni și acțiuni, o călăuză către țelul indicat de palma primită după tăierea cordonului ombilical, o contribuție proprie, senin acceptată, la singura și adevărata accepțiune a Realului: „de-a lungul șoselei un singur bătrân/ cu cravată de vrăbii privea înserarea/ și aștrii tot unul și unul/ ră-săreau dintre oasele lui” (Lumini).

Calendarele cuprind zile, săptămâni și luni - nimic prea cutezător. Anii se socotesc cu deceniile, cu secolele și mileniile - cantități mai presus de propriul ritm al inimilor noastre, multipli de neînțeles, reduși matematic la cifra unor exponenți cocoțați în podul bazei zecimale: „anul acela se stingea între paharele roșii/ a căror lumină ducea sub pământ/ noi hibernam într-o piatră/ în care un bătrân rășfoia umbre/ la o masă/ 7... 8... 9” (Deasupra lucrurilor se făcea repetiție generală).

Încă de la naștere, suntem făgăduiți Morții: morți-copii, fără grija păcatului; morți-tineri, cei fără de urmași și fără de frământarea amintirilor; morți-în-putere, surprinși în (ne)credința adevărului că totul este trecător; morți-sătui-de-viață, care și-au trăit traiul și și-au mâncat mălaiul, pentru care zilele sunt doar preludiul ultimei răsufări: „distanța o aproximează numai arpen-torul// un bătrân/ în drumul spre groapă/ își agață umbra într-un copac/ ca pe-o obositoare manta” (33 de rime pentru umbră, 19).

Poetul este omul căruia Dumnezeu îi acordă dintru început prezumția de nemurire. El poate să tacă, iar atunci liniștea atotcrotopitoare să-l oblige pe neom, mai ales pe cel ajuns sus (deasupra tuturor semenilor săi, dar supus Judecății de Apoi), să asculte adevărul sădit în sufletele tuturor la venirea pe lume; el poate fi martorul ironic al prefacerilor absurde, al spitalelor construite în jurul automatelor de cafea; el poate deveni portavocea asurzitoare,

Viorel MUREȘAN

Locul în care se va
deschide cartea

DACIA XXI

tunetul de la capătul fulgerului slobozit ca un bici de mânia divină: „suntem umbre/ încălcite în uitarea/ care coace lanul acela de grâu/ iar stânca se ia pe urmele noastre/ de-am aștepta-o/ tăcerile dintre noi/ s-ar descompune/ în pătrate de gheață pe cer// statuile negre se plimbă cu mărgelile de sânge la gât// în oraș/ bătrânul de lemn cheamă păsările/ să-i ciugulească din palmă litere de ziar” (***)

Viorel Mureșan a parcurs un drum îndelungat de la tânărul rebel, fascinat de lirica (ba irațională, ba abstractă, uneori eclectică) oniriștilor. A debutat în volumul „Scrisori din muzeul pendulelor” (Editura Albatros, 1982). Cititorul avizat va descoperi aici zeci de motive (de „șopârle”, cum erau denumite formulările neastâmpărate încriptate în texte pe vremea lui Nicolae Ceaușescu) pentru ca autorul să nu fie lăsat să publice decât după 1989. Un singur exemplu, de la începutul plachetei, din pagina 10: „Să plece oriunde pasărea cu ceasuri atârinate/ de aripi numai să plece/ să poată/ vorbi tare/ în lipsa ei/ că oglinzile prea îi arată albi și tăcuți” (Scrisori din muzeul pendulelor, 1). Nota bene, motivul oglinzilor este un alt lait-motiv al autorului: „despre oglinzi se știe că spun lucruri concrete/ puneți-le guri și ve-

deți dacă mint" (Propunere pentru o înfățișare mai concretă a literei E, 3).

„Biblioteca de os” (Editura Dacia, 1991) poate fi socotită ca un exemplu de literatură de sertar, cuprinzând texte refuzate anterior de cenzori: „sunt la biblioteca de os maimuța-mi arată/ cu un baston stelele cerului în cădere/ secolul scrie nume cu vulpi un bătrân”. Persistă și aici obsesia manierist-macabră a muzeului cu exponate ale supra-realismului luat pe cont propriu: „creierul meu ieșise la soare/ pe-asfalt/ și l-am iscodit ce gândea/ în momentul acela// - tocmai mă împiedici să prind rădăcini/ mi-a strigat sâmburele de piersică/ rostogolindu-se” Gazdă este aici Doamna de Ceară: „Femeie/ îți sunt// și/ de/ prea/ mare/ vis// în/ întunericul/ inimii/ de bărbat”, care corespundează aprig cu poetul, realizând împreună duete în oglindă și monologuri epistolare dispersate în elegii, proze magice, vise, monumente funerare și mai multe feluri de-a arunca un titirez.

„Pietrele nimicului” (Editura Dacia, 1995) anunță apariția celui care va fi

declarat cel mai bun haijin (poet creator de haiku) din țară. Interesantă nu este atât selecția grupată sub titlul „Împăratul liniștii”, unde vacarmul viziunii acoperă șoaptele vocii interioare: „plouând în/ curtea școlii copii/ biciuiesc alfabetul”. Ceea ce citim aici este un anti-Zen, o para-meditație, un contra-haiku, interesant ca experiment literar, însă la nivelul curiozităților de iarmaroc literar. Dar dacă ne vom întoarce, nu prea mult, preț de doar o pagină, vom descoperi în grupajul „Praful și norii” o imagine superbă a mohorâtei toamne, a lacustrelor întinse la uscat, schițată în doar trei rânduri și șapte cuvinte: „octombrie:/ foșnet de cămăși negre/ pe sfori”

„Ramele nordului” (Editura Dacia, 1998) conține un uimitor „Calendar cu Doamna de Ceară”, unde percepțiile sublimă în notații expresive, iar verbul se lasă arareori împovărat cu scorneli și zorzoane: „decât că un fir de cerneală în ianuarie se porni/ mai mult nu voi spune”. Ceea ce nu se vede capătă acum importanță: „Se pare că e cineva în pădure/ citind în tăcere o carte”. În aer, persistă silueta copacului tăiat; culegătorul de ciuperci își abandonează alter-ego-ul din liniște și singurătate; apare subit ideea de „Lumină absentă”, fructificată ulterior într-un volum independent (Ed. Paralela 45, 2000), poate cel mai bun dintre toate. Secțiunea „Bibliotecarul furnicilor” reprezintă o selecție antologică de haiku, succinte notații ale esențialului, una mai uimitoare decât cealaltă: „s-a trezit copilul/ dizolvă cu un băț/ soarele în lac”.

Despre „Ceremonia ruinelor” (Editura Dacia, 2003), Andrei Bodiua a scris în „Observatorul cultural”: «Poemele din cel mai recent volum al lui Viorel Muresan exprimă boala, oboseala și moartea. Paradoxal însă, și aici citim tensiunea esențială a acestei cărți, sfârșitul este privit cu un „ochi beat”, de o vioiciune și de o prospețime evidente. Moartea poate fi privită nu doar în negru, ci și în culori tari, vii, în imagini puternice, clar conturate: „prin curțile-nalte femei de zăpadă/ aprind focuri/ și plâng// din gură le ies vrăbii/ pe care le prindem în cer/ ca într-un coș de nuiiele// restul zilei e doar/ lumina ce vine din scânduri” (O poveste de iarnă).»

„Sâmbăta lucrurilor” (Editura Limes, 2006) constituie o antologie de autor. „Buchetul de platină” (Editura Eikon, 2010) aduce în pagini eleganța vizuală pe care calitatea versurilor ar fi presupus-o de mult. Desenele folosite

ca ilustrații au fost realizate de Marcel Lupșe. Volumul este împărțit, ca de obicei, în 3 părți, însă apare un nivel numeric înedit în opera autorului, prin împerecherea treimilor: „33 de rime pentru umbră”, „33 de armonii mici” - semn de verticalitate (33 reprezintă numărul de vertebre din coloana vertebrală - și nu numai). Pe coperta din spate, poemul haiku premiat: „cal singur pe câmp —/ călărețul din iarbă/ numărând norii”

Titlul ultimului volum prezintă o ambivalență care m-a cucerit de la prima vedere. Expresia are două sensuri: unul interior, al degetului care desparte copertile, taie paginile și se oprește deasupra unui rând tipărit; și unul exterior, cuprinzând coordonatele fizice ale punctului geografic unde cititorul se îndepărtează de lume, se izolează ca să se scufunde în universul creat sau creionat de autor. S-a spus despre poetul nostru - revendicat de echinoxii, de optzeciști, de zălăuani, de moderniști, de postmoderniști, de jibouani, de minimaliști, de familiiști, de surducani, de manieristi fanteziști, ba chiar și de liber-schimbști - că este un caligraf al emoției (Mircea Petean), un „carateca” (!?!) al generației '80 (Mihai Vakulovski), un performer al suavităților (Alexandru Cistelecan), un plastician al versului (Radu G. Țeposu), un mistic rafinat (Ion Vădan), un artist al elipsei și contraacțiunii (Iulian Boldea), un patetic inteligent și plin de umor (Andrei Bodiua), un alchimist al abstracțiunii (Ștefan Borbely), un zâmbitor cu veșnice luminițe în ochi (Ioan Groșan).

Au și ei dreptate, dar ne dorim să avem și noi atunci când susținem că Viorel Muresan a depășit prin operă nivelul calificativelor și sortării în diferite cutii. El, precum sună și acest titlu atât de drag mie, care-mi înverzește ochii (oricum, verzi-albaștri din naștere), nu mai aparține niciunui „-ism”, „generații”, „mode” ori „curente literare” - ci numai colțului privilegiat de Rai unde se întâlnesc în cel mai intim cadru cu puțință autorul, poezia și cititorul. Acesta este „Locul unde se va deschide cartea”, unde spațiul se preschimbă în neștiut, durată se transformă în eternitate, iar slovele scrise se înalță în cel de-al no-ua-lea cer: „un nor/ între mine și munte/ își învață puii/ să zboare” (Muntele de melancolie).

Franciscus GEORGIUS

Secretul comorii – monografie a unor timpuri revoluate

Aflat la cel de-al doilea volum, Artemiu Vanca completează prin *Secretul comorii*, apărut la Editura Contrast, București, 2010, seria scrierilor de aventură începută prin *Comoara din dealul Magiarului*. Cum însuși mărturisește în *Cuvânt înainte*, tomul își propune „să reconstituie atmosfera anilor 1947, 1948 și să menționeze principalele evenimente cu caracter politic care au avut loc atunci, în țara noastră, și modul în care au influențat ele viața oamenilor”.

Tonul primului volum se păstrează și în al doilea, dar autorul este ceva mai atent la tehnica scrierii, nu fără însă unele amendamente care se pot aduce scrisului său.

Personajele cărții sunt aceleași, introduse în narațiune încă din primul volum, locuitori ai Văii Banului: Cornel, Mihai și Andrei ne însoțesc în această nouă aventură, ce are loc la un alt nivel al existenței lor, călătoria este întreprinsă cu scopul de a descoperi misterioasa comoară. Ei parcurg drumul firesc spre maturizare, un drum sedimentat cu noi experiențe ce au un evident caracter inițiativ.

Roman al trăirilor, al experiențelor și al maturizării, *Secretul comorii* urmărește fotogramă cu fotogramă evoluția unor eroi din momentul plecării la liceul din Șimleul Silvaniei, datat 14 septembrie 1947 până la finele primei clase de liceu, în vara anului 1948. Maniera este aceea folosită în scrierile balzaciene, accentul căzând pe detaliul descrierii pentru a crea atmosfera unei perioade istorice controversate: „În câte un cufăr mare din lemn, mamele lor le aranjă trusourile: lenjeria de corp, hainele de schimb, și obiectele de toaletă, în conformitate cu lista comunicată de liceu. Acesta îi obliga să ducă cu ei patru cămeși de zi, două cămeși de noapte, patru izmene, șase batiste, șase perechi de ciorapi, patru ștergere, două perechi ghete, un piaptăn...”; alteori tehnica detaliului nesemnificativ devine păguboasă, diminuând, pe alocuri, frumusețea narațiunii. Amănunte precum spălarea dinților și folosirea toaletei bagatelizează scrierea și lezează textul în ansamblu: „Lipseau pasta de dinți și hârtia igienică! La țară, pe atunci, nu se spăla lumea pe dinți cu periută și pastă. În loc de pe-

riută foloseau degetul arătător de la una din mâini, iar în loc de pastă de dinți, sare. Hârtie igienică? Lumea nu știa ce-i aia. În loc de hârtie igienică se foloseau, în cel mai fericit caz, bucăți de ziar”.

Figurile pitorești pe care le conturează salvează întrucâtva textul, și acestea transmit uneori impresia de neverosimil, ele neavând forța necesară unor personaje autentice. Bunicul lui Cornel Straja amintește de personajul lui Creangă. Discursul său este pigmentat cu proverbe și zicători, autorul demonstrând o acuratețe a limbajului din popor, o cunoaștere a fondului autohton: „Minciuna are picioare scurte!”, „Să nu dai niciodată cinstea pe rușine!”.

Acompaniați de uruiul roților în drumul lor spre o nouă etapă, copiii refac scenariul comorii, dar și peripețiile legate de căutarea ei. Acest moment de rememorare și reflecție creează un motiv de redare, prin dialog, a unei imagini topografice în detaliu. Drumul devine astfel motiv de digresiune, în roman, prilej de a surprinde, în câteva pagini, monografia satului transilvănean: „ – Pe acest deal a fost, cândva, demult, o cetate, de care a ținut și satul nostru.

– A cui era cetatea? întreabă Cornel.

– A regelui ungur. Vălenii și locuitorii celorlalte sate care aparțineau de cetate erau iobagi ai cetății.(...) În timp ce traversau această comună, locuitorii ei se îndreptau spre biserică. Atrăgeau în mod deosebit atenția tinerele unguroaice îmbrăcate, fiecare, cu câte o duzină de rochii. În timp ce românele se îmbrăcau astfel încât să-și pună în evidență siluetele, unguroaicele țineau parcă, cu tot dinadinsul, să și le ascundă”.

Descrierile sunt mai reușite decât dialogul care nu este atât de izbutit din punct de vedere literar, trădând, uneori, o facilitate cotidiană: „Profesorul își ridică ochii din catalog, îl privi atent, după care îl întreabă: – Suntem cumva neamuri?

Elevul Albu n-apucă să răspundă și profesorul continuă:

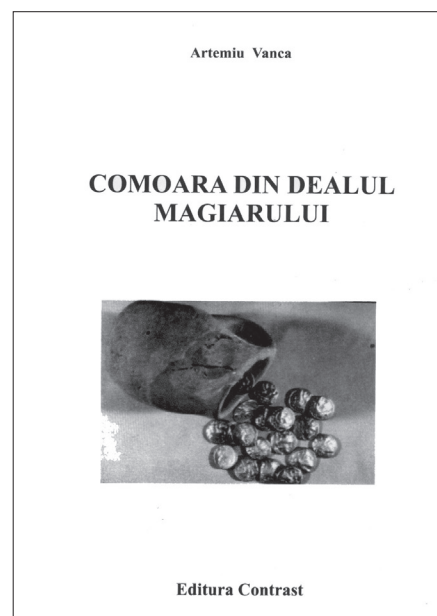
– Nu cred, că ești prea brunet. De unde ești?

– De lângă Șimleu.

– Adică tot din Sălaj. Uite, domnule, o altă coincidență. Ești însurat?

Sala izbucnește în hohote de râs.

– Nu sunt, răspunde elevul abia stă-

pânindu-și râsul.

– Formidabil! Încă o coincidență! (...)

– Ce-i taică-tău?

– Plutonier major, domnule.

– Mi-a venit inima la loc. Credeam că suntem frați. Tata a fost doar sergent. Stai jos, Tizule!”.

Cartea glisează pe registre diferite pentru a contura întocmai contextul și a crea impresia de autenticitate a rostirii; regionalismele nuanțează culoarea locală, dar creează și un soi de ilaritate textului:

– Ce nu-ți place?

– Zama.

– Îi prea subțare.

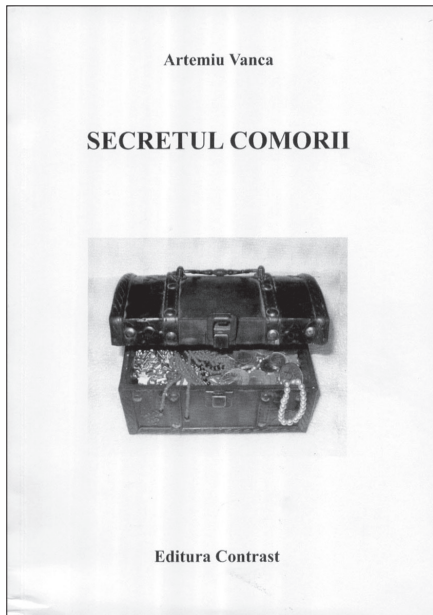
– Da felul doi îți place?

– Nici acesta nu-mi pre place.

– Da ce hibă are?

– Carnea-i numai zgârciuri și n-o pot rupe cu dinții”.

Cornel – personajul central al cărții, este complex construit, prea matur pentru vârsta lui, se documentează cu seriozitate asupra istoriei Sălajului, dar și asupra comorii despre care crede, cu convingere, că există. Își depășește vârsta prin informațiile pe care le deține, creând uneori impresia de artificial, de neverosimil. El atrage atenția atât celorlalte personaje ale cărții, prin inteligența și sensibilitatea sa, cât și cititorului: „ – N-am văzut până acum un copil atât de pasionat de istorie și cu asemenea cult pentru obiectele vechi! La atingerea monedelor mele fie că s-a înroșit

până în vârful urechilor, fie i-a tremurat ușor mâna”.

Ștefan, prieten cu Mihai, Cornel și Andrei, plecați la liceul din Șimleu, are parcă destinul lui Niculaie Moromete, iar o jovialitate specifică vârstei conturează personajul: „A doua zi dimineată, Ștefan îngroșă numărul copiilor care se îndreptau spre școală”.

Din punctul de vedere al documentării remarcăm o rigoare a autorului care are o forță mai mare de a scrie o monografie a satului ardelean decât un

roman propriu-zis: „Moneda aceea este o *tetradrahmă*, emisă de Filip al II-lea, tatăl lui Alexandru cel Mare. Asta este un stater, monedă emisă tot de Filip al II-lea. Pe față are capul lui Zeus, pe spate un călăreț. Uite și un vârf de lance romană. În cealaltă vitrină, am o colecție numismatică din Evul Mediu. Toate monedele le-am găsit aici în Șimleu”.

După o cercetare în detaliu, copiii își încep aventura în vederea descoperirii comorii. În această parte, narațiunea ia amploare, iar fragmentele descriptive și narrative devin palpitate, cititorul fiind ținut în suspans.

Paginile de istorie se întrepătrund cu pagini de etnografie și folclor, autorul fiind un cunoscător al obiceiurilor satului tradițional. Astfel, obiceiul cu Vi flaemul de Crăciun, tăiatul porcului însușește scrierea.

Pe lângă monografia satului sălăjean, autorul realizează, în roman, și o monografie a primilor fiori care ocupă un loc important în economia cărții. Cornel se inițiază nu numai în tainele istoriei, a limbii franceze și a comorii, ci și în tainele erosului alături de Florica. Sentimentele se descoperă timid, euforic și cu oarecare jovialitate, o stângăcie specifică atât vârstei cât și a unei educații exclusiviste impusă de acele timpuri.

Dragostea celor doi definește partea ludică a acestei scrieri, este o dragoste juvenilă, o descoperire tactilă a parte-

nerului, printr-un joc nonverbal: „La prima coborâre, Florița, așezată în spațiile lui Cornel, nu îndrăzni să se apropie prea mult de acesta. A fost suficient însă ca sania să treacă peste un hop, ca ea să-l cuprindă, instinctiv, în brațe”.

Un alt amendament ce se poate aduce acestui roman este alegerea neinspirată a titlurilor de capitole. Oferim câteva exemple în acest sens care ar lamenta orice lector specializat: *Profesori și....profesori*, *Sărmanul Ghiță* (cu referire la porcul sacrificat de Crăciun), *Pista baci*, *Profesorul bătașu dă în bară*, *Domnul porc*, *Păduchioșii*, *Spionaj în biserică* sau „*Găinaț*” de liliac, iar exemplele ar putea continua. Aceste titluri devin hilare, stârnind mai degrabă râsul, devenind improprii pentru un roman, fie el și de aventuri.

Elementul surpriză, misterul, însă fără forță de sugestie, tonul jovial se condamnă de segmentul ludic conturează această scriere care rămâne totuși un exercițiu literar datorită stângăciilor pe care le comite autorul în planul de realizare a cărții. Plusul romanului constă în bogata informație istorică, etnografică și folclorică, Artemiu Vanca fiind un serios documentarist, însă ca romancier scrisul mai necesită exersare, acest roman adresându-se unui anume segment, mai puțin pretențios.

Imelda CHINȚA

Șimleu Silvaniei în ochii unui militar

Orașul nu moare în fiecare din noi. El trăiește vag, nostalgic în amintirile aproape fotografice pe care le cărăm în buzunare de suflet, buzunare care par cu atât mai adânci cu cât experiența noastră de viață este mai mare. Colecționăm voci și chipuri pe care le decupăm jucăuș în evocări pastelate.

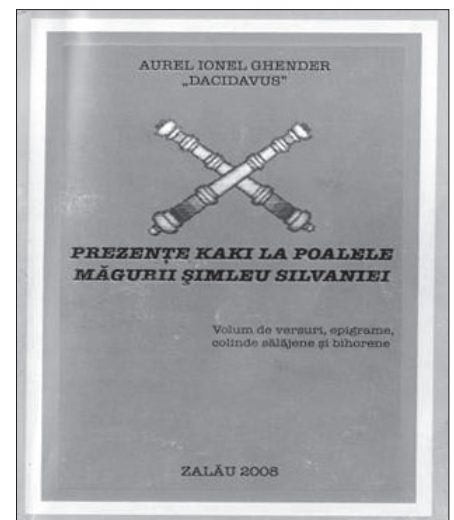
Uneori ele devin forțat personale, deoarece nimănui nu-i mai pasă de ce am văzut, de ceea ce am trăit noi în vremurile de altădată. Trăim o grabă generală și o dependență de grija unui mâine mai săracăcios.

Amanții cuvintelor sunt acum ridicoli multora. Categorii închistate de filologi ori jurnaliști visători par fluturi rari, de colecție. Surpriza e cu atât mai mare cu cât în ceea ce considerăm a fi generic o astfel de expoziție metaforică regăsim inserate elemente, specii străine, cheratinoase. Sub un astfel de înveliș protector, de om “serios”, pragmatic l-am găsit eu pe maiorul în rezervă, Ghender Aurel Ionel.

Volumul de poezii al dânsului, “*Prezențe kaki la poalele Măgurii Silvaniei*”, apărut în 2008, mi-a fost dăruit spre lectură ca un semn de încredere. Am regăsit între filele sale povești duioase ale celui ce înstrăinat de Bihorul natal se recompune identitar în spațiul șimleuan: “*Atunci în toamna ruginie/Venit din spațiul bihorean./ La casa-am stat, dar cu chirie.../ Căci... devenisem șimleuan*” (Locotenent în Șimleu).

E cel care-și întemeiază o familie, are prieteni, trece prin necazuile vieții, dar care știe mereu să se bucure și să facă haz de lucrurile mărunte. Orașul palpită naiv, dar onest în ochii săi. Nu uită pe nimeni, de la elevul zglobiu: “*Ești mic...firav...cu ochii mari./ Deschiși să vadă nemurirea.../Ti-e far un'nvățător dibaci/ Deschizător de drumuri...școală*.” (Unui elev șimleuan) până la poetul de nouă generație: “*Sedus și metamorfozat se pare./Și tot bântuind pe Net/ O să ajungi o zi în care,/ Doar... virtual vei fi poet*.”

Am vrut să scriu despre dânsul tocmai fiindcă nu mi-a cerut, nu se laudă,

fiindcă păstrează cu modestie o distanță reverențioasă față de tot ceea ce înseamnă valoare, fiindcă iubește Orașul și fiindcă volumul său e o amprentă de viețuire verbalizată.

Simona ARDELEAN

Torna, torna, fratre

Întoarcere în Arizona – Nicolae Băciuț

Există în viața noastră toposuri (mai mult sau mai puțin reale) de care ne leagă neștiute, nebănuite, inexplicabile sau mult prea puternice sentimente. Rememorăm, mai des sau mai rar, clipele petrecute acolo, reținem intens sau cu o matură condescendență experiențe anterioare, având o singură certitudine: locul acela nu e altceva decât unul dintre arhetipurile existenței noastre, e locul care iese de sub sadoveniana zodie a „locului în care nu s-a întâmplat nimic”. E, fără îndoială, *locul în care s-a întâmplat ceva*.

Pentru Nicolae Băciuț, locul acela e vestita Capșa clujeană – Arizona, iar recentul volum apărut în 2011, la editura Nico din Târgu-Mureș, intitulat (cum altfel decât) *Întoarcere în Arizona*, e o necesară prindere între pagini scrise și nescrise, ale memoriei și ale foi albe, a toposului original al poetului, al publicistului, al omului de cultură care, asemenea strămoșilor odinioară, își așteaptă nostalgic americanii „echinoxiști, tribuniști, steliști, napociști... mari și mici, fără ierarhii și ranguri” (p. 4) la fiecare descindere în miraculosul spațiu al „nesfârșitelor reîntoarceri”.

E un volum *pro topos*, dacă ne e îngăduită o asemenea sintagmă, o interesantă vitrină în care sunt expuse la vedere, în dialoguri care ies din convenționalul speciei, unele dintre cele mai mari personalități literare ale ultimelor trei decenii, căci aceasta e perioada în care, în postura de reporter *in fabula*, autorul a colecționat mărturii prețioase răspândite în reviste literare și reunite, acum, în volum.

Valoarea cărții rezidă, așadar, nu în ineditul interviurilor, căci majoritatea au fost publicate în anii '80, ci în faptul că suntem în fața mărturiei celei mai importante generații de poeți, prozatori, scriitori, gazetari, oameni de litere pentru care Clujul a fost un punct important într-o posibilă biografie geografică și care, depășind anii '80, au configurat evoluția ultimelor decenii ale criticii și literaturii române.

Deși, ca formulă, amintește de consistentele volume *Romanul românesc în interviuri* sau *Poetica romanului românesc*, volumul se distanțează de acestea, diferența fiind dată de schimbarea de paradigmă în ceea ce privește atitudinea anchetatorului, multiplele direcții pe

care își conduce interviuatul, postura (fericită) de iscoadă în slujba istoriei literaturii sau subtila răsucire a unui fir roșu ce poate fi detectat la o lectură atentă.

Poeții Ana Blandiana, Ioan Alexandru, prozatorii Augustin Buzura, Eugen Uricaru, criticii literari Marian Papahagi, Ioana Em. Petrescu, Ion Pop, Ion Simuț, Ion Vartic, Ion Vlad, figuri marcante ale literaturii române, unii trecuți în Arizona de dincolo de nori, dar și ceilalți interlocutori ai lui Nicolae Băciuț se destăinuie ca unui membru al unei virtuale confrerii clujene, ca unuia care conviețuiește, asemenea lor, într-o Agora literară. Interviul sau interviurile (căci sunt introduse în volum și două interviuri acordate de aceeași personalitate) vizează nu atât latura biografică, deși, în unele cazuri, punctul de pornire e existența mundană, cât deconspirarea formulei poetice, narative sau critice, crezul artistic, poietica operei sau pertinente puncte de vedere asupra evoluției literaturii române contemporane.

Exemple elocvente sunt interviurile acordate de Ana Blandiana și Augustin Buzura, care au ca punct comun acutul sentiment al singurătății scriitorului și absența solidarității de breaslă.

Datate 1985 și 2003, cele două interviuri ce o au în centru pe marea poetă prind aspecte diferite ale existenței literare ale acesteia, deși regăsim în ambele, ca un laitmotiv personal, crezul său artistic: „Morală unui poet, întreaga morală a unui scriitor poate fi rezumată într-o frază: Să scriu ceea ce cred și să public ceea ce scriu”.

Dacă în primul interviu scriitoarea punctează prin repere semnificative destinul, evoluția sa literară, raportându-se și la amănunte biografice importante pentru parcursul său (e vorba de moartea tatălui), oferind definiții ale poetului: „un poet nu este cel care caută sau chiar descoperă poezia, ci acela care este căutat de ea, chiar dacă el, cel căutat, nu va avea niciodată destul timp pentru a afla dacă a fost sau nu și descoperit.”, ale poemului: „Pentru mine, un poem e expresia unei tensiuni spirituale dintr-un anumit moment al unui suflet, iar nu un obiect artizanal care poate fi cizelat la nesfârșit spre folosul și cinstea artei meșteșugărești.”, delimitând drastic ipostazele critic-istoric-scriitor de mâna a doua, în cel de-al doilea recunoaște că o „datorie ancestrală” a deter-

minat-o să renunțe la funcții publice, politice, diplomatice, care ar fi îndepărtat-o de traiectul literar. Nu e omisă nici definirea spațiului-matrice al existenței sale, Transilvania, despre care spune, cu un nedisimulat orgoliu: „Am însă nostalgia Transilvaniei ca spațiu privilegiat al spiritualității și istoriei noastre. N-o să încetez niciodată să mă simt aparținând acestui spațiu grav și demn, profund și aspru, în care se situează izvorul ființei și istoriei noastre ca popor și ca celulă națională specifică, unică, deosebită de altele.”

Interesante sunt și fotografiile laboratorului de creație al lui Buzura (cum concep, când concep, ce trebuie să știu, cât trebuie să știu), răspunsul delicat pe care prozatorul îl dă detractorilor ce-i considerau romanele inactuale, anacronice, modul original de a defini arta, jurnalul sau activitatea gazetărească: „tragi cât poți împotriva minciunii, umilinței, agresivității, degradării, ignoranței, adică împotriva a tot ceea ce înjosește omul și societatea”, ca să nu mai vorbim despre percepția criticii, istovitorul proces al creației sau viziunea scriitoricească pe care o consideră tributară formației sale de medicinist. Interviul acordat la o lună după evenimentele din 1989 frapează prin afirmații premonitoare ce vizează atitudinea cititorului postdecembrist față de literatură, destinul scriitorului după 1990: „Trist ar fi ca în viitor, când posibilitățile de alegere vor fi foarte mari, să uite tocmai literatura, deci tocmai ceea ce le-a întreținut speranțele și încrederea în acești ani triști.”, dar și căderea în păcatul viziunii sociologizante aplicate literaturii.

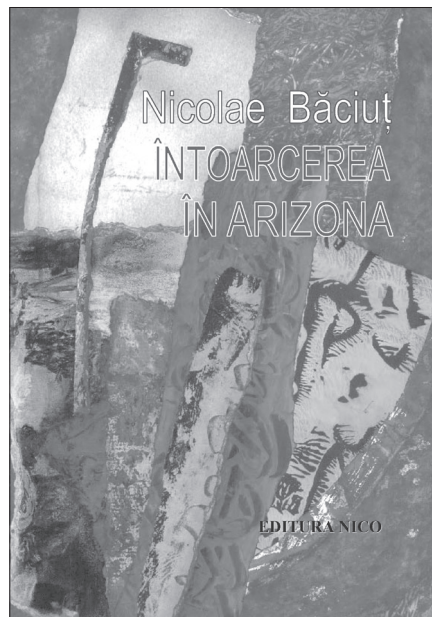
Raportul istorie-literatură e vizibil în interviurile acordate de Ioan Alexandru și Ion Cristoiu, cu mențiunea că perspectiva celor doi e complet diferită. În interviul acordat în 1982, Ioan Alexandru se spovedește din postura de poet-istoric al nației române în mărturii tulburătoare: „Poezia e pentru mine imn. Celebrare, bucurie, împăcare în lumina Logosului întrupat în istorie”, „imnul e poezia care are în centrul său iubirea, agapeul, nu opus Logosului, iubirea veșnică, ce implică mai multe trepte: iubirea față de prunci, soție, patrie, prieteni, eternitate. În aceste trepte transpare tot Cosmosul.” sau: „Câtă vreme poezia nu se adâncește în suferințele unui neam, are puține de spus aceluia neam. Eu nu am încredere într-o poezie care ignoră

Logosul și istoria lui". Poetul acceptă ideea apartenenței la o generație din care fac parte și Păunescu, Nichita Stănescu, Sorescu, Ion Gheorghe, Blandiana, Constanța Buzea și pe care îi definește ca fiind o „generație de oameni serioși care au în centrul lucrării lor ființa patriei”.

Gazetarul Ion Cristoiu abordează, în interviul acordat în 1983, vremea ambițioaselor sale proiecte critice, raportul politică-istorie-literatură, delimitând imperioasele calități pe care trebuie să le dovedească un critic literar: onestitatea și abnegația, curajul de a depăși: „bărierile impuse de poziția pe care autorul o are, de ierarhii sau funcții administrative pe care le ocupă”. Propovăduind revirimentul prozei scurte după deceniul 9, subliniind necesitatea transformării revistelor literare în „biblioteci de proză scurtă”, gazetarul Cristoiu ajunge să definească plastic rolul unei publicații literare: „O revistă literară nu este un sac în care se aruncă la întâmplare creații, critică literară. Această materie trebuie și ea ordonată. Noi am căutat, din câte se vede, să ordonăm realitatea literar-artistică și a tinerei generații și a generației mature, după anumite rubrici; am căutat să fim în nucleul unor evenimente, unor preocupări, pornind de la premisa că publicația literară trebuie să prindă imediat pulsul evenimentelor.”

Cutremurătoare prin frumusețea limbajului necenzurat, chiar dacă pare, uneori, virulent, sunt mărturiisrile poetului și dramaturgului vinovat de editarea noii serii a revistei „Vatra”, Romulus Guga. Convinși de faptul că trebuie să existe o linie clară de demarcație între critic și scriitor, Guga ajunge să afirme: „Atunci când scriitorii încep să scrie istoria literaturii unui popor, înseamnă că, probabil, cărțile trebuincioase s-au îmbolnăvit de ceva, ceva foarte periculos, împotriva căruia orice om de bună credință trebuie să lupte cu hotărâre. Scriitorul scrie cărți. Criticul scrie **Istoria literaturii române și a altor neamuri**, iar anomaliiile de tot felul am văzut unde duc și pot duce mai departe.” Pentru el, scriitorul „este, din păcate, o catedrală în care spiritul său se răstignește mereu, este acuzat, judecat și după ce tot ritualul se încheie, creatorul acestei forme a cunoașterii este obligat să scrie în cântări și psalmi, despre tot ce s-a întâmplat de fapt cu el.”

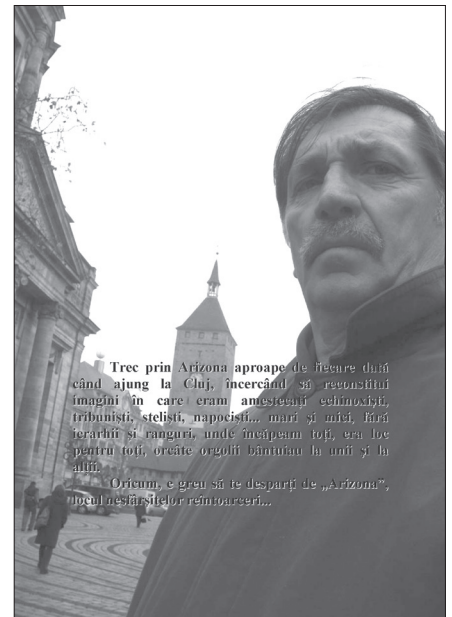
Delimitându-se de generația anterioară, înregimentându-se în generația unora ca Dumitru Radu Popescu, Alexandru Căprariu, Vasile Rebreanu, Ion Lungu, scriitorul definește tranșant istoricul generației sale: „Spre deosebire de generația care m-a precedat, n-a trebuit niciodată să cred că provin dintr-un orfelinat național și am aflat la timp unde e mormântul lui Ștefan cel Mare.”, mani-

festându-și încrederea în tânărul scriitor care are un anume fel de conștiință cetățenească, refuzând ideea existenței scriitorului total, în ciuda aplecării sale spre genuri diverse și analizând fenomenul literar al anilor '80 sau propria creație literară cu aceeași obiectivitate.

Dialogul cu Radu Mareș pornește de la curiozitatea interviewerului care a intuit inapetența scriitorului pentru genul publicistic al interviului. Răspunsul savuros: „am scris din inițiativă personală la gazeta articole, renunțând la improbabilă sosire a cuiva care să mă întrebe tocmai ceea ce am eu de spus” e precedat de o dureroasă observație care nu se confirmă în cazul interviului pe care îl acordă. Mareș mărturisește că a remarcat, de-a lungul vremii, că s-a întâmplat de nenumărate ori că un intelectual, o persoană de notorietate comunică, adesea, într-un interviu, doar banalități. Dirijat sau incitat cu delicatețe de Nicolae Băciut, scriitorul deconspiră modalitatea de selectare a temelor, a subiectelor, a personajelor, problematizează ideea existenței eroului și a eroismului în literatură, stabilește importanța experienței de viață pentru un scriitor, rolul criticii de atitudine, chiar polemice și raporturile cu breasla în perioada „Tribuna”: „starea de emulație, de competiție, de interes reciproc, chiar cu inevitabilele discordanțe și invidii, dacă așează în centru cărțile, nu poate fi decât fertilă, productivă”.

Schițându-și un minunat autoportret ce explică atracția pe care, involuntar, a exercitat-o asupra tinerei generații, Teohar Mihadaș ajunge să se autodefinească structural, la modul ideal (recunoscut, mai apoi, ca fiind autoironic) „ca pe o zeităate nouă, întrunind în stihia ei patru mari ipostaze: o desfacere eminesciană a aripilor limbii române,

o coborâre mută, blagiană, precum Orfeu după Euridice, ad inferum, apoi niște arcuiri semiramice cu armonii de orgă barbiană spre stările eleusine, precum și desfășurarea fabuloasă în timp și dincolo de timp, în legendă și începuturi, a lui Sadoveanu.”. Sentimentului de orgoliu al celui care l-a purtat „pe umeri, împreună cu trei feciori din Lancrăm, pe Lucian Blaga, din șosea până-n biserica părintească” i se opune cel al umilinței pe care l-a resimțit în perioada activității desfășurate la Naționalul clujean când cochetase, deloc convingător, după propriile mărturisiri, cu dramaturgia. Poeticelor întrebări: „Care este cea mai frumoasă risipă a scriitorului Teohar Mihadaș? Ce face scriitorul atunci când se află în conflict cu nostalgia? Dar când se află cu ea în... bune relații?” le sunt oferite răspunsuri ce devin, citite în registru simbolic, adevărate ars poetica: „Când nostalgia mă uită simt cum devin din om fiară, iar când mi se arată prietenă, jubilează în mine poetul. Atunci sunt mai om și cu mine și cu semenii.”

Precedat de un „metatext”-mărturisire, dialogul cu Achim Miha debutează cu o obiectivă cronică a... cronicilor literare apărute după publicarea, în 1983, a volumului *Meandrele adevărului*, realizată chiar de autor și de contextualizarea articolului *Maestrul și iedera*, ce viza nou apărutul jurnal al lui Liiceanu. Autorul răspunde provocării de a se autodefini (drept critic sau sociolog) și prezintă, succint, dar elocvent, experiența trăită ca profesor la New York, sentimentul responsabilității date de faptul că se simțea purtătorul de cuvânt al unei nații de care n-a putut să se rupă.

Un interviu cu certe note livrești e cel care încearcă să-l (sur)prindă pe Marian Papahagi. Nevoit să răspundă unor întrebări ce au ca punct de plecare, în

prima parte a interviului, afirmații ale unora precum Marquez sau Baudelaire, Papahagi realizează o imagine extrem de complexă a criticului literar, atingând problemele obiectivității – pe care o asociază moralei –, ale limitelor sau erorilor, ale revizuirilor după model lovinescian. Foarte interesantă și actuală e „lista” complexelor criticii românești, comune cu cele ale literaturii: „complexul (lipsei) vechimii, complexul (lipsei) circulației, complexul provincialismului, al culturii mici”. Combătând polemica literară, afirmând că există mode în critica literară și că fenomenul ține de istoria mentalităților sau de sociologia gustului, criticul ajunge să insereze fie convingeri personale ce privesc dificultatea foiletonului critic săptămânal, fie aprecieri generale privind necesitatea redactării unor dicționare ale literaturii române.

Acordat cu șapte luni înainte de trecerea în neființă a cunoscutei universitare clujene, interviul cu Ioana Em. Petrescu e polarizat pe problema necesității existenței unei catedre Eminescu în cadrul U.B.B. Cluj, fiind și un prilej de prezentare, chiar dacă printr-o simplă enumerare, a eminescologilor răspândiți în întreaga țară. E adusă în discuție și ardentă nevoie de realizare a unei integrale Eminescu pe care o așteaptă întreaga cultură română.

Existența unei conștiințe critice, asimilarea criticului cu spiritul contestatar, curajul opiniei sau discutabila poziție a unora dintre cei mai mari critici români, incomoda poziție a criticilor care nu dețin o rubrică permanentă într-o revistă sau momentul „Echinox” sunt câteva dintre reperele dialogului cu celebrul Petru Poantă.

Mărturisiri elogioase în privința atmosferei ce anima „Echinoxul” se regăsesc și în interviul acordat de Ion Pop. Prudenței, când vine vorba despre acceptarea unei sintagme precum „școala critică clujeană”, i se opune tranșanta părere cu privire la inoportunitatea delimitării criticii universitare de alte tipuri de critică sau a statutului de critic de cel de poet: „Dacă putem recunoaște unui poet o acută conștiință critică, nu văd de ce nu i s-ar recunoaște și unui critic un sentiment al lumii, care să intre într-un conflict ireconciliabil cu o anumită luciditate a privirii asupra limbajului liric.”

Sub semnul autobiografiei literare stă interviul cu Adrian Popescu. Conjuncturalul în poezie, procesul de creație, crezul poetului, receptarea critică, profesiunea de scriitor, discreția în artă sunt câteva dintre direcțiile urmărite în dialogul apărut inițial în 1983, în „Vatra” sau în cel apărut în 2002, în „Mișcarea literară”.

Provocatoare sunt, în interviurile acordate de Aurel Rău, întrebările ce vizează o inedită portretizare a poezilor transilvăneni, a ideii de patriotism, așa cum transpare ea în poezie, a problemei gustului în și pentru traduceri sau problema reabilitării scriitorilor „prinși în vârtejul proletcultist”.

Interviurile acordate de tinerii, la vremea respectivă (anii '80), Vasile Sălăjean, redactorul-șef al „Tribunei”, și Radu Săplăcan, critic literar, li se alătură interviul cu criticul și universitarul Ion Simuț, care numește, în glumă, revistele literare ca fiind „pistoale ale mafiei literare”, în sensul bun al cuvântului, ca formatoare de opinie. Susținând necesitatea revizuirilor critice periodice, recunoscând influența benefică pe care a avut-o asupra sa experiența „Echinoxului”, criticul orădean combate ideea că tonul literaturii și al criticii e dat de București, recunoscând însă îndepărtarea (nedorită, dar reală) de generația din care făcuse parte în perioada tinereții.

Patru figuri marcante ale literaturii și criticii românești încheie seria interviurilor publicate în volumul lui Nicolae Băciuț: e vorba despre Eugen Uricaru, Ion Vartic, Ion Vlad și Grigore Zanc. Incitat de dorința cunoașterii mai profunde a primului redactor al revistei „Echinox”, Nicolae Băciuț reușește să-l determine pe cunoscutul prozator Eugen Uricaru să evoc, după modelul „Amintirilor de la Junimea”, atmosfera de început a cunoscutei reviste clujene. Amplu, atingând toate tipurile de... competențe scriitoricești ale autorului (de la cea de membru fondator al revistei clujene la cea de poet, scriitor de proză fantastică sau care utilizează, ca pretext, amănuntul istoric), interviul reușește să prindă în agila sa țesătură și opinii privind conștiința de sine a scriitorului, ciclul romanesc sau fenomenul literar actual (e vorba de anul 1982) care, din punctul de vedere al scriitorului, e dominat de poezia care pare să-și fi găsit formula, în defavoarea prozei ce rămâne tributară povestirii.

„Rafinat și spumos”, ca să reproducem cuvintele intervievatului, aproape postmodernist ca formulă, e dialogul cu Ion Vartic. „Pentru mine, critica reprezintă un gen de act catartic, o formă de confesiune în travesti”, afirmă criticul clujean, menținând același ton ironic-autoironic, aluziv și atunci când vorbește despre pasiunea pentru teatru. Doar atunci când vine vorba despre experiența formatoare a străinătății, tonul devine grav, iar alura meditativă trădează o evidentă nostalgie.

Din postura de fost student al criticului Ion Vlad, Nicolae Băciuț își „inter-

ghează” dascălul cu o vizibilă reverență; relația biografie-operă, debutul relativ tardiv al criticului, criteriul ce-i permite selectarea cărților asupra cărora își exercită actul critic, preferința evidentă pentru proză în defavoarea poeziei care e, după cum afirmă, prin excelență George Bacovia, proiectele literare finalizate sau abandonate, pasiunea mărturisită pentru literatura memorialistică sunt doar câteva dintre direcțiile urmărite în dialogul discipol-maestru.

Datat noiembrie 1988, interviul ce-l are ca protagonist pe Grigore Zanc pare să prefigureze destinul omului politic ce va să devină scriitorul, chiar prin afirmația pe care Nicolae Băciuț o preia ca titlu: „Condiția omului contemporan stă sub semnul politicului”. Decuparea unui enunț simbolic ce sintetizează o dominantă a concepției despre literatură, a crezului literar și plasarea acestuia ca titlu e, de altfel, tehnica preferată pentru toate interviurile din volum.

În mențiuni care trec, uneori, aproape neobservate, alteori sunt legate de renumita universitate transilvăneană sau revistele care l-au făcut celebru, e prins, ca un personaj absent, creat din memorări, Clujul celei de-a doua jumătăți a secolului XX ce a constituit pentru toți o inubliabilă Arcadie. Ar merita surprinse, într-un alt articol, imaginea Clujului literar, așa cum reiese din mărturisirile cărturarilor prezenți în volum sau crezul literar al acestora, așa cum se întreve, clădește în fiecare interviu.

Subtil coordonator al discursului celor intervievați, Nicolae Băciuț nu rămâne nicidecum în umbra „scriitorilor în floare”, ci se remarcă, atât cât se cuvine, prin tact și elocință, prin profunzimea cunoașterii a biografiei, operei sau a receptării critice a celui supus *plăcutului interogatoriu*, a direcțiilor pe care „apucase” literatura și critica literară a vremii. Rezultatul e o fișă aproape completă a *simptomatologiei literaturii* celor care au, între reperele toposului existenței lor, Clujul, de la publiciști la romancierii, de la poeți la critici literari.

„Fiecare are o Arizona a lui”, spunea Nicolae Băciuț la finalul prefeței sugestiv intitulată *Atât de aproape, Arizona...*, dar, ne-am permite să completăm, nu oricine poate sau decide să-și împartă Arizona lui cu ceilalți. Gestul domniei sale e, ca să încheiem rotund, revenind la strămoși, un ecou al celebrei vorbe care ne-au reconfigurat ca națiune: „Torna, torna, fratre”.

Mi-l imaginez pe autor rostindu-le, incantatoriu, cu fiecare pagină recităta.

Carmen ARDELEAN

Amintiri epopeice

Anii '80 aveau farmecul lor, parcă mai intens cultural, indiferent de izul politic. Junii poeți scriau fulminante *Poeme de amor*, *Totul era altfel*, iar în *Aerul cu diamante*, printre *Faruri*, *vitrine*, *fotografii*, undeva, prin cartierele Bucureștiului se putea zări *O motocicletă parcată sub stele*. Începea implotia optzecistă...

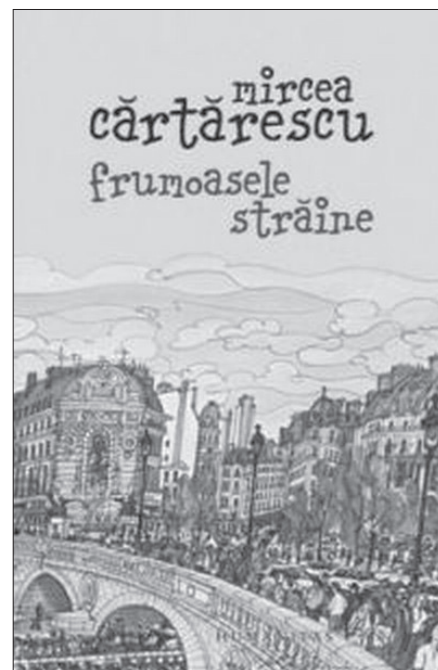
Mircea Cărtărescu are încă *Nostalgia* acelor vremuri și lucrul acesta se poate ușor observa, în fiecare dintre cărțile sale de proză, inclusiv în recentul volum intitulat – seducător, pentru majoritatea cititorilor – **Frumoasele străine** (Editura Humanitas, București, 2010). Hătru de felul său precum clasicul Creangă din care citează adesea, autorul mărturisește, într-o nostimă și succintă prefață, că se adresează celor înzestrați cu simțul umorului, rugându-i - cordial - „pe compatrioții solemni din fire să-și folosească timpul liber într-un mod mai adecvat.” Într-adevăr, cele trei povestiri (publicate mai întâi ca foiletoane, în revista *Șapte seri*) provoacă, deseori, zâmbete și râsete fie pline de optimism, fie dulci-amărui. Prezente în aproape fiecare pagină, confesiunea frustă, ironia și autoironia conferă narațiunii un ton șagălnic, incitând la o lectură susținută grație acuității simțurilor și generozității unei perspective cinematografice.

În povestirea *Antrax*, o scrisoare din Danemarca, primită pe adresa redacției unei reviste culturale bucureștene, se constituie nu doar într-o mare surpriză pentru narator (căci, „mai departe de Hamlet nu cunoșteam niciun danez pe lume”), ci și într-un atac de panică (bizarul plic avea inscripționate cuvintele „why don't you sneeze?”). „De ce nu strănuți?” era o întrebare nu tocmai obișnuită în vremea aceea, după sângeroasele atentate din 11 septembrie 2001, după ucigătoarele plicuri cu antrax răspândite de teroriști, în America, dar și în alte țări. Și astfel, scriitorul e bântuit de gânduri negre, imaginându-și necrologurile din diferitele publicații, ba chiar și propria-i înmormântare:

re: „Cum eram în conflict cu Uniunea Scriitorilor, nici măcar n-aveau să mă expună în vreun loc mai acătării. Oricum, nu voiam sicriu bogat, covoare și flămuri, aici eram de acord cu Eminescu. Mai bine o-mpletitură de nuiele și câțiva luceferi, acolo...” Precum arpentorul K. din *Castelul* lui Kafka, nefericitul destinat e purtat de la o secție la alta pentru a afla secretul scrisorii și, la un moment dat, se rătăcește prin labirinturile Poliției Capitalei, fiind salvat de maiorul Ghilduș (un fel de ipostază contemporană a lui Pristanda). În fine, după câteva zile de înfrigurată așteptare, misterul este elucidat: nici vorbă de antrax. Plicul conținea, printre altele, un șervețel roșu cu portretul Giocondei, xeroxuri foarte proaste ale unor articole din ziare, un CV în limba engleză, un post-it albastru, o revoluționară (și agramată) scrisoare de protest a unui artist în toată puterea cuvântului: „Eu, Olaf Jensen, unul dintre cei mai mari artiști *scat* în viață, dacă nu cel mai mare, am suferit de curând un afront nemaipomenit, dovadă vie a decadenței civilizației vestice, a prăbușirii tuturor valorilor, de mult prezise de marele Nietzsche” etc., etc., etc. Deșănțata și sordida tiradă avea, însă, o țintă fixă; în schimbul unei bancnote de o sută de euro, artistul „înving de sistem, dar nu și înfrânt” se oferea să realizeze un portret după o fotografie ce urma să-i fie trimisă împreună cu modica sumă.

Savuroasă prin viziunea ei caricaturală, prin satira când amabilă, când acida la adresa birocrăției și a pseudoartei, o astfel de proză pune în valoare, cel puțin, unul dintre meritele lui Cărtărescu și anume acela de a transfigura faptul divers într-o adevărată epopee.

Piesa de rezistență a noului volum este, neîndoiește, amplă, eterogena și complexă povestire *Frumoasele străine* (sau *Cum am fost un autor de duzină*). Trebuie precizat, de la bun început, că sintagma „autor de duzină” nu are nimic în comun cu așa-zisele veleități lite-

rare ale scriitorului Mircea Cărtărescu, după cum nici *frumoasele* nu sunt nici ele obișnuitele proiecții rubiconde sau minione din *De ce iubim femeile*: „În fiecare an, francezii (...) închid ochii și rotesc globul pământesc ținând cu un ac un loc la întâmplare și sperând că au nimerit pe uscat. Aleg astfel în fiecare an câte-o țară și invită o duzină de inși de-acolo, mai poeți, mai prozatori, pe care să-i plimbe prin toată Franța, arătându-i publicului doritor de senzații tari. Această cunună poartă numele de Belles Étrangères, frumoasele străine.” Blajine ori sarcastice, rebele sau tandre, cele câteva zeci de pagini transcriu „epopea scriitorimii române pe meleaguri hexagonale”, contopind memorialul de călătorie, jurnalul, amintirile într-un plăcut amalgam cu digresiuni imprevizibile ale căror teme sunt, de cele mai multe ori, controversata lume literară și fascinația lecturilor publice: „Lumea literară a fost întotdeauna la fel și va rămâne la fel întotdeauna. De obicei, teatrele sunt exemple clasice de *cuiburi de vipere*, dar actorii, oricât s-ar bârfi și

graiul Sălajului
Ziarul cu cel mai mare tiraj din județ

Z
Zalau TV.ro
Televiziunea Sălajului

RADIO
TRANSILVANIA
ZALĂU 94.6 FM

invidia unii pe alții, n-o pot face în public. Scriitorii au însă ziarele și revistele la dispoziție (...). Regula principală care domină toată această acumulare de uri, adversități, polițe plătite și dispreț ar putea suna cam așa: în lumea literară ți se iartă până la urmă aproape orice: lipsa de talent, ticăloșia, ipocrizia, lașitatea. Ele sunt socotite păcate omenеști și sunt privite cu toleranță. Ceea ce nu ți se iartă niciodată, cu nici un preț, este succesul.” Cât despre lecturile publice, desfășurate pe tărâm italian, la „Ospiciul penitenciar de maximă securitate din Castel Goffredo” ori pe tărâm francez, la Bordeaux și Castelnau-dary (capitala celebrului *cassoulet*), acestea sunt însoțite de gesturi melodramatice, dezvăluie snobismul majorității auditorilor și alunecă, uneori, în grotesc: „Poezia se strigă, se cântă, se râde, se plânge, se despoaie, se tăvăleşte, se tace, cam în genul neuitatului Chirikure Chirikure, poetul african. Vă dați seama ce figură jalnică am făcut printre comedienii și tragedienii poeziei. Bineînțeles, m-am străduit și eu să fiu, cât de cât, la înălțime, am spus o poezie mai agresivă și

mi-am imaginat că mă chinuie teribil o durere de ceafă”. Frumusețea povestirii constă în sinceritatea pătimășă, în permanența și subtila transgresare a planurilor narative, astfel încât amintirile nu vizează exclusiv periplul parizian. Memoria proustiană reînvie, de pildă, prietenia celor care se consideraseră, alături de naratorul martor și personaj, „un fel de avatar al Beatles-ilor” (Traian Coșovei, Florin Iaru, Ion Stratan), respirând cu frenezie *Aerul cu diamante* și în-sufletind atmosfera Cenaclului de Luni: „Când unul dintre noi intra în sala de cenaclu de la Preoteasa se făcea liniște. La lectura noastră se râdea cu lacrimi și se aplauda la scenă deschisă.”

Ultima povestire (*Bacoviană*) aparține tinereții exuberante și reconfirmă vechile obsesii: apartamentul din Colentina („unde nu era nici un singur unghi drept”), tramvaiul 21 sau faimoasa mașină de scris „Erika”. Singurătatea și monotonia vieții îl determină pe tânărul poet să răspundă invitației de a susține o lectură publică, la Casa de Cultură din Bacău, unde „comitetul artistic” pregătise un „program-surpriză” ce avea

să se transforme, până la urmă, într-un coșmar veritabil. După călătoria infernală cu trenul, „comitetul” îl duce, de la gară, direct, pe scenă, pentru a-l prezenta numerosului public („...trei fete și patru băieți”), iar lectura ține „exact cinci minute”, pentru că femeia de serviciu (o „hoască anticulturală”) cere evacuarea sălii. Seara continuă, în aceeași notă sinistă. Mândri de reușita lor, autorii locali îl imbarcă pe famelicul poet într-un „ARO străvechi”, plimbându-l toată noaptea, pe la Mărășești, Moinești și Tescani. Aici, în zorii zilei, are loc marele festin: „ciuperci goale, fierte”. Așadar, o altă proză jovială, scrisă într-un registru parodic și burlesc.

Învăluită de reverii duioase și ironii nuanțate, *Frumoasele necunoscute* poartă inconfundabila pecete cărtăresciană și va rămâne, dincolo de trecerea anilor, o carte remarcabilă prin naturalețea și lejeritatea scrisului, prin umorul ei tonifiant, prin harul narativ al unui scriitor cu vocație ce aparține unei generații și unei istorii literare indisolubile.

Marcel LUCACIU

Abonează-te la

Caiete Silvane*

Revista lunară de cultură a județului Sălaj

Abonament revistă
3 lei/lună; 36 lei/an

Abonament revistă + carte
(apărută la Editura Caiete Silvane)
7 lei/lună; 84 lei/an

Centrul de Cultură și Artă al județului Sălaj

*Prin oficiile poștale și factorii poștali, prin Damco sau prin redacție (0260-612870).

Despre *Gâlceava himerelor*

O carte de reflecții și meditații e cu atât mai interesantă și mai atrăgătoare cu cât e mai săracă în reflecție (de ordin psihologic și social) și mai bogată în meditații (de ordin tradițional și spiritual), ceea ce este cazul cu *Gâlceava himerelor* (Editura Herald, București 2008) a dlui Daniel Hoblea. În plus, sinceritatea cu care autorul înlătură coaja ce acoperă miezul, te face să pătrunzi în profunzimea intelectului care de multe ori atinge misterul Ființei, semn și simbol al unei vieți închinată căutării esențialului, singurul ce poate da rost unei vieți care altfel se poate pierde printre himerele existenței.

Cartea aceasta e cu atât mai veridică cu cât în lumea modernă meditația e confundată cu reflecția, prima fiind o căutare a adevărului, cealaltă urmărind și fiind atrasă de evidențe care, așa cum spune autorul: „Evidența este placa de mormânt a sufletului: sub această povară mai poate să se nască ceva?” (p. 13). Desigur, evidența nu poate naște decât avortoni ce trăiesc o oră, o zi sau o lună, dar care se pierd în grămada de gunoaie ce constituie, chiar fără să-și dea seama, existența zilnică a celor mai mulți. Cu adevărat, evidența e o himeră care acumulează atâtea aparențe și iluzii, încât omul nu mai știe pe ce lume trăiește, nu mai știe chiar dacă mai trăiește cu adevărat. E una din ideile-forță ale cărții pentru cei ce nu rătăcesc pe drumurile înșelătoare ale lumii, ci intră mai curând sau mai târziu pe singura cale adevărată, cea a spiritului, care duce spre lumea nepieritoare a divinului.

Mulțimea gândurilor ce se acumulează într-o carte făcută din fragmente poate fi derutantă și poate nemulțumi pe cititor, dacă nu există un fir conducător care, în cazul de față, este în primul rând cunoașterea. Așa cum o vede autorul, ea e singurul lucru stabil, permanent și care are puterea să pătrundă dincolo de aparențe. „Căci surprizele încep de-abia când te adâncești în cunoașterea unui lucru: pe măsură ce vei afla mai multe despre el, îți va deveni tot mai impenetrabil, până când va prinde, sub ochii tăi lăuntrici, chip de taină. Cunoști un lucru numai în

măsura în care ți-ai ars, pe rugul neinteligibilității lui, toate certitudinile despre el. De aceea adevărata cunoaștere este suferință, însă una care purifică și eliberează” (p. 30). Sau cum spune Iisus: „Cunoașteți adevărul și adevărul vă va face liberi” (In. 8. 32).

Trebuie însă făcută diferența între cunoașterea rațională care înțelege și demonstrează lucrurile din lume, și intelectul (*nous*) care depășește limitele universului nostru și pătrunde în lumea subtilă și spirituală, unde se găsesc adevăratele principii și idei ce ne îmbogățesc viața și ne apropie de Dumnezeu. Intellectul, care împreună cu credința și iubirea pot face din noi adevărați fii ai Celui Prea Înalt. „Cred cu tărie că nu există împlinire pentru om decât în cadrul unei vieți religioase. Orice altă raportare la lume și la semeni sterilizează până la anihilare sufletească. Nu ne aflăm pe noi înșine decât în Cel ce ne transcende, toate celelalte «aspirații» nefăcând decât să ne înjosească și, în cele din urmă, să ne piardă (...). Numai naivii sau cei fără de minte mai pot să-și clădească speranțe pe nălucirile devenirii. De-abia în Hristos avem o destinație eternă, numai cu ajutorul Lui reușim să scăpăm de blestemul condiției noastre de muritori (...).” (p. 44).

Desigur, drumul spre Hristos e dificil; el cere detașare de atracțiile lumii, care sunt tentante, dar te țin departe de viața spirituală. Ispitele sunt mari și afectează cu îndoielile lor viața intelectuală și cu false frumuseți iubirea de cele sfinte. „Străină oricăror condiționări spațio-temporale, iubirea scapă tuturor încercărilor noastre de a o raționaliza. Neapartenând regnului Cantității (nu putem iubi în metri sau în kilograme), cu alte cuvinte nefiind cuantificabilă, iubirea nu poate fi posedată, comercializată, prețuită (...).” (p. 99).

În aparență, lucrurile par simple, dar toate intențiile noastre bune și toate încercările de a ne apropia de cele spirituale sunt împiedicate de răul din lume și chiar de răul din om. Căci chiar dacă răul nu a fost făcut de Dumnezeu, el a apărut ca o consecință a libertății ce ne-a fost dată,

libertate care nu totdeauna alege calea cea bună, ci ispitită fiind, ia în aparență o cale aparent bună, dar înșelătoare, care ne conduce în adâncurile lipsite de orice nădejde. Singura putere ce ne poate feri de rău este discriminarea (*diacrisis*) care separă binele de rău, și iubirea care ne apropie de Dumnezeu. „Iubirea este armonia supremă a lucrurilor și ființelor cu Dumnezeu, a Creatului cu Increatul. Ea se opune oricărei tendințe egoiste de separare, unind – fără să amestece – tot ce este dezbinat...” (p. 100).

În sfârșit, nu putem încheia această scurtă prezentare a cărții dlui Daniel Hoblea decât tot cu un citat din această admirabilă carte, care nu e numai o lucrare a cunoașterii și iubirii, ci și a tăcerii de care trebuie să ne apropiem cu taină și cutremur: „În fața Tainei, toate raționamentele tac, toate ticluiele gândului dau înapoi, neputincioase. Adună-ți mintea din împrăștiere, coboară-o în inimă și roagă-te, cât mai des și mai sincer”.

Florin MIHĂESCU

Alice Bolduț – debut

La întâlnirea de cenaclu care a avut loc joi, 24 februarie (de Dragobete) a.c., a citit poezie Alice Bolduț. E vorba de debutul ei „absolut”: după cum ne-a mărturisit, nu a citit public nicăieri până acum și nici nu a publicat. Fapt ce ne-a mirat din două motive: vârsta autoarei, din care n-a făcut un secret (40 de ani) și calitatea creației sale.

Grupajul prezentat de Alice Bolduț a fost întâmpinat cu entuziasm (cu aplauze chiar!), în special de către kolegele noastre. Au urmat discuții și controverse, ale colegilor de cenaclu, pe marginea unor teme, simboluri și parafraze biblice ce apar în poeziile ei (de pildă, folosirea pluralului și inversarea ordinii din Geneză în versul „zidind iar Adami pentru Eve” din poemul *Psalmul treptelor*). Și o posibilă „încheiere”: la fel ca în război și dragoste, în poezia modernă „totul e permis”, chiar și... apariția neverosimilă a unor adami creați pentru eve.

Dincolo de polemici (cordiale, firește) s-au decantat câteva concluzii: „Calitate incontestabilă a poemelor. Remarc în special poeziile de dragoste. Poemele sunt

de o valoare autentică, dar și inegale. O poezie sensibilă, delicată, care evoluează fericit între romantism și modernism (viziunea este romantică, limbajul modern)” (Marcel Lucaci); „Indiscutabil, scrie bine poezie. Temele abordate sunt serioase. Rostirea ei poetică este autentică. Și totuși, nu pot explica de ce, în întreg, ceva mi se pare neîmplinit” (Florin Horvat); „Un talent de excepție. Atenție mai mare la alegerea titlurilor și la finalul unor poeme” (Ion Pițoiu-Dragomir). S-au mai remarcat spiritul ludic și caracterul livresc din unele poeme (Dina Horvath). Dl. Iuliu Suci (care nu a putut să participe la această întâlnire, dar a citit grupajul), a evidențiat coerența lirică a poemelor.

Suntem convinși că, după mici retușuri (pe care poeta a început deja să le facă după observațiile din cenaclu), poezia ei va fi pregătită pentru un debut în volum.

Ne bucurăm că a apărut o „voce” nouă în Cenaclul „Silvania” și o așteptăm pe Alice Bolduț cu alte grupaje de versuri.

Daniel HOBLEA

Poeme de Alice Bolduț

Psalmul iubirii

- Da, te iubesc !
Cu trupul meu cel obosit de-atâta răs-

tignire,
de prea mult lemn,
prea mult argint
și prea puține stele,
cu fruntea mea uimită înc-o dată
că spinul poate înflori iubire,
cu urma cuielor,
atât de mare
că sună vântul
străbătând prin palme.
Cu vânătaia de pe umăr te iubesc,
căci cerul tău și-acum îl țin în brațe.
Nu e destul nisip să-ți scriu cuvinte
Și nici destule pietre să te ierte.
Cu sufletul meu te iubesc!
Cu el, cărunt de-atâta nemurire,
de-atâta cale, de căderi, de umbre.
Și totuși, trup ești tu,
sufflare,
care va trece, fără să se-ntoarcă!

Psalmul treptelor

De mă voi sui în cer, tu acolo ești.
Voi urca pe spinări de cuvinte,
treaptă cu treaptă,
pe fiecare sunet voi călca
și până-n respirația ta voi ajunge.
Pe fiecare răsărit mă voi cățăra,
val cu val
voi pași pe fața mărilor
și-n lacrima ta nevăzută voi fi.
De mă voi coborî în iad, de față ești.
Voi aluneca pe oase de cuvinte,
pe tibii de piatră,

pe coaste de lut,
zidind iar adami pentru eve.
Pe fiecare apus mă voi topi,
fântână cu fântână,
voi săpa izvoare pe fața pământului,
noi albii pentru noi Iordanuri.
Rămâi vecin cu mine, Doamne!
căci n-am destule vorbe pân' la tine,
nici trup de-ajuns
să-ți Țes cămașă albă.
Adâncul pe adânc îl cheamă.
În glasul căderilor tale
toate valurile au trecut peste mine
și lacrimile mele s-au făcut pâine.

Psalmul îndurării

Cerul despica de plâns orbește,
zaruri de os, rostogolite,
alunecă pe transpirații de măsline.
Eli, Eli, pentru ce stai deoparte?
În lanțul tău l-ai smerit
și sângele lui foșnea ca o salcie,
înfășurat pe tulpina de lut.
Cel mai curat aur și-a schimbat fața,
la colțul străzilor au vărsat nestemate.
În țărâna adâncului te-ai aruncat
și n-au numărat oasele tale.
De umbra degetelor tale m-am prins
și-am înflorit:
din ochi strălucea miozotul,
iar pântecul meu zămislă o magnolie.
Degeaba au smuls din trupul pământului,
piatră pe piatră, din dreptul inimii,

am ieșit cu toții,
unii de alții atingându-ne,
cu vârful degetelor ațintind lumina.

Baladă feroviară

De-atâtea ori
am tot întins
brațele spre tine,
încât au încremenit în aer
două urme adânci,
două șiruri metalice,
mereu paralele,
pe care alunecă
în ambele sensuri
privirea noastră,
ca un tren personal,
trăiri navetiste
cu peronul pe partea nevăzută
a lunii.

Balada înghițitorului de vise

Când te-ai mutat, cu sânge cu tot,
în visul meu
am devenit una și aceeași entitate.
Ziua ești spațiul meu intracelular,
ești clipa dintre inspirație și expirație,
dintre sistolă și diastolă,
ești vidul dintre viață și moarte.
Ziua suntem mai mult eu.
Ne-am alungat pas cu pas
din propria cămașă
până am încăput amândoi într-un gând,
cu carapacea strâns lipită de suflet.
Noaptea sunt spațiul dintre flux și re-
flux,
dintre fulger și tunet,
sunt tresăririle dintre moarte și vis,
sclipirea dintre două sinapse.
Noaptea suntem mai mult tu.

Au murit doar tăcerile noastre,
dar ei ne-au îngropat demult!
Și nimeni nu-și poate explica de ce
copacului nostru i-au crescut două um-
bre.

De-a viața

Îngerul de dincolo de mormânt
vine din când în când
să vadă cum stăm
căci dacă nașterea noastră
nu e niciodată sigură
moartea e mereu o certitudine
există chiar un grafic
pe care unii din elan muncitoresc
încearcă uneori să-l depășească
se bagă-n față la ofertă
două morți la preț de una singură
așa că neobositul înger
coboară uneori să-și vadă marfa
răscolește prin sângele tău
să nu care cumva să se infiltreze
vreo celulă din tabăra cealaltă
te scotocește printre coaste
le numără bucată cu bucată
de parcă ți-ar arde să te joci de-a Edenul
cum să faci asta când știi
că nici o femeie
nu va trece prin viața ta ca o lumină
și-n cavoul fără ferestre
îngerul va suna întotdeauna
de două ori.

De-a noaptea

Marea prin soare își zgâlțâie valurile
și sună prelung.
Lumina și întunericul ne sunt la fel de
aproape,
stăm paralel cu viața

și sarea ne-a umplut buzunarele.
Vom avea ce presăra pe cărările nopții,
târând greoi, fără să ne spunem o vorbă,
cadavrul fiecărei zile de ieri,
ca și când ar fi ultima.
Între noi și îngeri nu-i nici o diferență,
doar că noi amețim în vârtejul gânduri-
lor,
iar ei se agață de inimă și ies.
Ne-om plămădi una
din noroiul iernii topite
și-o vom purta cu rândul
în marea prinsoare cu valurile.

De-a zidul

Ore pe câmpiile toamnei,
noaptea cea mai lungă,
la mijlocul timpului...
Am stins constelații cu tăcerile noastre,
ascunși sub o singură carapace.
Nu vom ști niciodată
ce se ascunde în partea nevăzută a gân-
dului,
ca un vis fără ușă,
ca un suflet cu o singură față.

Sărută-mă ca niciodată!

Am topit furtuni pe pielea ta,
din miezul unei șoapte
nu te pot îmbrăca în cuvinte,
resturi de umbre-mi atârnă de pleoape.
Sărută-mă ca niciodată!

Am smuls ca pe o pânză de păianjen
amintirea zilei de mâine,
ca pe un mușuroi
săpat în trupul meu.

Te voi zidi în noaptea fără grai,
să nu-mi mai cadă ziua printre pietre.

Parodie

Dan Damaschin-Masaccio

Izgonirea din rai

(„Caiete Silvane” nr. 73/2011)

Istoria și geografia denecuprinsului
a început prin anul '51, ianuarie,
conturându-se însă pe scena scrisului
în anul 1968, februarie,
când, într-un cadru familial, adevărat,

am plâns de bucurie că redactorii s-au îndurat
și, ca o consolare pentru întârziere, m-au publicat.
Așa s-a terminat vremea expierilor
și, conform tuturor exegeților și criticilor,
am ajuns la a cincea esență a cuvântului
ca librar inițial
și apoi redactor șef de editură.
Luat ulterior de val,
am fost în măsură
păreri personale despre atotsfârșit să am,
deși știam că nu-i bine să ai,
și, precum strămoșul meu Adam,
am fost izgonit din rai!

Lucian PERȚA

Poeme de Karácsonyi Zsolt

Siglă

Mai am
doar clipe
să-mi văd
și de soartă
mai am
doar clipe
n-am bere
nici votcă
doar animalul
poetic se-ncruntă
iar apoi și el
dispare-n penumbră

(traducere din limba maghiară:
autorul)

Crisalidă

Dacă se-ndulcește vremea,
dacă iarna-și moaie-naltul
ei omăt, – aminte adă-ți
că, estimp, și tu ești altul.

Ține minte să-nhați clipa,
și că, sub seninul bolții,
și din față, și din coaste,
fiara-și dezgolește colții.

Vânător ești, vai, degeaba,
când, un altul, în cătare
te ia... Bună e doar altă
decât cea de ieri cătare.

Oricum ai privi-o, nu e
foarte nostimă această
lume-n care fără greș e
numai crisalida castă,
ce privește-se pe sine
de strădincolo de oră,
iar ce e metamorfoză,
bineînțele, ignoră.

Că se schimbă lumea, nu e
treaba ei; ea vede-o lină
pajiște și știe unde
fost-a și va fi colină.

Ea și semenele-i care,
pe când printre tufe șchiopeti,
simt și starea-ți de-altădată,
și că-ncepi, treptat, să scapeți, –

iar tu nù știi cum pot râde
niște diafane corpuri,
pe când inima-ți începe
s-aibe forma unei scorburii.

Intră în scenă maestrul coregraf

Atlantidă nu-i orașul,
dar se tot scufundă lin;
cu nimicul n-are graniți,
ci cu soarele-n declin.

Insulă, nici continent nù-i,
dar dizolvă-se domol
noaptea, când stafia lunii
râde-n peisajul gol.

Gol – căci, de atâta fier,
fiare nu mai vezi pe-aici.
O stea mută-nghite,-n stradă,
arborii tot mai pitici.

Pe pavaj, un neștiut
înger cade ca un lemn,
tremură, dar luminează,
de iubire-i, încă, demn, –

nu de cea din ceruri! Pentru
o cetate în balans
și-afundare, – un maestru
ar putea fi el, de dans.

Idolatrizabil, căci
sufală-n dude și bun vad
taie-i ălui de-o să joace,
măine, tontoroiu,-n iad.

Calm la chip e, deși-i fierbe
seva-n el, – zicându-și: „Nu-mi
dați un șut în fund, s-ajung la
capătul acestei lumi?!”

Paradis și iad se-mbină
într-o sticlă de spirt orb.
Ci vizibilă se face

melodia,-n timp ce-o sorb.

Pe această melodie
dânțuie, ucid și hoți
is cei ce, de la maestru,
învățat-au pașii toți.

Vede glumele lor șui,
gura și-ar deschide-o el, –
în orașul care pierde,-n
hăul nopților, nivel.

Spațiu-timp

Prințul fi-va rege; grof,
domnișorul nemaijun, –
lucrurile-mi trecătoare,
doar eu nu pot să le-adun.

Se rup dinții, barba crește,
freacă pielea vremii, – dar
sub ea nu vezi nemurirea
cea promisă nouă,-n dar.

Mândru-mi viitor, un înger
calp mi-l face-o ploaie-n gol,
iar trecutu-mi, de la sine,
risipește-mi-se-n gol.

Gata! Trebuie răspuns
trucului cu truc mărunț,
cu cald – ploii: să asude
păru-ajuns tot mai cărunț.

Dacă-nhaț și timp, și spațiu,
le amestec... Nemaibun,
domnișoru-i grof; crai – prințul
cel de până în ajun.

(poeme traduse din limba maghiară
de Șerban Foarță)

Poeme de Ștefan Ciobanu

imense

vor veni caii pentru fiecare om câte unul
ne vor împinge din așternuturi
cu marile lor boturi umede
ne vor scoate din case zvârlindu-ne pe
scări
ca pe niște suluri de postav

ne vor împinge așa printre blocuri pe
străzi
prin orașe vor ajunge cu noi pe câmpii
prin păduri
ni se vor lipi de pleoape frunze și
crenguțe

pe sub cea mai frumoasă paradă de nori
vor intra în ape și ne vor rostogoli pe fun-
durile oceanelor
ca pe niște trunchiuri de copaci
caii de lemn ai copilăriei cu boturile mari

imense

avioane în farfuria cu ciorbă

iubitelor
începe să ningă cu bucăți din zidurile
de care ne rezemam așteptându-vă
pe sub soarele pescăruș

băgați-vă lopețile de dezăpezire
înapoi în inimă
și dați jos cearceafurile
de pe bătrânii ascunși în trusele de ma-
chiaj
care vă sprijină tâmpilele umflate
de insomnii

după ce ne-ați furat mamele în timp ce
dormeau
e cazul să ne pregătiți masa și să ne lăsați

singuri
să ne cadă avioane în farfuria cu ciorbă

orașul simțit

când am ajuns în orașul plin de catarge
nu mai știu dacă era totul pierdut
țâșneau de lângă manechine spărgând
vitrinele
se îndreptau amenințător spre soare
dar se opreau nu foarte aproape de nori

mă gândeam că aș putea să îmi fac din ele
un scăunel pentru bătrânețe pe care să
stau
sau sub care să toarcă pisica aceea din
piscă
despre care se tot vorbea prin lume

din difuzoarele postului de radio local
se auzea marea ca un om ce trăgea să
moară
și mie mi se părea corect

cu toții erau plecați să vâneze velele luate
de vânt
lăsaseră lingurile suspendate la nivelul
gurii

țin minte amiezile când
asemeni unui osândit obligat să-și revadă
faptele incriminate
priveam paturile goale ale copiilor
ciuruite de catarge

cum va fi

după o lungă plimbare
într-o amiază în care se vor opri toate
voi bate în gardul casei
învelită cu o plapumă de iederă

voi stârni niște câini sau așa ceva

printre ulucile strâmbe
lumina soarelui împrăștiat pe cer
se va reflecta în ochii mei
ca în niște solzi

drum bun domnule nimeni

în dimineața aceea
toți oamenii întinseseră de la ferestrele lor
niște cabluri oțelite pe care mergeau încet
spre unde aveau nevoie
într-o zumzăială surdă

se mișcau precaut ca niște bătrâni pe
gheață

miile de cabluri se pierdeau în zare inter-
sectându-se
formau o burtă sub greutatea tălpilor
zdrelite
de care picăturile de sânge atârnavă ca
niște mere

pe relieful străzilor goale
se vedea doar un carioaj de umbre

eram decis să duc pianul chiar și în
condițiile acelea
am cautat sub clape
o pereche mai groasă de ciorapi

mov

mergeam deseori pe linia de tren
plină de mărăcini
în căutare de șopârle

eram trei
o sfântă treime a copilăriei
cu pantalonii rupți

când ajungeam acasă
același chip de mamă mă întâmpina
ieșind parcă direct prin ușă

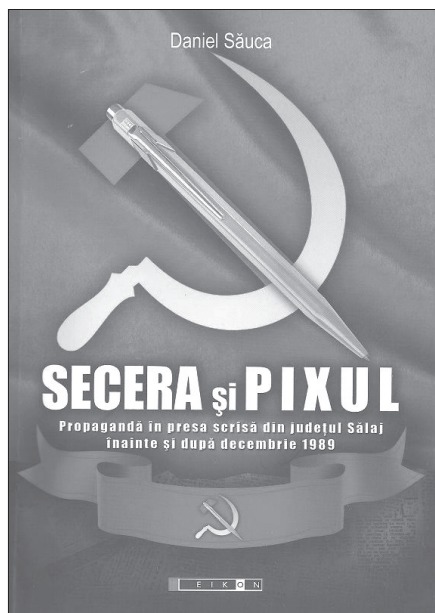
același miros de mâncare
proaspăt pregătită ca pentru un zeu

mă sprijineam cu mâna stângă de per-
etele din hol
pentru a mă descălța
mama îmi pipăia noua vânătaie
înflorită pe genunchi

și rămâneam așa
cu un picior în aer
așteptând cu înfrigurare
sărutul pe pata mov

Cărțile României

■ Același neobosit om de cultură sălăjean, **Daniel Săuca**, surprinde lumea cărților cu o altă apariție editoria-lă, **“Secera și pixul”** (Ed. Eikon, Cluj

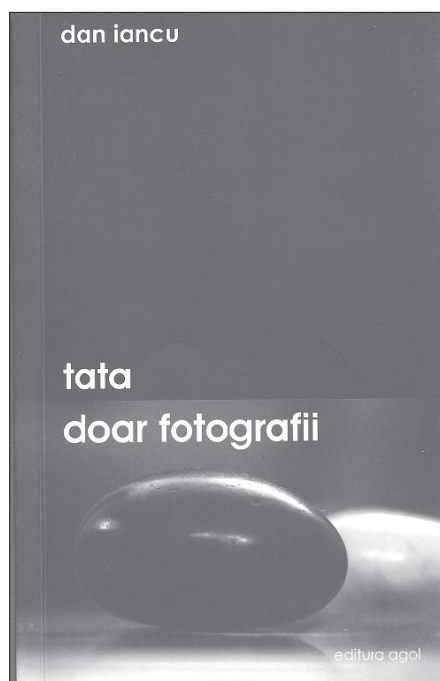

Napoca, 2010), un volum apărut în colecția *“Devoratorul de presă”*. Structurată în trei părți, cartea conține la final câteva facsimiluri după ziarele ce apăreau în Sălaj înainte de '89 și după '89. Prima parte (și cea mai incitantă, cred eu) e un adevărat regal de texte propagandistice preluate din presa scrisă a perioadei comuniste și comentate obiectiv de autor; această lipsă de patimă în prezentarea faptelor dă întregului volum o notă de prestanță, de autoritate. Partea a doua este rezervată propagandei în presa scrisă și postările pe internet de după '89, inclusiv metodele folosite de oamenii politici în campania electorală din 2008. În fine, partea a treia evidențiază diferențele între sistemul propagandistic comunist și cel exersat de ziariști după căderea lui Ceaușescu.

“Secera și pixul” nu este o lucrare alcătuită “după ochi”. Așa cum spune în *“Introducere”*, **Daniel Săuca** a studiat *“colecțiile ziarelor apărute în județul Sălaj (...) «decupând» elementele esențiale”*. Nu știu ce tiraj a avut sau dacă se găsește în librării, dar vă informez că până acum am împrumutat-o spre lecturare la 4 cunoscuți. Asta spune ceva, nu?

■ O carte de poezie care iese din

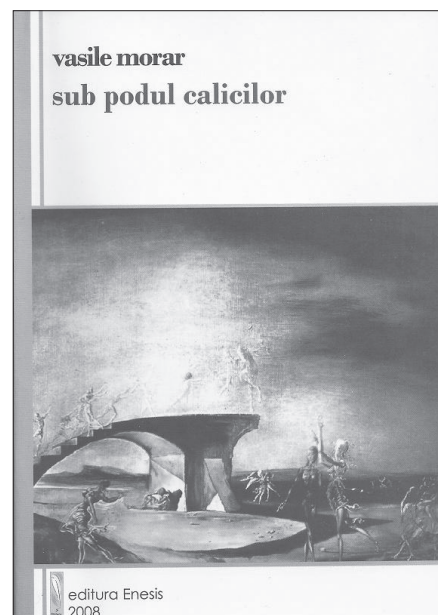
“tiparele” obișnuite chiar de la începutul ei este **“Tata doar fotografii”** (autor **Dan Iancu**, Ed. Agol, București, 2009) din care redau textul de deschidere: *“se va scrie/ această carte/ pentru mine/ neculai iancu/ de către/ dan/ fiul meu/ ca să ne fim/ tată în fiu”*. Este o carte care combină imaginile fotografice cu poezia într-un fel de vârtej în care intri fără a ști ce vei găsi. Fiecare text se transformă parcă sub ochi încât îți vine să reiei la nesfârșit pagina din care ai citit. Îți trebuie multă stăpânire de sine pentru a parcurge întreg volumul, fără a te rătăci pe undeva fără puțință de scăpare din lumea versificată. Iată un scurt fragment de la pag. 57 (textele nu au titlu): *“spunem se osifică/ sau gândim că o structură/ e atât de rigidă/ încât pielea oțelului/ nici măcar nu mai are ecou/ de noi nu mai răspundem”*. Am ales finalul numai pentru ca cititorii să nu cadă în capcana întregului.

Inedit este și ceea ce autorul a pus pe una din ultimele pagini: *“această carte se va închide azi, 4 ianuarie 1931, întru umila pomenire a celui de dinaintea mea.”* și semnează: *fiul lui neculai iancu*.

Cei care doresc să se convingă de spusele mele îi pot comanda volumul la mail: uhi4ge@rdslink.ro.

■ Am ales, din cele 4 cărți trimise recent de poetul **Vasile Morar** din Maramureș, una care mi-a atras atenția

prin titlu: **„Sub podul calicilor”** (Ed. Enesis, Baia Mare, 2008). În pofida mersului actual al poeziei românești, **Vasile Morar** n-a abandonat versul cu rimă, rămânând astfel printre „ultimii mohicani” ai versului clasic. Mereu am spus că poetul care nu are școala rimei nu poate fi etichetat drept poet în deplinul sens al cuvântului. Mă confirmă cărțile tuturor autorilor care au apărut înainte de anul 2000, începând cu M. Cărtărescu. După 2000 parcă s-a cutremurat pământul și a permis apariția unei specii care te privește de sus dacă te încumeți să spui că scrii versuri cu rimă. Da, e mai ușor să nu ții cont de nicio regulă, de nicio gramatică!

Voi cita aici ultima strofă a unui poem de-a dreptul genial (**Pe drumul**): *„Sicriul dă-n ramuri cât cerul/ și frunza se leagănă grea/ printre păsările prinse pe ramuri/ leagănă, bezmetică inima mea”*. Tot mai rar pun mâna pe astfel de cărți. Poate e și vina revistelor literare care au început să mediatizeze excesiv autori „moderni”, uitând de excelenta observație a lui I. H. Rădulescu: *„Când însă poetul voiește a-și cânta creațiunile sale, atunci este nevoit a ținea, ca și în muzică, o măsură sau un tact, și iată începutul metricii sau al versului. Versificația dar nu este poezie, nu este esența unui ideal, ci o formă metrică, în care se cuprind regulile de muzică prin care se pot face versurile, ca să fie în adevăr versuri.”*

Ștefan Doru DĂNCUȘ

Între creație și receptare

Interviu cu artistul plastic Szabó Attila

(realizat de Baló Levente, redactorul rubricii de cultură a cotidianului Új Magyar Szó. 20 februarie 2011)

- Cum te identifiți ca artist în general? Ai terminat facultatea de arte plastice în cadrul UAD Cluj, fosta Academie de Arte Vizuale „Ioan Andreescu”. Ce te-a atras spre această disciplină și care este relația ta cu arta?

- Da, în 2000 am absolvit la Cluj, la secția de pedagogia artei. Am crescut de mic copil cu arta acasă, să zic așa, tatăl meu fiind și el artist plastic. A fost ceva foarte natural pentru noi să urmărim nașterea unor lucrări de artă sub mână lui. Și noi, la rândul nostru, de mici ne-am exprimat cu mare plăcere prin acest limbaj. Participările la expoziții, unde ne-au dus părinții, atelierul lui tata, picturile de pe pereții casei noastre constituiau un mediu optim pentru a ni se forma o afinitate spre aceste lucruri. Bineînțeles, arta plastică sau, mai bine zis, artele vizuale constituie un vast domeniu al culturii cu o tradiție multimilenară la care se adaugă toate acele produse care se nasc în arta contemporană. Cunoașterea acestei tradiții necesită foarte mult studiu și timp, dar pentru cei fascinați de ea, procesul acumulării este unul foarte impresionant. Nemaivorbind de perspectiva creației plastice, la care, angajându-te dintr-o motivație greu de explicat, deseori ai impresia că treci pragul unei alte lumi – cea a creației în care tu ești cel ce găsește forma și dobândești, odată cu descoperirea și conștientizarea specificului limbajului, o abilitate în folosirea nenumăratelor mijloace de expresie. Descoperi expresivitățile variate ale materialelor folosite sau ale tratării acestora, calități tehnice, tipicul anumitor genuri plastice, și conform unor afinități estetice-plastice proprii, ți se formează pe parcurs stilul ce te definește. Începi să ai motive preferate, tehnici preferate ș.a.

- Ei bine, în această relație de cunosător și consumator de artă (al celei aflate în muzee, ateliere de artiști, colecții și patrimoniul național), pe de altă parte creator de valori artistice plastice, vrând-nevrând asimilezi o tradiție și îți dai aportul propriu în dezvoltarea acesteia.

- Da, așa e... Ceea ce te fascinează în această tradiție, te și influențează

ză cumva, așa că aportul tău va fi ceva care se leagă în mod organic la ceea ce s-a realizat până acum. Chiar și inovații se raportează la tradiție în diverse feluri – ori ca și modelatori într-un anumit fel ai acesteia, ori ca persoane care neagă această tradiție și creează ceva nou, încă neexistent. Dar istoria artei a demonstrat faptul că este vorba despre una și aceeași artă în toate cazurile, doar că avem de-a face cu mai multe chipuri ale ei.

- Tu în ce tradiție te regăsești, ca și artist plastic?

- În general vorbind, mă interesează figurativul și posibilitățile de modulare ale acestuia în viziunea unui expresionism anume, dar în ceea ce privește preferințele mele raportate la ceea ce fac alții, adică în arta tradițională și cea contemporană, mă interesează aproape toate genurile, mai ales pictura, dar mi se par fascinante și produsele de grafică ale anilor 70 - 90, precum și cele de după 2000. Tot așa și sculptura prezintă o evoluție foarte atractivă în ultimii 100 de ani, de la Brâncuși încoace. Fotografia și ea are marile cuceriri care-i sunt proprii numai și numai ei... Tehnicile tradiționale stau mai aproape de mine, dar și expresivitățile de intermedia și digital art m-au convins de potențialul lor creativ de a fi purtătoare de mesaj. Și de fapt mesajul este punctul critic, eu fiind împăcat cu ideea “formă egal mesaj” în paradigma esteticului postmodern. Problema conceptului sau a ideii – acel mesaj sau conținut metaplastic – ceea ce a format tendințe artistice tipice, activează alte niveluri ale intelectului nostru la care nu primează estetica vizualului – acest lucru iarăși prezintă capodoperele genului pe care bineînțeles le prefer și eu, fiind vorba despre o artă cu o nouă funcție și interpretată într-un alt context decât cel clasic.

- Bun, asta ca raportare la produsul artistic făcut de alții.... Tu personal ce artă faci? Ce te preocupă ca și tematică respectiv tehnici preferate?

- Eu mă consider un artist plastic care nu-și merită această denumire din moment ce aceasta ar însemna un lucru practic susținut în mod perma-

nent și o disciplină aparte, o anumită consecvență și un permanent exercițiu, un contact continuu cu materialul etc. Ei, luând astfel lucrurile, sunt un artist pasiv, neproductiv, de aceea nici nu mă consider unul ca atare. Preocupările mele sunt de natura unor raportări la realitatea imediată într-o redare figurativă, expresionistă puțin, și dusă uneori la limita recognoscibilului chiar în apropierea abstractului. Și astea foarte puține la număr ca și lucrări. Am avut, și am alte priorități momentan care îmi consumă timpul. Și adevărul e că urmărirea cu atenție și asimilarea, sau mai bine zis, receptarea artei mă preocupă mai mult.... cu alte cuvinte, îmi place mai mult să văd ceea ce fac alții, să văd expoziții, să cutreier muzee și să umblu prin ateliere – e fascinant să ai parte de atâta bogăție ceea ce-ți poate oferi arta plastică valorificată în mod profesionist.

- Să înțeleg că nu întâmplător ești muzeograf, și ai materiale, să zicem, chiar de critică de artă – mă refer la articolele pe care le publici despre artiști, expoziții și operele artiștilor.

- Da, vreau să cred că nu întâmplător... Sigur, am lucrat nouă ani în învățământul artistic la școala de artă și am avut ocazia să mă confrunt cu problemele legate de receptarea artei și de cele ale creației artistice. A fost o experiență foarte utilă. Îmi place să-mi

formulez ideile despre operele de artă și să le împărtășesc cu alții, sperând astfel că reușesc să mediez în mod benefic în relația între artă și public, între artist și societate, înspre ambele sensuri. În munca de muzeograf îmi pot valorifica în mod profesionist aceste competențe și preferințe. Studiul fenomenului artistic contemporan și cel al valorificării moștenirii artistice universale mă preocupă și constituie o provocare, care în primul rând pentru mine personal este o șansă de a avea acces la cunoaștere, asimilare, formare spirituală și nu în ultimul rând la mediatizarea spre public ale acestor bunuri culturale și spirituale.

- *Să ne întoarcem la lucrările tale din ultimii trei ani. Ce schimbare sau ce cale parcursă poate fi observată în acestea?*

- Am lucrat în trei tehnici diferite: ulei, pastel și cărbune. Tematic am abordat ceva foarte aproape de mine – fragmente de peisaj, motive din gospodării țărănești, câteva obiecte din imediata proximitate a mediului familial.

Acestea sunt de fapt niște scurte studii de compoziție și culoare, chiar schițe, dar și compoziții elaborate, concepute de la început până la sfârșit. Mă întreb ce tendință se manifestă în ele? Eu văd o anumită transfigurare și tendință de comprimare a formei și a facturii compoziționale – un fel de construcție înspre interior, dar și o ușurință și chiar un minimalism al exprimării în scopul surprinderii unor esențe plastice-estetice ale momentului. Chiar am tendința să lucrez uneori doar în feroarea impresiei preț de doar câteva minute ca lucrarea să conțină acea esență ce mă surprinde în momentul preceperii ei.

- *Deci, practic, aceste lucrări sunt executate în spațiu exterior, în mediu natural...*

- Contactul cu natura mi se pare esențial în toate privințele. Pe de altă parte, îl urmez cumva și pe tata, vrând-nevrând, codul plastic al lucrărilor sale și gesturile sale asimilate involuntar îmi circulă în vene și asta nu mă deranjează. Poate lucrările

mele nu depășesc stadiul unor jurnale vizuale scurte sau doar puțin mai atent compuse, dar cu toate astea, mi se par în regulă – să ajungi să pui pe hârtie sau pe pânză anumite idei, impresii, variații -, fiecare semnaleză o cale posibilă de urmat. Probabil că voi aborda genul pastelului care îmi permite o elaborare interesantă în scurtă vreme, e și tehnica expresivă și are și suflul efemerului, al momentului, care totuși constituie un semn, o urmă a trecerii și a preceperii și în același timp a formulării unor reacții specifice la ceva ce, dintr-un motiv sau altul, capătă importanță pentru sensibilitatea artistului. Eventual sub forma unui motiv anume sau a unei configurații compoziționale mai specifice percepute din spectacolul lumii exterioare. Aceste date vizuale obiective vor suferi o transsubstanțializare în cadrul expresiei plastice și vor determina partea esențială a produsului finit. Uite, cam așa percep eu propriul meu parcurs artistic – cât de nesemnificativ – al ultimilor ani...

SZABÓ ATTILA

Date personale:

Data și locul nașterii: 26 aprilie 1975, Zaláu

Studii:

1993 - Liceul Teoretic Zaláu

2000 - Academia de Arte Vizuale „Ioan Andreescu” – Cluj-Napoca

Secția Pedagogia Artei

Activitatea în domeniul educației:

2000-2009 - Profesor titular la Liceul de Artă „Ioan Sima” Zaláu. Grad didactic:II.

Activitate în domeniul muzeografiei:

2009 – muzeograf la secția de artă a Muzeului Județean de Istorie și Artă Zaláu

2010 – șef de secție la Muzeul de Artă “Ioan Sima” Zaláu

Activitatea în domeniul graficii de carte:

Concepție albume de artă Szabó Vilmos, Székely Géza

Activitatea în domeniul artistic:

Expoziție personală 1997 – Tabăra Peniel (Leșu)

Participări la expoziții de grup în țară și în străinătate în cadrul facultății:

Târgul Internațional de Artă *Art Budapest* – 1999-2000

Expoziție de grup la *Galeria Erlin* din Budapesta – 1999

Expoziție de afișe organizată de Civic Education Project Cluj – 1998

Expoziție de grup Cluj-Napoca – 1998

Expoziție de grup Copenhaga - 1999

Kétegyháza (Ungaria) - 1997

Baraolt - 1999

Expoziții de grup:

1994-2003 – Participări la saloanele anuale de artă din județul Sălaj

1997-2010 – expozițiile itinerante Ipp Art (Zaláu, Șimleu Silvaniei, Cehu Silvaniei, Baia Mare, Cluj Napoca, București)

1995 – Artiștii plastici sălăjeni – Cluj-Napoca/Galeria de Artă

2000 – a 3-a Bienală Internațională de Grafică Mică Cluj

2001, 2002, 2004 – expoziția EVENTual (Zaláu, Cluj)

2001-2002 – Covasna (Galeria Csoma)

2009-2010 – tabăra de artă Jebuc

Publicații:

Publică articole și comentarii despre expoziții și critică de artă, în revistele culturale din Sălaj și Cluj-Napoca.

Management cultural:

Este membru fondator al grupului de artiști plastici EVENTual, și membru al Asociației Ipp Art, membru fondator al Asociației Culturale Katakomba, al Asociației Culturale Atelier Z din Zaláu. Organizator al mai multor ediții ale taberelor de creație Ipp Art. Este inițiatorul Festivalului de artă Muza Fest și al multor proiecte culturale locale.

Vrăjitoarele

Regele Coloman cel Învățat (Könyves Kálmán) din dinastia Árpád a domnit în Ungaria între 1095-1116. Fiu al lui Géza I, a copilărit la curtea unchiului său, Ladislau cel Sfânt (Szent László, întemeietorul Oradiei Mari), a devenit un om cu multă școală, ba ar fi putut chiar să ajungă episcop, dar, întrucât politica l-a atras mult mai mult decât rugăciunile și postul, a dorit să devină rege. După moartea tutorelui său, a primit tronul și binecuvântarea Papei Urban al II-lea, mai ales că a permis trupelor din prima Cruciadă să străbată Câmpia Panonică în drumul lor către Ierusalim pe Dunăre în jos, dar aceasta numai atâta timp cât trupele cavalerilor au mărșăluit cumințe și n-au încercat să prade și să facă alte ticăloșii.

De la acest rege cărturar provine una dintre cele mai surprinzătoare decizii legislative din epoca medievală, perioadă prezentată de unii istorici drept un Ev Întunecat, dominat de superstiții și condus de bigoți exaltați:

„De strigis vero, quae non sunt, ne ulla quaestio fiat.” (Cât despre vrăjitoare, întrucât ele nu există, să nu fie nicio cercetare.)

De-a lungul secolelor care au urmat, oamenii iubitori de rațiune au citat în repetate rânduri această zicăre, dar degeaba, credința în vrăjitoare a supraviețuit până în zilele de azi. De ce să ne minunăm, dacă spectatorii au avut ocazia încă în 1908 să vadă scurt-metrajul mut regizat de Brooke Van Dyke, „The Witch”, al cărui succes de casă i-a îndemnat și pe alții să reia tema: Raymond B. West - „The Witch of Salem” (Vrăjitoarea din Salem, 1913); Lucius Henderson - „A Witch of Salem Town” (O vrăjitoare din orașul Salem, 1913) etc. Când lumea s-a plictisit de fete frumoase arse pe ruguri învăpăiate, au urmat comedii. Un serial TV celebru a fost „Ce vrăji a mai făcut nevastă-mea” (Bewitched), difuzat vreme de 8 sezoane, între 1964-1972, cu Elizabeth Montgomery și Dick York în rolurile principale. În 2005, regizoarea Nora Ephron a făcut o tentativă de a readuce personajele în atenția publică, dar filmul cu același titlu, avându-i ca protagoniști pe Nicole Kidman și Will Ferrell, a fost un eșec. Nu-i de mirare, cât timp spectatorii începuseră să trăiască din plin „Pottermania”, isteria provocată de ecranizarea romane-

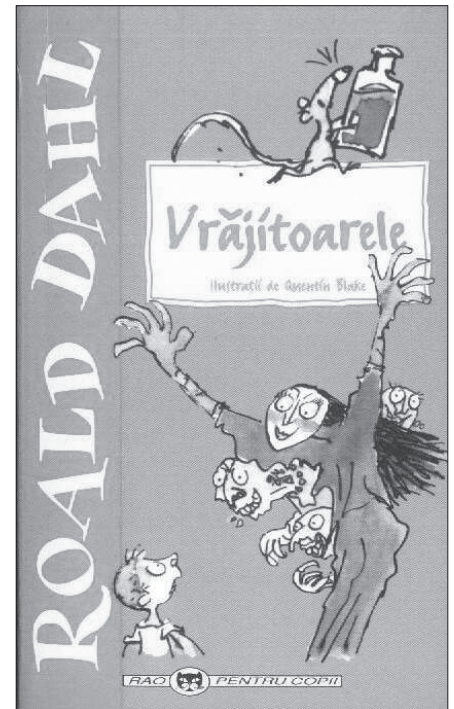
lor scrise de scriitoarea britanică J. K. Rowling, despre ucenicii de la „Școala de magie, farmece și vrăjitorii din Hogwarts”.

Vizionarul canadian Marshall McLuhan a teoretizat încă în urmă cu o jumătate de secol: „Mediul reprezintă mesajul.” Există o decadentă a spiritului, un produs secundar, nociv, al toropelii provocate de un stomac prea plin. „Somnul rațiunii naște monștri”, a scris pictorul spaniol Francisco Goya sub una dintre gravuri. Popoarele care au pâine din belșug și trăiesc fără grija zilei de mâine vor dori să se distreze în timpul liber („panem et circenses”), iar dacă mediul este saturat cu povești despre vrăjitorie, mesajul va trece de pe marele ecran pe micul ecran, devenind știre.

În 6 ianuarie 2011, postul de televiziune american MSNBC a prezentat un material despre vrăjitoarele din România, foarte „șucărite” pe lume, deoarece guvernul Boc a anunțat că le va impozita activitatea cu 19 procente din realizări.

A doua zi, Keith Olbermann de la emisiunea nocturnă „Countdown” i-a acordat un premiu tip „Cel mai afurisit om din lume” președintelui nostru în exercițiu, deoarece a propus taxarea ghicitoarelor, astrologilor și prezicătorilor. O parte dintre televiziunile autohtone au preluat și au difuzat în mod repetat clipul unde moderatorul, probabil cu gândul la Joan Baez, a stălcit numele Băsescu și s-a minunat: „Zeci de vrăjitoare au pornit spre frumoasa Dunăre pentru a blestema Guvernul care s-a gândit să acopere deficitul bugetar impozitându-le veniturile. O vrăjitoare pe nume Alisia susține că oricum nu face prea mulți bani. Președintele și Guvernul declară că se apără purtând în zilele de joi haine mov, deoarece se crede că acestea îndepărtează vrăjile și blestemele. Cât de ridicol este? O țară care se teme de oameni îmbrăcați în haine din secolul al XVIII-lea, care strigă fraze de neînțeles și amenință că vor fi consecințe catastrofale dacă impozitele nu sunt anulate.”

Două săptămâni mai târziu, afacearea farmazoanelor fiscalizate la sânge a cunoscut o întorsătură dramatică. În 21 ianuarie, Keith Olbermann și-a dat demisia din staff-ul NBC, deoarece s-a dovedit că a finanțat prin donații campania unora dintre candidații demo-

crați și, deci, șefii unuia dintre cele mai mari posturi americane au considerat că nu este suficient de imparțial pentru un ziarist. Evident, cealaltă parte a televiziunilor noastre a profitat de îndată și a folosit ocazia pentru a anunța cu surle și trâmbițe noutatea, probabil ca să sugereze subliminal: „Cine face ca el, ca el să pățească!”

O căutare după termenul „Romania” pe saitul NBC.com, m-a condus la o „ultimă informație” (difuzată la ei abia în 18 februarie 2011!) despre vrăjitoarele din România, care vor putea fi pedepsite dacă prezicerilor lor nu se împlinesc. Știrea originală a fost publicată în ziarul de la noi încă în 2 februarie: conform unui proiect de lege dezbătut de Comisia de buget-finanțe din Camera Deputaților, vrăjitoarele trebuie să obțină un aviz de practică, să se înscrie într-o organizație profesională și să emită facturi fiscale care să ateste plata TVA. În cazul în care vrăjile nu au efect, riscă amenzi penale sau chiar închisoare de la șase luni până la trei ani. De asemenea, vrăjitoarelor le este interzisă amplasarea cabinetelor lângă școli, biserici sau în preajma altor instituții publice.

Când conducătorii, legiuitorii și mulțimile încep să se intereseze cu pasiune de o asemenea temă ieșită din comun, pare de la sine înțeles că mințile luminate din lumea universitară vor

încerca să priceapă ce se întâmplă și să disece fenomenul sub diferitele sale aspecte: literar, etnografic, sociologic, psihologic, antropologic etc. Să le urmărim demersul, deoarece multe persoane se declară vrăjitoare sau cred în ele - da, chiar și aici, în Sălajul nostru.

Dr. Czégényi Dóra lucrează ca asistent universitar în cadrul Catedrei de Etnografie și Antropologie Maghiară de la Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj. Primele lucrări științifice i-au apărut în volumul colectiv „Emberek, szövegek, hiedelmek. Tanulmányok.” (Oameni, texte, credințe. Studii de mitologie populară), coordonat împreună cu profesorul Keszeg Vilmos, editat în 2001 de Asociația Etnografică „Krizsa János” (Krizsa János Néprajzi Társaság) din Cluj. Aici i-a apărut studiul „A hiedelem és hiedelemszöveg mint reprezentáció” (Credințele populare și forma lor textuală ca reprezentare). În articolul „Ortodoxia salvează etnografia” (vezi „Curiozități sălajene”, p.121-124), am tratat prima parte din lucrare, cea referitoare la cazul credincioșilor unguri din Jibou, de confesiune reformată sau romano-catolică, care apelează la „popa” (preotul ortodox) din Rona pentru a rezolva unele dintre problemele personale. Iată acum o succintă prezentare a unei alte părți, însumând paginile consacrate studiului practicilor de magie populară din comuna Carastelec.

Carastelec este singura localitate din Sălaj cu o populație majoritară maghiară de confesiune romano-catolică. În bună parte, sătenii păstrează și azi obiceiurile din vechime, iar vinul produs de podgoriile întinse pe șiruri prelungi de stâlpi, care te întâmpină încă de la intrarea în comună, îi adaugă un plus de atractivitate din punctul de vedere al turismului rural. Specificul local s-a păstrat vreme de generații și particularizează spațiul. Casele prezintă caracteristici arhitecturale unice, precum ar fi frontonul cu casete decorate cu motive solare sau florale. În aceste cămine patriarhale, cu coșuri fumegânde, ici și colo locuiește și câte o „bosorcoaie”.

De parcă s-ar fi desprins din cunoscutul roman omonim scris de Roald Dahl, vrăjitoarele din Carastelec sunt niște femei bătrâne și urâte, cu nasul lung și sprâncenele unite. Deși nu-și acoperă mâinile cu mănuși și nu se hrănesc cu carne de copil, credințele populare le înzestreză cu aptitudini nemaîntâlnite și cu puteri supranaturale, capabile să provoace tot felul de nenorociri: „să deoache vaca, să ia mana

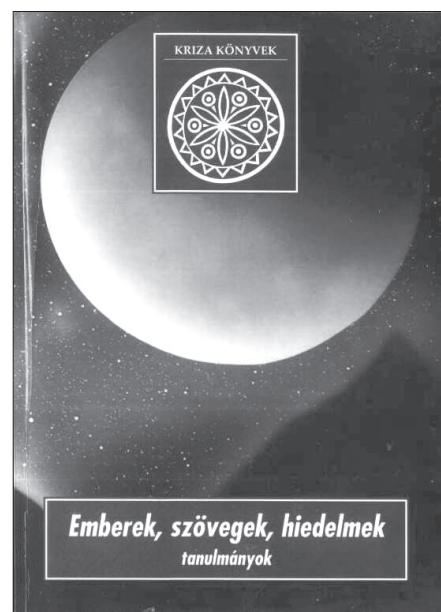
laptelui, să pricinuiască boala sau chiar moartea cuiva, să despartă îndrăgostiții ori să nu-i lase noaptea să doarmă liniștiți, să încurce drumurile etc.”

Dar, pe baza principiului „cui cu cui se scoate”, vrăjile aducătoare de nenorociri pot fi compensate sau anihilate. Babelle știu să și vindece, mai ales în cazul unor necazuri provocate de o altă „femeie care umblă cu farmece”, folosind ritualul „desfacerii”. Despre utilizarea „magiei albe”, există o sumedenie de mărturii parțiale, dar sunt foarte răspândite procedeele de invocare a vrăjitoarelor, prin intermediul cărora „ticăloșitele” pot fi obligate să îndrepte situația.

Una dintre cele mai caracteristice însușiri ale vrăjitoarelor este capacitatea de a-și preschimba înfățișarea și de a se transforma, după poftă, într-o pisică, broască sau câine. Ele cunosc foarte bine proprietățile ierburilor, folosite nu numai pentru vindecarea bolnavilor, ci și în alte scopuri magice, cum ar fi „iarba fiarelor”, capabilă să deschidă orice lacăt și orice încuietore, până și ușa blindată a seifului de la bancă: „Apoi s-a dus, a pus mâna pe clanță și a deschis ușa. N-a folosit niciun fel de unealtă, doar a atins-o cu mâna.”

Activitățile cu intenții vătămătoare se derulează în momente bine definite, de obicei în nopțile de marți sau vineri. Vinerea Mare este un prilej aparte, folosit și de către eroii lui Tamási Áron pentru identificarea „strigoaicelor”, care, în romanul „Matei Sfârâmătorul Gheții”, pot fi văzute cu ajutorul unei lingurițe roșii făurite anume pentru acest scop. Ea se cioplește din lemn, dar i se găurește căușul, orificiu prin care curiosul trebuie să cerceteze enoriașele participante la slujba de seară. În Carastelec, momentul demascării este Crăciunul și se utilizează „scăunul Sfintei Lucia” (lucaszék), o piesă de mobilă a cărei realizare și folosință este descrisă de tradițiile orale, care avertizează și asupra consecințelor utilizării:

„Păi, încă din îndepărtata vechime, toată lumea zice că făurirea scăunelui cu pricina trebuie să fie începută de Sfânta Lucia, în 13 decembrie. Dar în fiecare zi e voie să fie făcută o singură parte a lui. De exemplu, în prima zi a făcut partea de șezut, apoi au urmat cele patru picioare, le-a pregătit și pe ele, dar în fiecare zi numai câte unul. Și apoi, când toate picioarele au fost gata, atunci s-au dat găurile și le-au pironit, dar tot numai câte unul, cu câte un singur cui, ca așa, încetul cu încetul, să treacă timpul până la Crăciun.”

Curiosul ducea apoi minunata alcătuire în tinda bisericii, unde se așeza pe scaun și atunci îi era dat să vadă cine sunt „bosorcoaiele” din sat. Precum le-a descris și Tamási în romanul amintit, vrăjitoarele au niște coarne de speriat, pe care „trebuie să le țină în lateral când intră în templu, deoarece altcumva n-au cum să încapă pe ușă”. Dar apoi, după slujbă, curajosul se uita cu grijă împrejur, deoarece oricare dintre babornitele care l-au văzut stând acolo în pridvor puteau „să-l izbească de gard în vreme ce mergea acasă, dar în așa fel încât abia a doua zi de dimineață băga de seamă că tot corpul îi este plin de vânătași”.

Când simte că i se apropie sfârșitul, vrăjitoarea încearcă să-și comunice toată știința unei adepțe, deoarece „nu poate să moară până când nu o transmite altcuiva”. În general, urmașa provine din familie, poate fi o fată sau o nepoată, dar se cunosc și cazuri când totul a fost lăsat unei cozi de mătura. Incredibil, dar cercetătoarei i s-au povestit și cazuri când muribunda și-a transmis puterea unei cloști, care însă s-a prăpădit în momentul când au dus-o înapoi în cuibar.

Ultima „vrăjitoare” din Europa - o slujnicuță nevinovată - a fost condamnată în 1782. Deși oamenii areareori vorbesc despre ele în public, de teamă să nu fie ironizați, studiul academic publicat de Czégényi Dóra dovedește că, indiferent de ev, credința în existența vrăjitoarelor continuă să supraviețuiască în poveștile și superstițiile poporului.

GYÓRFI - DEÁK György

Furtuna

*Am descoperit că dacă
iubești viața și viața te va iubi pe tine.*

(Arthur Rubinstein)

În dimineața următoare, la ora stabilită pentru plecarea pe mare, am parcat mașina sub salcia de pe faleză, din fața bufetului *Semiramis*, ca de obicei, pentru a o feri de canicula zilei și mi-am cărat grăbit bagajul la barcă. O parte dintre colegii de pescuit își trăsese bărcile la apă până la sosirea mea și așteptau să apară toți proprietarii de bărci, dornici de-a merge la pescuit pe mare. Lansarea la apă a bărcilor se face colectiv, de către cel puțin două persoane, fiecare barcă fiind de peste 100 kilograme și ridicată pe plajă la 5-6 metri distanță de apă.

Pe cer, mai străluceau palid câteva stele, rătăcite printre norii întunecați. Era un cer care nu prevestea o zi însorită, putea să plouă sau să apară valurile largi. Vântul bătea destul de neplăcut, dinspre mal înspre larg.

Deocamdată, marea se prezenta ondulată, de gradul doi spre trei. Mi-am propus să merg mai departe, spre nord, unde mai prinsesem guvid mult și hanus frumos, în speranța că la ivirea soarelui, marea se va liniști, ca de obicei.

Un bătrân vecin m-a rugat să-l iau și pe el în barcă. Moșul avea deja 72 de ani, însă mai fusese cu mine și nu avea rău de mare, era de baștină de pe malul Dunării, din Galați.

De multe ori, atât eu cât și alți colegi de pescuit, la insistența cunoscuților sau turiștilor, mai luam în larg câte un însoțitor. Când sunt doi în barcă, este uneori mai plăcut de ieșit pe mare. Mai stai de vorbă, mai povestești, oricum nu ești singur cu gândurile tale. Fiecare trage la câte o ramă, dacă partenerul știe, sau dacă ai două rânduri, se trage la două rânduri de rame. Proprietarul are avantajul că musafirul stă în prova și lansează parâma sau o recuperează din apă, iar în pupa ai posibilitatea să arunci voltele în zone noi, în care încă nu s-a pescuit.

Dezavantajul, când ai musafiri în barcă, este că atunci când îți este lumea mai dragă, ai parcurs peste o milă marină în larg și deja tragi cu spor voltele pline cu guvid, musafirul începe să ia copastia în brațe și să dea la pește, adică să vomite.

Răul de mare poate apărea la cei neobișnuiți și la valurile făcute într-o cadă, dar mite în legănarea continuă a mărilor. Să-l lași să leșine în barcă nu poți. Starea sănătății lui se deteriorează tot mai tare. Stă tot timpul lungit, are grețuri, dureri de stomac și de cap, nu-ți mai poate fi de folos. Nu mai poate lansa sau recupera parâma. Ai fi un criminal să-l lași să se degradeze fizic tot mai mult, așa că renunți la pescuit, vii cu el la mal și-l duci la doctor să-și revină.

Înlăturând cauza, legănatul continuu și amețea, disconfortul îi dispare după o jumătate de oră, însă parcă nu mai ai nici tu curajul să te întorci la locul de pescuit. Încă o jumătate de oră de tras la rame? Cât mai poți sta pe mare și cât pește mai poți prinde? Îți faci toate calcule și ajungi la concluzia că trebuie să renunți.

Astfel, ai ratat o zi de pescuit pentru a-i face plăcere unui

cunoscut sau unui turist, să pescuiască pe mare, mai ales că, de obicei, nu are nici sculele și nici momeala adecvate. Pipotă de pasăre se găsește ușor în magazine, însă nu întotdeauna-i bună. Ori este deja albită și guvidul n-o mai bagă în seamă, ori vânzătorul îți oferă mai mult inimioare și cad repede din cârlig, când le tai bucățele. Râma neagră este cea mai bună, dar ca să o scoți este mai greu decât munca în ocnă și nu se găsește peste tot, ci doar în anumite bălți.

În ziua pe care încerc să o descriu, trăgeam singur la rame pentru că valurile mă duceau spre larg, vântul bătea dinspre uscat, așa cum am mai spus și efectul greutății în plus se simțea mai puțin. Mi-am luat ca punct de reper să ajung spre Venus, în dreptul cercului montat an de an, în fiecare vară, în Saturn. Pescarii ieșiți cu bărcile în larg își luau repere de pe uscat față de care se orientau, numai de ei știute. Acolo unde pescuiseră cu o zi înainte, sau două, pește frumos și mult, acolo își îndreptau barca. Acest lucru era valabil numai dacă valurile și curenții erau pe aceeași direcție, ca în ziua precedentă.

Acum nu eram deloc mulțumit de felul cum se prezenta marea și de faptul că mai aveam peste optzeci de kilograme în plus în barcă, adică pe bătrân. Dar după o jumătate de oră, am ajuns destul de departe de mal, spre nord, acolo unde Venus era mai aproape decât Saturn.

Bătrânul a aruncat ancora și am început pescuitul. Merga bine. Guvidul trăgea nervos de momeală, iar eu aveam răma neagră, plăcerea lui, după pipota proaspătă de un roșu carmin, mai ales dacă este de la pasărea de țară, de rață, curcan sau gâscă.

Dar valurile se accentuau din ce în ce mai tare. Nu mă deranja mărimea lor, ajunsă la un metru înălțime, ci faptul că veneau dinspre mal spre larg. Tangajul bărcii îmi provoca neplăceri la stomac și amețeli, însă eu încercam prin conversații cu nenea Nicu, așa îl chema pe bătrân, să uit cum mă

simt fizic.

Se montase o hulă de fund și curenți puternici au început să ne poarte voltele spre pupa. Plumbul de o sută de grame, aproape că plutea deasupra fundului mării. Norocul lui nea Nicu era că dădea doar cu două volte și le stăpânea cu mâna, să nu fugă peste ale mele.

Vântul crescuse în intensitate. Stropii de apă sărată ne biciuiau fețele. Nu prinsesem mai mult de 3-4 kilograme de pește și abia era ora nouă. Sub barcă se deschidea hăul când talazurile se repezeau asupra noastră. Când ne ridicau pe creastă, când ne scufundau în abisul mării. Deja au ajuns aproape la doi metri înălțime, însă erau largi. Când vedeam bărcile din jurul nostru deasupra valurilor, când dispăreau, parcă înghițite de hău.

Cum aveam de tras la rame peste doi kilometri până la mal, contra valurilor, am hotărât să renunțăm la pescuit, să strângem sculele și să plecăm spre oraș. Bătrânul se mișca precum melcul, la cât doream eu să părăsim marea de repede. Cerul era plin de nori amenințatori. Berbeci înspumați aruncau deja apă în barcă și toate lucrurile erau ude. A mai trecut aproape un sfert de oră, până când am putut porni la rame. Trăgeam fiecare la câte o ramă, să ne fie mai ușor.

După circa cinci sute de metri parcurși cu mare greutate, compartimentul din prova, unde stătea nea Nicu, era pe jumătate plin cu apă.

Bătrânul stătea cu apa până la glezne, barca s-a îngreunat tot mai mult. Trăgeam la rame și vedeam că nu avem spor, nu înaintam mai mult de o jumătate de metru la fiecare trăsură.

Valurile înspumate se spărgeau de prova ambarcațiunii, stropindu-ne cu apa rece și sărată. Nea Nicu nu mai putea să tragă, așa că la fiecare trasătură de-a mea, se schimba direcția bărcii spre nord.

Am preluat și vâsla bătrânului care nu-mi mai putea fi de folos, devenise deja un lest în plus și acum îl simțeam din plin. Așa că l-am rugat să scoată apa din prova, să-și schimbe locul și să treacă în pupa bărcii. Mărind greutatea în pupa, barca se ridica de prova, iar apa nu mai pătrundea așa multă. Îmi dădeam seama că nu aveam nicio șansă să mai ajung în Saturn, la locul de acostare. Puterile începeau să mă părăsească. Mă dureau brațele de când trăgeam la rame. Trecuse mai mult de o oră și noi parcă nu ne apropiam de mal. Pe mare nu se mai vedea nicio barcă cu motor să-i cer ajutorul. Ceilalți colegi pescari erau poziționați mai spre sud, mai aproape de intrarea în golf.

Singura posibilitate era să ne schimbăm traseul, să încercăm să ieșim printre digurile din Venus, de care ne situam mai aproape. Dar tot mai aveam vreo șapte-opt sute de metri și până acolo. I-am spus bătrânului că dacă mai vrem să scăpăm, trebuie să schimbăm direcția.

Mergând spre Venus, valurile acum ne loveau travers în babord și ne împingeau spre diguri. Așa aveam un avantaj și o speranță de a ajunge la mal.

Încet, încet, vedeam cum distanța se micșorează tot mai

mult și speranța că vom scăpa din situația disperată creștea. Nu știu ce era în sufletul bătrânului, dar mie nu-mi era comod deloc, în acele clipe. Simțeam cum forța mușchilor mă părăsea. Deja trecuseră mai mult de două ore de tras la gale-re și mai aveam cam trei sute de metri până la mal.

Dar bucuria creștea direct proporțional cu oboseala. Acum înaintam mai ușor. Parcurgeam la fiecare trăsură câte un metru și ceva. Barca era jumătate cu apă în prova și nea Nicu nu mai prididea cu scosul apei din barcă. Totul plutea. Nimic nu mai era uscat. Peștele prins înota în voie prin barcă. El era singurul care se simțea în largul lui și în siguranță. Noi încă nu, dar eram conștienți că nu ne vom scufunda.

Malul se apropiase văzând cu ochii. M-am îndreptat spre cel mai apropiat intrând printre diguri. Aici curenții nu mai aveau forța devastatoare din larg, iar bătaia vântului era estompată de poziția digurilor. Exista pericolul să ne lovim de pietroaiele de pe fundul apei dinspre mal, deoarece nu mai puteam stăpâni direcționarea bărcii. Nu știu cum am trecut printre două pietroaie, când m-am trezit că barca se înfinge cu prova în nisip. Valurile puteau s-o poarte spre pietroaie, s-o lovească și s-o spargă. Am sărit repede în apă și am tras cât am putut de barcă spre mal. În ajutorul meu au venit doi colegi, care tocmai plecau de la pescuit spre casă și ne-au așteptat să vadă cum ne descurcăm. Uzi până la piele și marcați de teama înecului, le-am mulțumit pentru ajutor și cu toții am ridicat ambarcațiunea pe nisip, pentru ca niciun val să n-o mai poată lua.

Am golit apa din barcă și acum exista problema cum să ajungem acasă cu atât bagaj, care mustea tot de apă. L-am lăsat pe nea Nicu să aibă grijă de lucruri și în douăzeci de minute de mers pe jos pe malul mării, am ajuns în Saturn, de unde am venit cu mașina să ne luăm bagajul.

Barca am ancorat-o cu un zbir de un stâlp de iluminat public de pe faleză. Va „dormi” în Venus până mâine dimineață, dacă marea se va liniști și vom pleca din Venus la pescuit dimineața. Până seara marea s-a liniștit, a doua zi tot cu moșul în barcă am plecat direct spre zona de pescuit.

Era o zi care nu amintea cu nimic de furtuna din ziua precedentă. Mașina a fost dusă de fratele meu la locul ei, în Saturn și așa am scăpat dintr-unul din multele momente neplăcute, când furtuna m-a surprins în larg. De fapt, în Venus am ajuns în acest mod de două ori și o dată pe plaja din Mangalia, iar în altă zi m-au recuperat bărcile cu motor și m-au dus în portul pescăresc din Mangalia până a doua zi, când m-au adus din nou pe mare.

Era atunci o furtună așa de mare, încât eu, stând în barca mea tractată, mă luau valurile pe sus și o depășeam pe cea cu motor care mă tracta. Am încercat și atunci să ajung la mal, însă trăgând de o ramă cu amândouă mâinile, să întorc barca, dar ea tot spre larg se îndrepta. Ancora nu mai ținea, iar furtuna mă trăgea cu repeziciune spre largul mării. Norocul meu a fost că m-a văzut același coleg care m-a ajutat să ridic barca în Venus. Era cu niște vecini la pescuit și ei erau ultimii care mai treceau prin zona mea. Mi-au recunoscut barca și m-au auzit țipând după ei...

Acesta este Marea Neagră și capriciile sale. Până acum, am păcălit-o, dar până când, nu se știe...

Virgil STAN

Dependența de...

Sunt dependent de calculator. Nu spun nimic nou. Nici măcar original. „Armata” celor dependenți de... ceva este extrem și, adesea, periculos de numeroasă. Diversitatea substanțelor și a plantelor halucinogene, tutunul, alcoolul, cafeaua, unele produse culinare, orgasmul, toate pot crea dependență. Mai există și câteva batalioane ale dependențelor de... cineva. Spiritual, afectiv sau material. Dogme, doctrine, iubire, ură, pensiile bunicilor, salariile părinților, ale soților/soțiilor, familia, sărutul, animalele de companie, mângâierea, bătaia etc. În interiorul fiecărei „specializări” există, de bună seamă, concurență, conflicte, stimulente, premii, bonusuri. Repet, confesându-mă astfel nu promovez ineditul. Afirmatiile de mai sus pot fi considerate truisme. Eu am devenit dependent de computer, mai exact, de Microsoft Office Word. De când am intrat în posesia unei tastaturi, am uitat să scriu cu instrumente tradiționale. Exagerez, desigur.

Însă, iată, am devenit aproape la fel de supus Messenger-ului și Internetului. Intuindu-mi slăbiciunea, câțiva prieteni mă inundă cu mail-uri și cu pps-uri. Dar am început să mă pricep. Accesez doar ce cred că mă interesează, iar pe celelalte le șterg. Conținutul unora este spectaculos, al altora – încărcat de felurite semnificații: filosofice, filologice, religioase, didactice ș.a.m.d.

Nu odată m-au purtat cu gândul la începuturile literaturii, apoi la evoluția genurilor și speciilor literaturii, precum și la stiluri, așa cum le-am învățat din lecturi sau din surse alternative de-a lungul vieții. De ce mi se pare că întâile scrieri erau narațiuni cu amprente descriptive, cum epopeile homerice, imediat (!) următoarele având conotații puternic didactice? Așa cum se întâmplă cu opera lui elenul Hesiod, tragediile și comediile grecești, scrierile lui Platon, inspirat de Socrate, apoi Aristotel, de opera lucretiană, la romani, a lui Marc Aureliu, Seneca, Cicero și alții. Pe această cale, a didacticismului, s-a dezvoltat teatrul popular laic și religios (farse și mistere), Commedia del' Arte, moralistii francezi, umanistii și iluministii europeni, programele romantismului și simbolismului...

Astfel se întâmplă și astăzi cu destul de multe mesaje și pps-uri colportate prin diferite rețele ale internetului găzduite de Yahoo-Mail, Gmail etc. Ele sunt răspândite în forma unor scurte narațiuni cu tâlc, sau a unor precepte aparent științifice și dogmatice. Iată, mai jos, trei asemenea... exemple:

I. *A fost odată un bărbat căruia îi murise soția, astfel încât el locuia împreună cu cele două fete ale sale, care erau din fire foarte curioase și inteligente. Fetele îi puneau mereu multe întrebări... La unele știa să răspundă, la altele nu...*

Tatăl lor își dorea să le ofere cea mai bună educație. De aceea, într-o zi și-a trimis fetele să petreacă o perioadă de timp în casa unui înțelept. Acesta știa întotdeauna să răspundă la întrebările pe care le puneau ele.

La un moment dat, una dintre ele a adus un fluture albastru, pe care plănuia să-l folosească pentru a înșela înțeleptul.

- Ce vei face? o întreabă sora ei.

- O să ascund fluturele între palme și o să întreb înțeleptul dacă e viu sau mort. Dacă va zice că e mort, îmi voi deschide mâinile și îl voi lăsa să zboare. Dacă va zice că e viu, îl voi strânge și îl voi strivi. Și astfel, orice răspuns va avea, se va înșela!

Cele două fete au mers imediat la înțelept și l-au găsit meditant.

- Am aici un fluture albastru. Spune-mi, înțeleptule, e viu sau mort?

Foarte calm, înțeleptul surâse și îi zise:

- Depinde de tine... fiindcă e în mâinile tale!

Așa este și viața noastră, prezentul și viitorul nostru. Nu trebuie să învinovățim pe nimeni când ceva nu merge; noi suntem responsabili pentru ceea ce dobândim sau nu. Viața noastră e în mâinile noastre, ca și fluturele albastru. De noi depinde să alegem ce vom face cu ea.

II. *Într-o seară, un bătrân indian îi explica nepotului său ce luptă teribilă se dă în interiorul fiecărei persoane. Și îi spunea așa:*

- Există în fiecare dintre noi doi lupi. Unul este al Răului și celălalt – al Binelui.

Lupul Răului este furia, gelozia, invidia, tristețea, regretele, aroganța, vinovăția, complexul de inferioritate, minciuna, orgoliul, complexul de superioritate și egocentrismul..

Lupul Binelui este bucuria, pacea, iubirea, speranța, liniștea, modestia, generozitatea, adevărul și compasiunea.

După o clipă de gândire, nepotul îl întreabă:

- Bunicule, și care lup câștigă?”

La care bătrânul îi răspunde simplu:

- Cel pe care îl hrănești.

III. Cele patru Legi ale spiritualității...în India:

1. **Persoanele pe care le întâlnești sunt persoanele potrivite.**

Cu alte cuvinte, nimeni nu intră în viața noastră din întâmplare; toate persoanele cu care interacționăm se află alături de noi cu un motiv, acela de a ne ajuta să învățăm lecțiile de viață care apar și să ne continuăm drumul personal;

2. **Ceea ce ni se întâmplă este singurul lucru care ni se putea întâmpla.**

Nimic, absolut nimic din ceea ce se produce în viața noastră nu ar fi putut să se întâmple în alt mod (nici măcar detaliul cel mai nesemnificativ)... Nu există: “dacă aș fi făcut cutare lucru....s-ar fi produs alt cutare lucru...” NU. Toate și fiecare în parte dintre situațiile care se produc sunt perfecte, cu toate că mintea și egoul nostru nu le acceptă ...

3. **Orice moment în care se începe este momentul corect.**

Totul începe în momentul potrivit, nici înainte, nici după; când suntem pregătiți pentru ca ceva nou să apară în viața noastră, exact atunci apare (începe);

4. **Când ceva se termină, se termină.**

Dacă ceva a luat sfârșit în viața noastră, este pentru propria noastră evoluție, deci cel mai bine este să închizi capitolul și să mergi înainte îmbogățit cu acea experiență.

Cred că nu este întâmplător că citești aceste rânduri acum;

acest text ajunge la tine azi pentru că ești pregătit(ă) să înțelegi că **“nici un fulg de zăpadă nu cade vreodată în locul greșit”...**

Sper că v-au plăcut și vă sunt utile textele de mai sus. Cât despre dependență, dați-mi voie să vă mai fac o confidență, acum, la încheiere. Sunt dependent de dragostea pentru Femeia care mi-a fost destinată, Femeia cu nume de Cântec, Doina Dorului Etern.

Viorel TĂUTAN

Înființarea și activitatea gărzilor „Iuliu Maniu” (1934)

Un episod mai puțin cunoscut din istoria Partidului Național-Țărănesc îl constituie înființarea unor formațiuni auxiliare de autoapărare ale partidului, cunoscute sub denumirea de gărzii. Multe din ele au purtat numele președintelui partidului, Iuliu Maniu, devenit, încă din timpul vieții, un simbol al democrației românești și al luptei împotriva tuturor formelor de guvernare care îngreunau drepturile și libertățile cetățenești.

Înființarea acestor formațiuni, catalogate de adversarii politici interbelici ca fiind paramilitare, iar de către comuniști subversive, începe în anul 1929 prin organizarea cetelor de voinici, continuă cu gărzile „Iuliu Maniu”, în anul 1934, care fac obiectul prezentului studiu, gărzile țărănești (1936-1938), iar după 1944 cu gărzile „Iuliu Maniu” și multe alte formațiuni, care aveau ca scop înlăturarea regimului comunist (Sumanele Negre, Haiducii lui Avram Iancu, etc).

Așadar, formațiunile create în perioada interbelică s-au înființat în contextul ascensiunii curenților politice extreme și înființarea formațiunilor paramilitare precum „Garda de Fier”, care au instaurat în societatea românească un climat de violențele nemaiîntâlnite și asasinatelor politice. La fel, după cel de al doilea război mondial, formațiunile de autoapărare național-țărănești s-au înființat în contextul instaurării la noi în țară a regimului comunist, care tindea la eliminarea, chiar fizică, a întregii elite interbelice. În aceste condiții foarte mulți tineri studenți, foști militari, chiar țărani, care nu au acceptat jugul sovietic, au luat calea codrului și au luptat cu arma în mână împotriva odiosului regim, total străin de interesele țării noastre. Mulți dintre ei și-au găsit sfârșitul în munți, împușcați de către trupele de Securitate, iar alții în închisorile comuniste. Credem că aveam datoria morală de a le aduce un pios omagiu și cu această ocazie pentru demnitatea de care au dat dovadă, chiar cu prețul vieții. Ei ar trebui să constituie un model de demnitate și moralitate pentru generația noastră și pentru cele viitoare.

Ceea ce este interesant pentru generația noastră este faptul că marea majoritate a acestor formațiuni politice de autoapărare național-țărănești

îl aveau ca mentor spiritual pe Iuliu Maniu, chiar și după moartea tragică a marelui om politic sălăjean în închisoarea de la Sighet, în dimineața zilei de 5 februarie 1953.

În prezentul studiu ne propunem să analizăm contextul politic în care s-au înființat gărzile „Iuliu Maniu”, în anul 1934, și scurta lor activitate oficială, fiindcă deși ele au fost desființate în toamna anului 1934 au continuat să activeze neoficial, iar din 1936 au purtat denumirea de gărzii țărănești.

Pe data de 7 iunie 1934, la Cluj, la inițiativa fruntașului politic național-țărănist Cornel Bianu, a avut loc o întrunire importantă a grupării maniste. El dădea presei un comunicat, în care se afirmă următoarele: „Având în vedere afirmațiunile grave, cari se colportează cu privire la unele intențiuni infame ale unor anumite cercuri și cari privesc persoana dlui Iuliu Maniu, îmi cer voie a invita membrii tineretului național-țărănesc la o **consfătuire**, care să se țină pe data de 7 iunie la Cluj”.

Pe lângă tineretul clujean, au participat și un mare număr de „vechi luptători pentru ideile de purificare și demnitate”, reprezentate, în concepția grupării, de Iuliu Maniu. Scopul declarat al întrunirii era acela de „a constitui un zid de apărare” în jurul lui Iuliu Maniu.

Se zvonea că familia și cunoscuții lui Iuliu Maniu au fost sesizați „din surse de încredere” că viața lui era în pericol, chiar de a fi asasinat. O știre, în acest sens, ar fi apărut chiar la Radio Budapesta.

Întrunirea de la Cluj a fost deschisă de Cornel Bianu, care vorbește despre obligația generației tinere de a-l apăra pe Iuliu Maniu, în fața calomniilor și pericolelor la care era supus. Au mai vorbit fruntașul politic Căpălăneanu, fost senator, declarat președinte al adunării, tinerii profesori universitari Victor Jinga și Gheorghe Dragoș, V. Târnavăanu, Axente Sever Banciu, I. Oancea, Adrian Mihalca, Emil Grecu etc. După depunerea unui jurământ, s-a hotărât înființarea imediată în toate orașele și satele a gărzii „Iuliu Maniu”. Pentru organizarea și conducerea gărzilor a fost ales un comitet, în frunte cu Gheorghe Dragoș. S-a constatat că în județul Sălaj se constituise deja garda, sub conduce-

rea lui Iuliu Coroianu, fost deputat. De asemenea, la Cluj, sub conducerea avocatului Valer Moldovan. S-a luat decizia ca garda sălăjeană să plece de urgență la Bădăcin, pentru a se pune la dispoziția lui Iuliu Maniu.

Astfel, a doua zi, garda sălăjeană, împreună cu o delegație a Comitetului de conducere, compusă din Gheorghe Dragoș, Iuliu Coroianu, Axente Banciu și Alexandru Aluașiu, s-a deplasat la Bădăcin, pentru a-i expune lui Iuliu Maniu hotărârile tineretului adoptate la Cluj. Iuliu Maniu le-a mulțumit, „adânc mișcat de gestul de simpatie al tineretului”. A subliniat, însă, că nu primește o gardă permanentă la Bădăcin, întrucât se simțea în deplină siguranță, „a conștiinței datoriei împlinite” și chiar dacă „ar cădea fizicește, salvatoare pentru țară” era „biruința ideilor pentru care luptă”. Că garda avea datoria de a transmite maselor ideile democrației. Cu toată împotrivirea lui Iuliu Maniu, delegația a înființat gărzii pe tot traseul Bădăcin-Cluj.

Cu toate că Iuliu Maniu s-a împotrivit constituirii gărzilor care urmau să-i poarte numele și care își doreau să-l apere de eventualitatea unui asasinat, procesul de constituire continuă în tot Ardealul și Banat. Astfel, la Timișoara are loc o consfătuire a tineretului național-țărănist din Banat, în prezența președintelui organizației județene Sever Bocu și a lui Cornel Bianu, delegatul gărzii „Iuliu Maniu” din Cluj și inițiatorul mișcării. Sever Bocu îi invită pe tineri să se înscrie în gardă, pe care o consideră una „de onoare a națiunii

și conștiinței românești”. Cornel Bianu a arătat care era scopul înființării gărzii. În opinia lui, el rezida în „serioasele pericole”, care pândeau persoana lui Iuliu Maniu, „în îngrijorarea persoanei fizice a marelui bărbat de stat”. În gardă se puteau înscrie, peste partide, toți cei care înțelegeau „să-și manifeste indignarea față de odioasele metode de a suprima sau compromite un om și un crez și să activeze curentul regenerativ din viața politică a țării”. Susține că Iuliu Maniu nu știa de inițiativa tinerilor și le aduce la cunoștință că comandantul gărzilor pentru Ardeal era Gheorghe Dragoș. În continuare, a luat cuvântul tânărul fruntaș politic bănățean Ioan Subțire, care l-a propus ca președinte al gărzilor „Iuliu Maniu” din Banat pe Aurel Leucuția, un colaborator apropiat al lui Iuliu Maniu, iar la județul Timiș Torontal pe Nicolae Căpețianu. Secretar general regional a fost propus tânărul fruntaș național-țărănist Gheorghe Ciorman.

Pe data de 23 iunie 1934, are loc, la Oradea, o importantă întrunire a tineretului intelectual din cadrul P.N.Ț. Bihor, sub președinția avocatului Romul Pop, fost deputat și un colaborator apropiat al lui Iuliu Maniu. Cu această ocazie, Romul Pop a propus înființarea gărzii „Iuliu Maniu” și în județul Bihor. El subliniază importanța gărzii și împrejurările care impuneau înființarea ei de urgență. Au mai luat cuvântul Gheorghe Popescu-Ceica, fost deputat, Gheorghe Bulgă și Eugen Chișu, avocați, Ioan Mașcaș și Ioan Nițu, directori-învățători, Traian Surducian și Eugen Bârsan. S-a hotărât, apoi, înființarea imediată a gărzii, alegându-l ca președinte pe Romul Pop, iar ca secretar a fost ales Eugen Bârsan, avocat în Oradea. A fost trimisă o telegramă lui Iuliu Maniu, prin care i se aducea la cunoștință înființarea gărzii și în județul Bihor.

A doua zi, pe 24 iunie, o delegație a organizației provinciale din Banat a gărzii „Iuliu Maniu”, în frunte cu Nicolae Căpețianu, comandantul gărzii din județul Timiș-Torontal și Gheorghe Ciorman, secretarul general al organizației provinciale a gărzilor s-au deplasat la Lugoj, județul Severin. Scopul deplasării a fost de a înființa și în acest județ garda „Iuliu Maniu”. Președinte al gărzii a fost ales Alexandru Jucu, iar secretar profesorul Filaret Barbu. De asemenea, a fost ales un comitet provizoriu de organizare a gărzilor în tot județul, compus din Ion Jucu, avocat, fratele mai mare a lui Alexandru Jucu, Cornel Antal, avocat, Constantin Țunca,

avocat, N. Andrei, Victor Secoșan, Constantin Jucu, econom (țăran – n.n.), Dragomir Constantin, funcționar particular și Ion Berariu, pantofar. La orașe au fost aleși următorii fruntași politici: N. Marchescu, la Caransebeș; avocatul Zarcu Lazăr, la Orșova; Maior Cena, la Mehadia; Traian Constantin, avocat, dr. Pepa și dr. Băcilă, avocat, la Teregova. Delegații provinciale urmau să se deplaseze în județul Caraș, să înființeze gărzi, la fel ca în județul Severin.

Procesul de constituire al gărzilor „Iuliu Maniu” se generalizează în întreg Ardealul și în Banat.

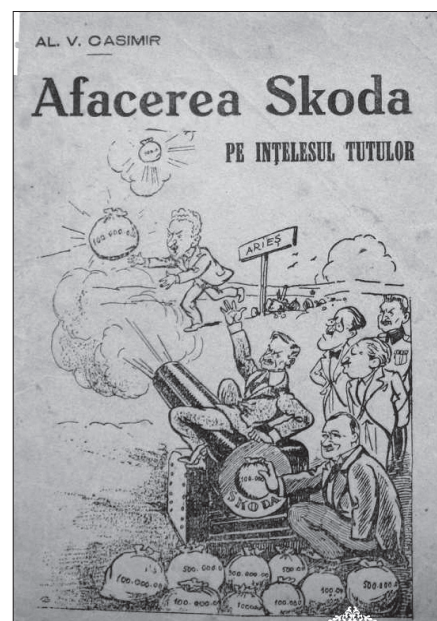
În județul Someș, inițiativa vine din partea fostului președinte al organizației lupiste Ion Cureu. Astfel, pe data de 28 iunie 1934, la Dej, are loc ședința de constituire a gărzii. În deschidere a vorbit Alexandru Coroi, fost primar al orașului Dej, care vorbește despre importanța gărzii, pentru apărarea lui Iuliu Maniu.

Adunarea a proclamat ca președinte al gărzii pe Ion Cureu, care în discursul său subliniază următoarele: „Trebuie să apărăm cu risul vieții noastre, pe acela care nu mai este pentru noi o personalitate, ci un templu spre care trebuie să ne îndreptăm cu toții pașii. (...) Iar pentru a apăra tot ce are România mai scump, trebuie să apărăm persoana fizică a dlui Maniu, care este amenințată de ceata hidoasă a oportuniștilor și ambițioșilor, cari nu mai cunosc nimic din tot ce a avut poporul român mai nobil și curat în sufletul său de alungul secolilor”.

După terminarea cuvântărilor, a fost ales un comitet de conducere. Astfel, Ioan Cureu era secondat de Gheorghe Todea, în calitate de vicepreședinte, iar studenții Pamfil Pop și Gheorghe Basa au fost aleși secretari ai gărzii.

Pe data de 29 iunie 1934, la Sighișoara, județul Târnava Mare are loc o întrunire, în cadrul căreia se înființează un comitet de inițiativă, cu scopul de a organiza gărzile „Iuliu Maniu”. Comitetul era compus din Octavian Dobre, fost primar al orașului Sighișoara, Beniamin Suciu, notar public și fost prefect, Vasile Pinte, avocat în Sighișoara, preotul Alexiu Sestraș din Șeica Mare, Alexandru Căpățână, medic în Sighișoara și Augustin Vișa din Șeica Mare, licențiat în drept și teologie. Mandatul comitetului era limitat până în momentul constituirii gărzilor, când urma să fie aleasă conducerea județeană a gărzilor.

Gruparea manistă din cadrul organizației P.N.Ț. din județul Maramureș, unde existau divergențe serioase, condusă de Ilie Lazăr s-a întrunit la

Sighet. În lipsa lui Ilie Lazăr, adunarea a fost prezidată de fruntașul politic Vasile Ilea. S-a hotărât ca întreaga organizație manistă să se înscrie în garda „Iuliu Maniu”. De asemenea, au cerut, în mod public, ca Iuliu Maniu să părăsească Bădăcinul și să se implice, din nou, în viața politică. Toți ce prezenți s-au înscris pe linia politică promovată de „Sfinxul de la Bădăcin”.

Înainte ca studenții de la Universitatea din Cluj să plece în vacanță, pe data de 1 iulie 1934, după cum rezultă dintr-o notă informativă a Siguranței, au fost convocați de Cornel Bianu la o consfătuire. Ședința a fost condusă de Axente Banciu. Au participat, printre alții, fruntașii politici Aurel Socol, Valentin Poruțiu, Simion Nemeș, Cornel Bianu, Victor Jinga și Valer Moldovan. Scopul ședinței a fost acela de a trasa sarcini tineretului ca pe timpul vacanței să activeze la sate. Tinerii au primit directive în vederea organizării gărzii Iuliu Maniu, care urma să se facă în cadrul filialelor județene și sub conducerea delegaților județeni. Cornel Bianu a făcut cunoscut că Iuliu Maniu s-a deplasat la București și a insistat pe lângă Dinu Brătianu să intre în guvernul Tătărescu și să primească portofoliul Armatei.

Între timp, pe data de 30 iunie 1934, a avut loc o consfătuire a Comitetului de inițiativă pentru înființarea gărzilor „Iuliu Maniu”, la cooperativa Mercur din Cluj. Profesorul universitar Gheorghe Dragoș le-a comunicat celor prezenți rezultatele întrevederii pe care a avut-o cu președintele P.N.Ț. Ion Mihalache. O primă concluzie era aceea că se încercau modalități de revenire asupra excluderii lui Sever Bocu și a reveni asupra primi-

rii demisiei lui Zaharia Boilă, amândoi apropiați ai lui Iuliu Maniu. În privința gărzilor „Iuliu Maniu”, care urmau să ia ființă până cel târziu la sfârșitul lunii iulie 1934, se subliniază că s-a amânat pe toamnă, când urma să fie convocat un Congres general pentru Ardeal și Banat. Până atunci, conform statutelor provizorii ale gărzilor, urmau să fie înființate nuclee ale gărzilor în fiecare județ din Ardeal și Banat, după sistemul celei de la Cluj. Se afirma că Ion Mihalache s-a opus „energic” înființării gărzilor „Iuliu Maniu”, susținând că ele vor adânci și mai mult conflictul dintre Iuliu Maniu și Alexandru Vaida Voevod. De asemenea, se afirma că și Iuliu Maniu „a refuzat categoric să consimtă”, ca garda să fie una personală, ci a subliniat că ea trebuia să fie „numai un instrument, ce va lupta contra forțelor oculte” și că era necesar „un balast” în Ardeal față de opoziția pe care au creat-o vaidiștii. Nota informativă în care se vorbește despre consfătuire subliniază că acesta ar fi „adevăratul scop al înființării gărzii Iuliu Maniu”.

Iuliu Maniu era „nervos” pentru că acțiunea sa pe care a denumit-o balast era supusă eșecului, datorită intervenției lui Ion Mihalache, care vedea garda, după cum am subliniat și mai sus, ca o formațiune politică „ostilă și contra” lui Vaida. Vaida a fost informat despre intențiile lui Iuliu Maniu și de colaboratorul său apropiat, fost subaltern la Ministerul de Interne, Eduard Mirto, care sosea pe data de 1 iulie 1934 la Cluj să-l viziteze pe Vaida.

Primul județ în care s-a definitivat constituirea gărzii „Iuliu Maniu” a fost, bineînțeles, Sălajul, județul natal al lui Iuliu Maniu. Astfel, pe data de 7 iulie 1934, la Zalău, s-a constituit Comitetul județean al Legiunii Gărzii „Iuliu Maniu” din Sălaj. De asemenea, au fost aleși comandanții cohortelor gărzii pe plase.

După cum se poate observa, la fel ca și organizațiile de tineret de la sate, înființate în anul 1929, denumite cu termenul de voinici, gărzile „Iuliu Maniu” păstrau aceeași structură copiată după modelul de organizare al armatelor romane. Acest sistem de organizare, după cum știm, a fost folosit și de Avram Iancu, brațul armat al Revoluției de la 1848, din Transilvania. Așadar, scopul lor declarat era acela de a crea o gardă personală a lui Iuliu Maniu, a cărui viață se credea că este în pericol. Nu era exclus, având în vedere că în decembrie 1933 primul ministru I.G. Duca fusese asasinat. Se constată o escaladare a violenței și introducerea asasinatului, ca tactică de luptă politică a extremei drepte. Trebuie subliniat că gărzile „Iuliu

Maniu”, cu toată organizarea tipic militară, aveau un caracter defensiv.

Pe lângă un eventual pericol de asasinat, național-țărăniștii din gruparea manistă vorbeau și de un asasinat moral al mentorului lor, prin încercarea regelui Carol al II-lea de a-l compromite. Astfel, s-a încercat „asasinarea” lui morală, prin implicare în afacerea Skoda.

Ca o dovadă a moralității sale, recunoscută și de liderii altor partide, fruntașul politic Grigore Filipescu a organizat, în cinstea lui Iuliu Maniu, un banchet, în Capitală, pe data de 14 august 1934. Evenimentul a fost larg mediatizat de presa vremii.

Comitetul Legiunii gărzii „Iuliu Maniu” din Cluj îi mulțumește lui Gheorghe Filipescu, printr-o telegramă. În concepția lor, evenimentul era organizat pentru a exprima „încrederea și admirația întregii țări, fără deosebire de partide, față de cel ce reprezintă adevărată demnitate națională și înțelepciune politică”. Comitetul a hotărât ca Iuliu Maniu, care se deplasa pe ruta Bădăcin-București, să fie întâmpinat în gara din Cluj și însoțit la banchet de cât mai mulți tineri gardiști.

Organizarea gărzilor „Iuliu Maniu” continuă. Pe data de 24 august 1934, s-au pus bazele Legiunii gărzii în județul Brașov. Prezent la eveniment, comandantul suprem al gărzilor din Ardeal, profesorul universitar clujean Gheorghe Dragoș vorbește despre rostul lor și normele de organizare. Cu această ocazie s-a hotărât înființarea gărzii județene, cu următorul comitet: Dumitru Marcea, comandant; Nicolae Precup, avocat, ajutor de comandant; dr. Dogariu, medic, Nicolae Baboie, profesor, Gheorghe Sorescu, directorul fabricii „Metronom” din Brașov. De asemenea, s-a decis organizarea gărzilor în toate localitățile județului.

În perioada 9-12 septembrie 1934 au loc, în Capitală, ședințele Comitetului Central Executiv al P.N.Ț. Printre problemele supuse discuției s-a aflat și cea a gărzilor „Iuliu Maniu”. A luat cuvântul, printre alții, dr. Nicolae Lupu, care „într-o înflăcărată cuvântare” afirmă că viața lui Iuliu Maniu aparținea întregii națiuni. În consecință, dacă era în primejdie, apărarea vieții lui nu revenea numai gărzilor „Iuliu Maniu”, ci întregii națiuni. Își exprimă anumite rezerve asupra rostului gărzilor și face apel la Iuliu Maniu să dea concurs conducerii partidului pentru desființarea lor, contribuind în acest mod la „pacificarea partidului”. Subliniază că prioritatea P.N.Ț. era cea de a se pregăti de guvernare. Președintele P.N.Ț., Ion

Mihalache, afirmă că și el, la fel ca Vaida sau Lupu, a primit amenințări cu moartea. Afirmă că dacă ar „cade unul singur din frunzașii partidului, partidul întreg îl va răzbuna”. Subliniază că împotriva anarhiei și violenței trebuiau organizate și mobilizate masele țărănești. Referitor la gărzi, el afirmă că dacă va fi nevoie P.N.Ț. „va organiza noi instrumente de apărare”. Așadar, conducerea P.N.Ț. a hotărât desființarea gărzilor „Iuliu Maniu”.

Pe data de 16 septembrie 1934, Gheorghe Dragoș, Nicolae Căpețianu, Valer Moldovan, P. Rechițean și Nicolae Buta, comandanți ai gărzilor „Iuliu Maniu” și Cornel Bianu, inițiatorul gărzilor, s-au prezentat la Iuliu Maniu pentru a discuta problema gărzilor desființate de conducerea P.N.Ț.

La consfătuirea de la Bădăcin, Iuliu Maniu le-a mulțumit pentru „entuziasmul generos cu care au fost gata să-l apere”. Afirmă că ședințele Comitetului Central Executiv al P.N.Ț. s-au încheiat „spre deplină sa satisfacție, cu rezultate îmbucurătoare”. În acest context, i-a rugat pe reprezentanții comandamentului suprem al gărzilor să se supună, „întru toate”, conducerii centrale a P.N.Ț., respectându-i deciziile.

În urma consfătuirii cu Iuliu Maniu, în aceeași zi, conducerea gărzilor a dat publicității un comunicat prin care își anunța auto-dizolvarea: „1) Considerând că partidul întreg, prin Comitetul Central Executiv, s-a declarat solidar întru apărarea dlui Iuliu Maniu; 2) că partidul întreg a înscris în programul său de luptă principiile politice pentru cari d. Iuliu Maniu a desfășurat steagul d-sale eroic; 3) că în lupta viitoare a partidului pentru aceste principii singură disciplina severă a membrilor lui poate aduce isbânda desăvârșită; 4) că prin comunicatul oficial al Comitetului Executiv desideratele cari au determinat alcătuirea gărzii au fost atinse, și că altele, desigur, vor primi satisfacțiune în viitorul apropiat, ia act de toate hotărârile conducerii centrale a partidului și declară că membrii gărzii disolvate se vor încadra cu tot elanul în oastea cea mare a partidului, în lupta pe care acesta o va deslănțui în curând spre ducerea la izbândă a idealurilor naționale, democratice și de înțeleaptă politică de stat, care-l călăuzesc și cari, singure pot aduce refacerea țării și binele neamului nostru”.

Referitor la desființarea gărzilor „Iuliu Maniu”, fruntașul politic Ghiță Pop, promanist și el, publica un articol în ziarul „Adevărul”, preluat și de ziarul „România Nouă”. El sublinia că în

ședințele Comitetului Central Executiv s-a decis cu unanimitate de voturi desființarea gărzilor. Au consimțit să voteze această hotărâre inclusiv „sovatiștii”, printre care se găsea și el. Totuși, din articol reiese că gărzile au fost desființate doar formal. Astfel, el afirmă următoarele: „Azi gărzile dispar, dar starea de spirit care le-a zămislit nu va muri. Atâta timp cât ideile și politica personificată de d. Maniu nu vor triumfa, teama și grija pentru viața celui mai reprezentativ om politic al Transilvaniei vor stăpâni încă spiritele acolo”. Iuliu Maniu a încetat să fie păzit de gărzi, dar stătea „sub scutul Ardealului întreg, al unei opinii publice ale cărei rânduri dese și fanatice îl înconjoară ca o gardă nevăzută”.

În concluzie, se poate afirma că gărzile „Iuliu Maniu” au constituit o formă intermediară de organizare a tineretului, în speță manist, între cetele de voinici și gărzile țărănești care se vor înființa începând cu anul 1936, în contextul escaladării violenței pe scena politică românească. Înființarea gărzilor a pornit din îngrijorarea tineretului promanist de a nu avea și Iuliu Maniu soarta tragică a lui I.G. Duca. Scopul lor a fost acela de a-și apăra mentorul. Caracterul lor a fost unul defensiv, la fel ca și celelalte organizații național-țărănești similare, care i-au precedat sau succedat. La fel, și modul lor de organizare a fost același. Comandanții gărzilor „Iuliu Maniu” din

Ardeal și Banat au devenit, peste 2 ani, conducătorii gărzilor țărănești. Așadar, se poate afirma că ele nu au fost dizolvate, ci doar și-au întrerupt activitatea.

Marin POP

Note:

1. *România Nouă* (Cluj), nr. 118, 6 iunie 1934, p. 8
2. Idem, nr. 121, 10 iunie 1934, p. 1
3. Idem, nr. 132, 23 iunie 1934, p. 3
4. Idem, nr. 121, 10 iunie 1934, p. 1
5. Idem, nr. 132, 23 iunie 1934, p. 3
6. Romul Pop era fiul lui Coriolan Pop, primul prefect al județului Bihor. Bunicul său a fost Andrei Cosma, finul lui George Pop de Băsești, unul dintre cei mai mari economiști de dincoace de Carpați, căruia i se datorează înființarea mai multor bănci în Sălaj, Sătmar și chiar a celei din Oradea, a cărei director a fost ginerele său Coriolan Pop. De la sine înțeles că între familia Maniu și Cosma era o strânsă legătură. Referitor la genealogia familiei Pop-Cosma, vezi, printre altele, documentele existente la A.N.-D.J.Cj., *fond familial Bran*
7. *România Nouă*, nr. 134, 26 iunie 1934, p. 1
8. Idem, nr. 136, 28 iunie 1934, p. 8
9. Idem, nr. 141, 3 iulie 1934, p. 3
10. Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S.), *fond Documentar*, dos. 10.872, f. 66
11. *Ibidem*, f. 67-68
12. *România Nouă*, nr. 146, 11 iulie 1934, p. 3; Iată componența Comitetului județean

Sălaj și comandanți de plase: Comandantul Legiunii – Iuliu Coroianu, avocat, fost deputat; Ajutor de comandant – Ioan Gheție, avocat, vicepreședinte al organizației P.N.Ț. din Sălaj; Secretar general – Simion Pop, avocat, secretarul general al organizației P.N.Ț. Sălaj; casier – Valer Câmpeanu, avocat, primar al orașului Carei; comandantul cohorței Tașnad – Vasile Oros, fost senator, fost subprefect la Bihor; comandantul cohorței Carei – Gheorghe P. Văleanu, avocat, fost deputat și senator; comandantul cohorței Buciumi – protopop Cornel Oțel; comandantul cohorței Șimleu Silvaniei – Ioan V. Pop, avocat, fost deputat; comandantul cohorței Crasna – Cornel Pop, avocat; comandantul cohorței Zalău – Coriolan Pereni; comandantul cohorței Supurul de Jos – Alexandru Aluașiu; comandantul cohorței Valea lui Mihai – Iustin Buzilă, fost primar la Valea lui Mihai; comandantul cohorței Cehu Silvaniei – George Mercea, avocat; comandantul cohorței Jibou – Alexandru Vodă, avocat. Membrii în comitet: Ionel Ciobanu, fost președinte al societății culturale „Sălăjana”; Dumitru Onacu, director învățător; Iuliu Gheție, student și Alexandru Derșidan, plugar.

13. *România Nouă*, nr.172, 12 august 1934, p. 1
14. Idem, nr. 185, 29 august 1934, p. 3
15. Idem, nr. 196, 13 septembrie 1934, p. 1
16. Idem, nr. 199, 18 septembrie 1934, p. 1
17. Idem, nr. 203, 22 septembrie 1934, p. 1

Cartea Papei despre Hristos: “Iisus a separat religia de politică”

Prin mesajul său, Iisus a realizat o separare a dimensiunii religioase de cea politică - acesta este unul dintre punctele principale ale cărții Papei Benedict al XVI-lea, “Iisus din Nazareth”, prezentată recent, la Vatican, informează ziarul La Repubblica. Cartea se concentrează asupra perioadei care merge “de la intrarea în Ierusalim până la Înviere”, legându-se astfel de volumul anterior publicat în 2007, care a acoperit perioada de la Botezul lui Iisus la transfigurare. Dacă va fi timp, a spus Suveranul Pontif, se va consacra într-o carte viitoare copilăriei lui Iisus. Pasajul separării dintre religie și politică este cuprins în capitolul șapte, “Procesul lui Iisus”, în care Papa explică cum s-a ajuns la condamnarea lui Hristos, oprindu-se asupra figurilor lui Caiafa și Pilat. Papa subliniază faptul că în ordinea în vigoare pe vremea lui Iisus, “cele două dimensiuni - cea politică și cea religioasă - erau absolut inseparabile una de cealaltă”. Pe acest teren se altoiește “interesul specific pentru putere al dinastiei preoților supremi Anna și Caiafa. În decizia de a-l condamna la moarte pe Iisus, nu a cântărit numai o îngrijorare politică legată de “preocuparea legitimă de a proteja templul și poporul”, ci și “setea egoistă de putere din partea grupului dominant.” “Iisus, în mesajul său și în toate lucrările sale, a inaugurat împărăția non-politică a lui Messia și a început să separe cele două realități până atunci inseparabile. Dar această

separare a politicii și credinței, a poporului lui Dumnezeu și a politicii - notează Papa - aparținând esenței mesajului său, era posibilă, în definitiv, numai prin cruce”. Papa vorbește despre Înviere, ca despre un “paradox” ce merge dincolo de știință. Învierea lui Iisus nu vine în contradicție cu datele științifice ale realității, ci este ceva care merge dincolo de știință, care ne spune că “există o altă dimensiune a ceea ce știm până acum”, scrie Papa. Dovezile biblice ale Învierii, pe care Papa le definește ca fiind “istoric credibile” povestesc “ceva ce nu se încadrează în lumea experienței noastre”. Se vorbește despre ceva nou, ceva până în acel moment unic - despre o nouă dimensiune a realității care se manifestă. Prin urmare “nu se contestă realitatea existentă”, ci se deschide “o dimensiune ulterioară față de cele cunoscute până atunci”, se arată în carte. Iisus înviat “nu este un cadavru reanimat”, destinat “într-un timp mai mult sau mai puțin scurt” să se întoarcă la viața anterioară și la un moment dat “să moară definitiv”. Învierea Sa “a fost evaziunea spre un gen de viață total nou, spre o viață care nu se mai supune legii de a muri și deveniri, ci plasată dincolo de aceasta - o viață care a inaugurat o nouă dimensiune a faptului de a fi oameni”.

AGERPRES

Operațiunile militare și intrarea armatei române în Sălaj (1919)

Armata a avut un rol important în înfăptuirea statului național unitar, contribuind la reîntregirea statală a românilor și la îndeplinirea hotărârilor Marii Adunări de la Alba Iulia. Eliberarea teritoriului românesc din fosta monarhie dualistă are loc în urma campaniei eroice a armatei române, din perioada noiembrie 1918 - aprilie 1919. 1 decembrie 1918 nu a însemnat sfârșitul războiului de întregire a neamului românesc, adversarii unității poporului carpato-danubiano-pontic impunând continuarea lui.

În urma negocierilor dintre Antanta și delegații Ungariei, devenită la 31 octombrie 1918 republică sub conducerea contelui Mihály Károlyi, în numele armatei aliate, generalul francez Franchet d'Espérey încheiase la 13 noiembrie 1918 cu reprezentanții guvernului ungar un armistițiu la Belgrad, prin care, în necunostință a situației din Transilvania, fixase cursul Mureșului ca linie de delimitare între armatele aliate și armata maghiară. Forțele armate maghiare trebuiau retrase în termen de opt zile în spatele liniei ce pornea de pe valea Someșului Mare, trecea în continuare pe valea Bistriței, mergea de-a lungul Mureșului până la vărsarea în Tisa. România nu a fost invitată sau consultată la tratative, și nu i se ceruse să colaboreze cu forțele aliate la aplicarea clauzelor armistițiului, dar i se îngăduise să ocupe partea estică a Transilvaniei, până la linia cursului Mureșului - Reghin-Bistrița. Deși avea un caracter provizoriu, aliniamentul stabilit nu a avut o justificare etnică sau istorică.

Astfel armata română, mobilizată la 10 noiembrie trebuia să se oprească pe linia râului Mureș. O mare parte din Transilvania rămâne sub administrație maghiară. Linia demarcațională, având caracter provizoriu și strict militar, crease o situație confuză în teritoriile românești aflate la vest de cursul Mureșului. Ea a împiedicat aplicarea imediată și integrală a proiectului de eliberare a ținuturilor transilvănene. Linia demarcațională *“împarte națiunea română din Transilvania și Ungaria în două părți, ceea ce agravează dificultățile în acțiunea de renaștere națională și în organizarea ei, atât de necesară în acele zile de prefaceri istorice”* arată Iuliu Maniu, în memoriul din 28 noiembrie adresat prin Legația română ministrului de Externe francez. Ea *“dezorientează masele și tulbură unitatea de acțiune care este absolut necesară pentru a-i împiedica pe dușmani să semene germeii anarhiei și ai dezordiniei, profitând de situația neclară”*, conform aceluiași document.

În a doua jumătate a lunii decembrie, în urma unor tratative îndelungate cu generalii Franchet d'Espérey și Berthelot și rapoartelor întocmite de emisari francezi, armata română a obținut permisiunea de la Consiliul Suprem Aliat să treacă Mureșul, până la aliniamentul Cluj-Gherla-Dej, poziție luată în stăpânire până în 24 decembrie, când armata a ajuns în reședința comitatului Cluj.

La nord de Cluj, înarmarea trupelor ungurești din zona Jibou - Zalău constituia o gravă amenințare pentru armata română. Pentru a face față pericolului în care se afla poziția armatei, aliații, prin generalul Berthelot au permis comandamentului român să ocupe regiunea Sighetu Marmăției- Baia Mare - Zalău, iar după ocuparea acestei zone și luarea sub stăpânire a unui teritoriu însemnat din Transilvania, noua linie de demarcație, a fost stabilită la începutul anului 1919 pe traseul Sighet- Baia Mare - Zalău - Ciucea- vârful Găina - Zam. Prin Sălaj, noul aliniament traversa localitățile Băsești - Oarța de Jos - Lelei - Mineu - Chilioara - Țigani - Panic - Zalău - Aghireș - Cățelul Român - Șeredei - Ponița - Pria. Deși reprezenta un pas înainte noua linie, ignora realitățile etnice și politico-istorice din părțile vestice, izolând de teritoriul național comitatele Arad și Bihor, în întregime, și Sălaj și Satu Mare, parțial.

Divizia a 7-a a mobilizat pentru asigurarea noului aliniament Brigăzile 13 și 14 infanterie, respectiv Regimentul 14 infanterie pentru zona Sighetu Marmăției - Baia-Mare și Regimentul 16 infanterie pentru zona Jibou - Zalău. Forțele destinate pentru această campanie erau insuficiente datorită vastității zonei și efectivelor reduse a unităților militare. Prezența trupelor românești a creat unităților militare maghiare o stare de îndârjire, care a dus la promovarea unei atitudini belicoase, mai ales din partea maiorului Gyurocsik, unul dintre cei mai înverșunați oponenți ai noilor realități politico-militare. Trupele maghiare au încercat capturarea trenului care transporta trupele române, planul lor fiind dejucat de comandantul gărzilor naționale române din Jibou, Aurel Hetco, bun cunoscător al zonei, care a dezvăluit comandamentului unității în marș dinspre Gherla spre Jibou-Baia Mare, ambuscada pregătită de trupele ungurești. De asemenea, tot locotenentul Hetco, a elaborat planul de eliberare a Jiboului, realizată fără incidente în 10-11 ianuarie 1919. Datorită acțiunilor trupelor române, sprijinite de garda națională română din zonă, unitățile maghiare au fost nevoite să se retragă spre Cuceu - Zalău.

După ocuparea de către armatele române a reședinței plasei estice a Sălajului, comandamentul trupelor maghiare din Zalău a transmis un ultimatum semnat de maiorul Gyurocsik în data de 11 ianuarie 1919, către sublocotenentul Luca, comandantul trupelor române, prin care se cerea părăsirea Jiboului în patru ore, în caz contrar se va recurge la forța armelor. Incidentele au fost evitate însă, în extremis, acțiunea de reocupare a fost revocată datorită intervenției și dispoziției pe lângă profesorul Apáthy, președintele C.N.M. din Transilvania și intervenției a doi contraparlamentari, reprezentanți ai locuitorilor din Jibou, Aurel Hetco și Victor Brandt, președintelui C. N. M. Jibou, care au cerut contradamnarea acțiunii.

În schimb, în reședința comitatului incidentele nu au putut fi împiedicate. La Jibou s-au prezentat la comandamentul unității române parlamentarii maghiari din Zalău, care au cerut un termen de 10 zile pentru retragerea trupelor maghiare în spatele liniei demarcaționale și permisiunea ca garda maghiară locală să funcționeze în continuare. Conducerea batalionului român a acordat 48 de ore pentru evacuarea orașului și a respins a doua propunere. Parlamentarii maghiari au promis că retragerea trupelor se va produce în liniște și fără izbucnirea unor ciocniri iar autoritățile administrative vor asigura în cooperare cu G.N.R. predarea localității. Astfel două companii și două secții de mitraliere românești, au pornit spre Zalău pe cale ferată, în 14 ianuarie 1919, pentru a lua orașul de la poalele Meseșului sub control. Însă, în momentul când trupele române intrau în gara Țigani (azi Crișeni – n.n.), trupele maghiare *„grupe răzlețe din trupe ungare ce ocupă Zalăul și împrejurimile”* le-au atacat puternic și prin surprindere. Românii au avut șase morți, 15 răniți și șapte dispăruți. Un batalion românesc a intervenit atunci, recuperând trenul, ocupând Zalăul, și eliminând bandele ungurești. Eliberarea regiunii Sighetu Marmăției - Baia Mare - Zalău, relizată până în 18 ianuarie 1919, a reprezentat o etapă importantă în eliberarea Transilvaniei. Reședința comitatului Sălaj *„s-a ocupat pe ziua de 2/15 Ianuarie 1919 de trupe din Divizia 7-a”*, se arată și în scrisoarea generalului Nicolae Batâr către Amos Frâncu, de la 10 ani după acțiunea armatei regale în Transilvania de Nord.

Ancheta ulterioară privind ambuscada de la Țigani, întreprinsă de generalul Neculcea, comandantul Diviziei a 7-a Infanterie și generalul francez Henry Patey, a dovedit vinovăția autorităților maghiare și că acțiunea l-a avut ca principal instigator pe dr. Apáthy (rectorul universității maghiare din Cluj, un savant cu reputație europeană, dar un înflăcărat șovinist ungar, ce alcătuiase un guvern al maghiarilor în orașul de pe văile Someșul Mic – n.n.), comisarul general al „Ungariei de Est”. De asemenea, în Zalău, s-a descoperit o telegramă a profesorului Apáthy, care îndemna trupele maghiare să ocupe rezistența. În urma cercetării amănunțite a incidentului s-au luat următoarele măsuri: arestarea lui Apáthy, o plată a municipalității clujene datorată familiilor celor uciși și plata cheltuielilor de înmormântare și ridicare a unui monument victimelor atacului și deținerea notariilor din Zalău și din împrejurimi.

După incidentul de la Țigani, batalionul lui Gyurocsik, direct implicat în ambuscadă, a fost transferat lângă Debrețin, la Hajduszoboszlo, pentru a se evita noi vărsări de sânge. Însă după puțină vreme, a fost readus în ținutul sălăjean, fiind cantonat la Nușfalău și Șimleu Silvaniei. În Vălcău de Jos, odată cu detașamentul lui Gyurocsik, a fost readus și pusă în funcție vechea jandarmerie locală, ce a pornit o adevărată teroare, mai ales în localitățile învecinate.

În lunile următoare, pe lângă o intensificare a provocărilor maghiare, de o parte și de alta a liniei demarcaționale, trupele regulate și bandele înarmate maghiare, organizate de gupări reacționare șovine, au hărțuit aproape zilnic unitățile militare românești aflate pe noua linie de front. De exemplu, la sfârșitul luni ianuarie, între Valea Aghireșului și Țigani au avut loc un schimb de focuri între punctul de trecere din zonă și patrurile inamice, în 1 februarie *„două patrurile ungurești, intrând una în satul Țigani, și alta în gara Ortelec, au fost primite cu focuri, după care au dispărut”*; noi ciocniri au

avut în acțiunea de *„a curăți regiunea de bande”* și a dezarma satele de-a lungul liniei de demarcație de la Băsești la Țigani.

Încurajați de liniștea în care armata română păzea linia demarcațională, detașamente de trupe ungurești au început agresiunile împotriva posturilor românești. Hărțuierile și atacurile inamicului au continuat pe întreg frontul, culminând cu puternica acțiune din noaptea de 22 spre 23 februarie 1919, cu atacul de la Zalău. Batalioane numeroase de secuii și un grup de circa 500 de foști prizonieri reînțorși din Rusia au atacat fracțiunea Diviziei a 7-a din zona Țigani - Zalău, concomitent dinspre satele Aghireș și Țigani, la miezul nopții, atacul surprinzând armatele române, ce s-au retras la Ortelec. Parlamentarii trupelor românești au cerut evacuarea imediată a orașului și eliberarea fără condiții a prizonierilor, clauze neacceptate de comandantul trupelor ocupante, ce a cerut stoparea bombardării orașului, în caz contrar va executa pe notabilii români și pe soldați români prizonieri. În deruta creată de ofensiva maghiară, a fost luat printre prizonieri și sublocotenentul sălăjean Traian Păcaș, fost contabil la Banca Silvania din Șimleu Silvaniei și voluntar în armata română, veteran de pe frontul galițian, unde fusese camarad cu maiorul Gyurocsik. Acesta s-a înrolat în armata română pentru eliberarea Sălajului, purtând tot vechea uniformă austriacă, înlocuind rozeta imperială cu tricolorul românesc. Păcaș, avea să fie torturat și ucis din ordinul expres al fostului său tovarăș de arme. La atac, a luat parte și populația maghiară, care au sărbătorit ocuparea orașului de trupele ungare și secuiești. Posturile românești, inferioare, au trebuit să părăsească cele două localități. Opt ofițeri și 40 de soldați, rămași în oraș, au fost făcuți prizonieri.

Zalăul s-a aflat sub ocupație maghiară timp de două zile, vreme în care au fost difuzate proclamații prin care se cerea populației civile să se împotrivescă autorităților române, iar localnicilor unguri le-au fost distribuite arme, o parte din locuitorilor români au fost deținuți. În urma intervenției Regimentului 15 infanterie Războieni și a rezervei Brigăzii a 13-a, administrația orașului a fost reluată de trupele române, atacatorii fiind izgoniți la vest de Zalău. În urma operațiunilor militare s-au înregistrat 5 morți, 10 răniți și 71 de dispăruți. Printre prizonieri căzuți s-au numărat și ofițerii – locotent Ioan Dumitrescu, locotent Constantin Constantinescu, sublocotenentul Constantin Epureanu, elev-plutonier Victor Crețulescu și preotul Constantin Parfenie. După reocuparea Zalăului propaganda maghiară a denaturat adevărul, susținând că trupele române ar fi distrus orașul cu sălbăcie, iar străzile sale ar fi pline de morți și de răniți. Răspândirea unor asemenea idei avea ca scop compromiterea armatei române în fața opiniei publice interne și internaționale.

Din raportul din 4 martie 1919 al Comandantului Trupelor din Transilvania, Traian Moșoiu, privind atacul inamic din noaptea de 22 spre 23 februarie 1919 asupra unităților române, rezultă incapacitatea de acțiune a unor comandanți a trupelor cantonate în zona Țigani - Zalău, *„acțiunea desfășurată de trupele noastre nu a corespuns situației datorită șefilor care, lipsiți de inițiativă, au îngăduit inamicului timp de trei zile să stăpânească o localitate din care, printr-un contraatac energic putea fi scos imediat”*. Au fost găsiți vinovați și destituiți din funcție: generalul Anton Gherăscu, comandantul Brigăzii 13 infanterie, Colonelul Alexandru Calmuski și căpitanul Rădulescu, comandanții Regimentului 15 infanterie Războieni, conducători militari, *„ce au dat*

probe de incapacitate, lipsă de inițiativă, șovăire și rău exemplu în cursul acțiunii”.

Un alt incident s-a produs în comuna Băsești. La 26 februarie 1919 cortejiul funerar al lui George Pop de Băsești a fost atacat de secui cu focuri de mitraliere. Pentru gonirea bandelor secuiești, a trebuit să intervină trupele române din apropiere, ce făceau de strajă liniei de demarcație și garda română locală.

Toate acțiunile violente a soldați unguri de la sfârșitul lunii februarie și de pe parcursul lunii martie, au fost respinse de armata română, respectiv atacurile repetate asupra localităților și posturilor de pe linia demarcațională din Giurtelecu Hododului, Oarța de Jos, Băsești, Asuaju de Jos, Mineu, Lelei și Țigani.

În zonele ce rămăneau dincolo de linia de demarcație, respectiv plasele Crasna, Șimleu și Tășnad și nordul plaselor Zalău și Cehu Silvaniei, s-au întreprins expediții de represalii împotriva românilor, sub pretextul că ordinea publică era subminată de elemente turbulente. De asemenea, gărzile române au fost dezarmate, iar casele frunțașilor români percheziționate. Bărbații români, indiferent de vârstă, au fost siliți să se înroleze în armatele ungare, în caz contrar fiind împușcați.

Românii din zonele neeliberate au fost încurajați și susținuți de C. N. R. C., care prin intermediul armatei române, a lansat mai multe manifeste, prin avioane. În unul dintre acestea, poporul era îndemnat să nu îndeplinească cerințele autorităților de înrolare în armata maghiară: „*maghiarii n-au dreptul să vă ia la oaste, căci voi sunteți Români și așa s-a hotărât la sfatul cel mare al neamului ca fiecare să slujească numai în oastea neamului său*”. Se mai specifica și sosirea în curând a armatei regale, „*care e pe drum și e cu sufletul la voi*”.

Instaurarea noului regim de la Budapesta, din 21 martie 1919, a coincis cu sporirea propagandei anti-românești și cultivarea ideii depășirii liniei demarcaționale. Promovând o politică externă agresivă, guvernul Garbai - Kun, viza reocuparea Transilvaniei. S-a trecut la mobilizarea generală și la formarea Armatei Roșii ungare. Conducerea noii Republicii Ungare a Sfatului a refuzat cu înverșunare să recunoască realitățile politice de pe harta Europei Centrale și de Est, apărute la sfârșitul primei conflagrații mondiale. După câteva zile, pe frontul român, atacurile unor grupări regulate ungare se intensifică, devenind deosebit de amenințătoare în zona Hodod - Zalău. Ele au continuat să se repete, până în 16 aprilie, când armata română a trecut la contraofensivă. Pe teritoriul Sălajului au acționat Divizia 6 și 7 infanterie din cadrul Grupului de Nord, aflate sub comanda generalului Traian Moșoiu. În 15-16 aprilie ungurii au atacat cu violență trupele române la Țigani. Atacurile au fost respinse, iar pozițiile menținute. Între 16 - 18 aprilie 1919 au loc bătăliile din Munții Apuseni, de la Hodod, la nord de Zalău, până la cursul Mureșului, pe un front de peste două sute de kilometri.

Divizia a 7-a operat în sectorul Giurtelecu Hododului - Aghireș - Cățelul Unguresc pe trei coloane: 1. Coloana de Nord, formată din Regimentul 16 infanterie și 3 baterii de artilerie, pe direcția Giurtelecu Hododului Supuru de Jos; 2. Coloana de Centru, alcătuită din Regimentul 27 Bacău, un batalion din Regimentul 15 infanterie Războieni și două baterii de obuziere, pe direcția Țigani - Hereclean - Borla - Dioșod; 3. Coloana de Sud, compusă din două batalioane a Regimentului 15 infanterie și o baterie de munte, pe direcția Zalău - Aghireș - Cățelul Unguresc. O altă direcție a armatei în Sălaj, a fost cea din partea de sud-vest a comitatului, unde Divizia 6 a acționat pe flancul drept, coloana de nord Regimentul 24 Tecuci în sectorul Crasna, unde a atacat concentric satele Boian și Stărciu, apoi a forțat intrarea în valea râului Crasna, a luptat lângă Aghireș, Crasna, Recea, Borla și Șimleu, în ultima localitate a stabilit legătura cu Divizia a 7-a. În 17 aprilie a fost eliberată Crasna, iar în 18 aprilie Șimleu Silvaniei, Nușfalău, Porț și Derșida. În zilele 18 - 20 aprilie, ofensiva mării unități militare a depășit zona Munților Apuseni, iar apoi a eliberat regiunea Tășnad - Acăș și localitățile aferente plasei nordice a Sălajului. A urmat eliberarea comitatului Satu Mare și eliberarea ofițerilor și soldaților căzuți prizonieri în luptele de la Zalău din 21-22 februarie 1919. Astfel după luptele din aprilie 1919, întreg teritoriul comitatului Sălaj, este eliberat. Trupele și bandele maghiare, înfrânte, au fost nevoite să se retragă, cu mari pierderi umane și materiale, și în dezordine spre vest.

Luptele înverșunate pentru eliberarea teritoriilor românești de la nord de linia de demarcație sunt prezentate în rapoartele operative ale unităților românești. De exemplu, în primul raport al Diviziei a 7-a infanterie, sunt relatate eforturile Regimentul 16 infanterie, pentru cucerirea localității Hodod. În momentul, când trupele române intră în localitate „*sunt întâmpinate cu focuri din partea patrulelor inamice, care ocupau punctele înaintate de pe linia de demarcație*”. Este descrisă îndărjirea cu care vrăjmașul se împotriva trupelor românilor, „*inamicul atacă viguros din față și flanc avangarda, care fiind angajată în localitate și atacată de un număr covârșitor, de asemenea se observă că și populația civilă și chiar femeii trag asupra noastră*”. Însă în urma strădăniilor, militarii români obțin victoria, „*silind pe inamic a se retrage*”. Au căzut atunci sub gloanțele inamicului bolșevic doi ofițerii români, alții doi au fost răniți, iar doi dispăruți. Aproximativ 30 de morți și 30 de dispăruți, printre care și comandantul garnizoanei Hodod, sunt pierderile înregistrate de inamic. Alte lupte înverșunate, pe teritoriul comitatului Sălaj, la mijlocul luni aprilie, împotriva forțelor inamice, au angajat și celelalte unități, ale Diviziei a 7-a conform rapoartelor operative. Astfel au fost eliberate și ocupate de către batalioanele Diviziei a 7-a localitățile Cehu Silvaniei, Giurtelecu Hododului, Hodod, Nadiș, Corund, Supuru de Jos, Derșida, Bobota, Curitău, Borla, Dioșod, Badon, Hereclean, iar unitățile Diviziei a 6-a au eliberat

localitățile Buciumi, Boian, Mal, Cizer, Bănișor, Stârciu, Petenia, Crasna, Vârsolt, Recea, Șimleu Silvaniei, Nușfalău, Porț de unde inamicul a fost nevoit să se retragă.

În nord-estul Sălajului, campania armatei române de eliberare a teritoriului etnic românesc, a participat și G. N. R. din Băsești. Contribuția acestui organism este descrisă în însemnările preotului Alexandru Achim, care după cum Gheorghe Pop îl recomandase „și-a greșit cariera, nu s-a născut de popă ci de militar”. Armata regală de pe linia demarcațională din zona Băsești „a fost găzduită cu tot ce a fost mai bun și mai ales” în perioada ianuarie - aprilie 1919, în casa președintelui P.N.R. iar după moartea lui de către fiica sa, Elena Pop Hossu-Longin. În 16 aprilie 1919, G.N.R. din comuna Băsești după o crâncenă luptă a oprit „pe culmea dealului Bobota din hotarul Oarței de Sus” atacatorii și a rupt legătura acestora cu bolșevicii din Bicaz.

Eliberarea părți de vest a Sălajului de sub ocupația trupelor străine a fost efectuată de o parte a unității militare a Diviziei a 6-a, respectiv Detașamentul Buciumi, compus din Regimentul 24 infanterie și trei baterii de artilerie, aflat sub comanda colonelului Cristofor. Acțiunea de dezrobire este descrisă în darea de seamă din zilele 15-18 aprilie 1919, formațiunea militară acționând pe direcția satelor Buciumi, Bogdana, Agrij, Stârciu, Boian, Pria, Cizer, Mal, Ban, Bănișor, Pericei, Crasna, Horoatu Crasnei, Marin, Nusfalău, Porț, Marca, Ip, Vârsolt. Raportul surpinde, pe lângă operațiunile militare, și starea de spirit ale locuitorilor: „populația primește cu flori și drapele trupele noastre, întonând imnul național românesc, strigând Trăiască România! Și exprimându-și recunoștința prin delegații satului, dar și situația materială sub raportul hranei, populația este relativ bine, având din îndestulare pâine și alimente. Semănăturile sunt frumoase iar pământul a fost lucrat în întregime, aproape ca în timpurile normale”.

Din inițiativa Astrei sălăjene și a președintelui filialei Jibou, Aurel Hetco, la mormântul eroului Ilie Popa, originar din comuna Crăcăuani, județul Neamț, sergent în Regimentul 15 Războieni, unul dintre militari români care și-au jertfit viața pentru eliberarea Sălajului, căzut în luptă în data de 20 ianuarie 1919, la Țigani, s-a ridicat un monument comemorativ în cimitirul românesc, în anul 1920 în pădurea Făget din Jibou.

Campania armatei române dintre anii 1918-1919 a fost una dintre cele mai strălucite pagini ale istoriei militare a poporului român. Odată cu ofensiva victorioasă spre vest a armatei române linia demarcațională provizorie ce nu a ținut cont de realitățile entice sau istorice, și-a încheiat existența. Întreg teritoriul național a fost eliberat, iar un nou aliniament de demarcație a fost fixat conform celui recunoscut de Antanta din august 1916, odată cu intrarea României în război. După mai bine de patru luni de la Marea Adunare Națională din 1 decembrie 1918, nord-vestul Transilvaniei era încadrat în granițele statului național unitar.

Alexandru Bogdan KÜRTI

Note:

1. Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României* 1916-1919, București, 1989, p. 413 și 419; Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919* București, 1994, pp. 37-38; Lucian Leuștean *România,*

Ungaria și Tratatul de la Trianon (1918-1920), Iași, 2002, pp. 19-20; XXX, 1918 *la români: Desăvârșirea unității naționale statale a poporului român*, vol IV, doc. 658, pp. 46-50.

2. XXX, 1918 *la români: Desăvârșirea unității naționale statale a poporului român*, vol III, doc 470, pp. 78-85.

3. Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 413.

4. Cornel Grad, *Aspecte ale procesului istoric de integrare organică a județului Sălaj în structurile politico-administrative ale statului național unitar român. Linia demarcaționistă provizorie (ianuarie 1919-aprilie 1919) în Sălaj* în A. M. P., Zalău, VI, 1982, p.251-252; Paul Abrudan, *Documente politice privind desfășurarea evenimentelor politico-militare din Transilvania după Adunarea Națională de la Alba Iulia* în A. M. P., Zalău, IX, 1985, doc I.2, p. 444.

5. Cornel Grad, *op.cit.*, p. 252-253.

6. *Ibidem*, p. 253.

7. Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 416; Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *op. cit.*, p. 146; Paul Abrudan, *op.cit.*, doc I.3, p. 445.

8. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj (S.J.A.N. Cluj), *Fond Gărzile Naționale din 1918*, Dosar 105/ 1929, f.1.

9. Cornel Grad, *op.cit.*, pp. 253; Paul Abrudan, *op.cit.*, doc I.3 și I.4, pp. 445-446.

10. Coriolan Meseșian, *Un epizod al ostaticilor*, Șimleu Silvaniei, 1932, pp. 6-9.

11. Paul Abrudan, *op.cit.*, doc I.7-12, pp. 448-543.

12. *Ibidem*, doc I.18, p. 456-457, Constantin Kirițescu, *op. cit.*, 418-419 Cornel Grad, *op.cit.*, p. 256; Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *op. cit.*, p. 163-164; Viorel Ciubotă, Gheorghe Nicolescu, Cornel Țuca, *Jurnal de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania: (1918-1921)*, Satu Mare, vol I, p. 61.

13. Paul Abrudan, *op.cit.*, doc I.20, pp. 458-459; Cornel Grad, *op.cit.*, p. 256; Viorel Ciubotă, Gheorghe Nicolescu, Cornel Țuca, *op.cit.*, pp. 60-61.

14. Paul Abrudan, *op.cit.*, doc II-III, pp. 458-459, 478-481.

15. Ioan Georgescu, George Pop de Băsești, 60 de ani din luptele naționale ale românilor transilvăneni, Editura Asociației Culturale „Astra”, Oradea, 1935, p. 216.

16. Paul Abrudan, *op.cit.*, doc I.21-33, pp. 459-469.

17. Marin Pop, *Viața politică în nord-vestul României (1869-1948). Partidul Național Român și Național Țărănesc din Sălaj*, Cluj-Napoca și Zalău, 2007, p. 43.

18. Paul Abrudan, *op.cit.*, doc I 39-41, pp. 475-477; Viorel Ciubotă, Gheorghe Nicolescu, Cornel Țuca, *op.cit.* pp. 150-153; Cornel Grad, *op.cit.*, p. 257; Constantin Kirițescu, *op. cit.*, 423-424; Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *op. cit.*, p. 220-225.

19. Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *op. cit.*, p. 220-221.

20. Paul Abrudan, *op.cit.*, doc I.34-38, pp.469-475.

21. Biblioteca Centrală Universitară Lucian Blaga Cluj-Napoca, Colecții Speciale, *Fond Francisc Hossu-Longin*, Manuscrise – serton 276/2, f. 3 – 3 v

22. Paul Abrudan, *op.cit.*, doc IV, pp. 482-485.

23. Ion Ivănescu, Lupta pentru unitate națională și apărarea integrității teritoriale oglindită în monumentele Astrei ridicate în Țara Silvaniei în A. M. P., Zalău, 1988, XII, p. 777 Cornel Grad, Doru E Goron, 1918/1919 : Contribuții sălăjene la Marea Unire, Editura Limes, Zalău, 2000, doc 80, p. 266.

Din vremurile de curând apuse

Zănele din Valea Cerbului au fost bune cu Ion Marciu. Prahova, râul cristalin și rece, i-a fost scaldătoare, biruind neajunsurile unor perioade de tristă amintire, dar și bucuriile inerente copilăriei și adolescenței.

Începuse războiul, alimentele erau raționalizate, îmbrăcăminte era de celofibră, încălțăminte cu talpă de lemn. Se murmură în taină: „De când Carol a plecat, pâine albă n-am mâncat, Antonescu și Mihai ne dau pâine cu mălai”. Când s-a trecut Prutul, la ordinul generalului Ion Antonescu, devenit peste noapte mareșal și conducătorul statului, n-ai mai putut număra ostași căzuți la Odesa, Sevastopol, Kerci și Stalingrad. Primul consătean căzut la datorie trecând Prutul a fost sublocotenentul Conciu Titi, de nici 20 de ani. Apoi, săptămânal, la Primăria din Bușteni se anunțau alți morți ce deveneau eroi. Printre alți soldați căzuți la Tiraspol a fost și fiul mătușii mele, «țața Lina», blestemându-l pe Antonescu ce declarase războiul sfânt împotriva bolșevismului.

Totul se raționalizase: pâinea, zahărul, uleiul, petrolul se dădeau pe cartelă, iar îmbrăcăminte și încălțăminte erau pe «puncte». Un palton la 3 ani iar o pereche de ghete la 2 ani... Încălțăminte și îmbrăcăminte erau confecționate din materiale sintetice, de celofibră, iar pantofii - chiar de dama - erau cu tălpi de lemn. Numai armata era dotată cu cele necesare pentru a duce „războiul sfânt”. Iluminatul caselor și al străzilor era strict raționalizat, camuflarea geamurilor, seara, era un imperativ, iar neglijența era aspru pedepsită.

Actul de la 23 august 1944 a însemnat pentru buștenari o eliberare, dar ulterior s-a simțit ocupația sovietică și prelungirea războiului până în 1945, când are loc o înțelegere la Moscova între Stalin și Churchill, prin care răsăritul Europei, inclusiv România devenea satelitul Uniunii Sovietice.

După abdicarea forțată a regelui Mihai I, în decembrie 1947 era clar că România, devenind o țară cu iz bolșevic, va fi dominată până în 1989. Dictatura proletariatului și regimul politic de tip comunist vor deveni o tristă amintire pentru poporul român. Mai ales până în 1964, teroarea comunistă a îndoliat țara prin lagărele de concentrare, prin închisorile sumbre de la Aiud, Sighet, Gherla, Târgșor, Jilava, Canal etc., unde mii de deținuți politici au fost lichidați, mulți fără judecată. Noile instituții de tristă amintire, securitatea și miliția - formate din indivizi malformați și fără carte - tortura în beciurile închisorilor sinistre mii de cetățeni nevinovați. Teroarea comunistă avea girul agenților sovietici, atotputernici în țara noastră.

După 23 august 1944, în conformitate cu înțelegerile între sovietici, englezi și americani, în România se simțea tot mai mult penetrația agenților sovietici de nuanță evrească și rusească. Puținii comuniști români (ca Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Gheorghe Apostol, Constatin Doncea) erau copleșiți de indivizi străini spiritului românesc. Este bine să notăm o parte din cei care erau lipsiți de crezul românesc, slujind cu patimă un regim dictatorial, străin neamului: Leonte Răutu (alias Lev Oigestein), redactor la Radio Moscova; Valter Roman (alias Erno Neulander), tatăl lui Petru Roman; Gheorghe Stoica (alias Moscu Kuhn); Pintilie Botnarenko, zis Pantiusa, spion sovietic și primul șef al Securității române; Alex Nicolschi, zis Grumberg, mâna dreaptă a lui Botnarenko; Iosif Chisinevski (alias Roitman Iosif); Ion Vinte (alias Ianos Vincze); Petre Borilă (alias Iordan Rusev); Vasile Luka (alias Luka Laszlo); Petre Lupu (alias Lupu Pressmann); Ana Pauker (alias Ana Rubinsohn); Teohari Georgescu (alias Burah Tescovici); Lothar Rădăceanu (alias Lothar Wurtzler); Silviu Brucan (alias Saul Bruckner); Pavel Apostol (alias Waldmarin Erdos), asistentul lui D.D. Roșca și prieten cu Bela Khun; Miron Constatinescu (alias Mehe Kohn), băiatul savantului Murgoci; Vladimir Tismăneanu, fiul

lui Leonnard Timinshi etc.

Până în 1965, aparatul de partid era în majoritate format din evrei, unguri, ucraineni, ruși și bulgari. După 1965, odată cu venirea la putere a lui Nicolae Ceaușescu, aparatul politic devine mai românesc, elementele străine vor fi tot mai puține iar influența lor e fără importanță.

După 3 ani de școală militară de aviație, tânărul Ion Marciu devine necombatant și, în toamna anului 1955, reușește la facultatea de istorie din București. Numai că, după 1948, Facultatea de Istorie devenise o anexă a învățământului sovietic. O parte a fostelor cadre universitare de mare valoare fuseseră înlăturate, recrutându-se cadre noi școlite la Moscova sau Leningrad, dar și câteva cadre din învățământul secundar, recrutate pe baze ideologice marxiste. Rețin în special pe profesorul secundar Vasile Maciu, venit de la Caracal și ajuns deputat în legislatura parlamentului din partea social-democraților ai lui Lotar Rădăceanu și Ștefan Voitec. Ajuns conferențiar fără doctorat, Vasile Maciu își ține cursul numai în legătură cu perioada 1821-1878, în restul timpului făcând politica partidului comunist. A mai apărut la facultate și profesorul secundar de la Brașov, Aron Petric ce devenise lector și apoi conferențiar, tot fără doctorat. Și totuși reușiseră să se mențină la facultate profesorii Berzea, Georgescu Buzău, Gheorghe Ștefan, Ion Ionașcu și Andrei Oțetea, singurul academician. Restul profesorilor cu renume fuseseră mazi-liți, printre care și Constatin Giurașcu și Petre Panaitescu, acesta din urmă devenind primul rector legionar al Universității din București.

Marea masă a studenților Facultății de Istorie erau recrutați din rândul clasei muncitoare a țărânimii sărace și mijlocașe. Elemente din rândul intelectualității erau puține și bine verificate iar pe parcursul celor 5 ani de facultate, în urma unor verificări, existau exmatriculări (cum a fost cazul colegului meu din anul trei, Răzvan Teodorescu - viitorul academician).

Terminarea facultății din 1960 a marcat o repartitie inechitabilă, având la bază originea socială. O parte din absolvenți (nu mulți), progenituri ale activiștilor de partid, au devenit lectori la școlile partidului, la Institutul de Istorie, la Academia Ștefan Gheorghiu, la Ministerul de Externe și în Aparatul de Partid. Cei mai mulți absolvenți s-au pripășit în întreaga țară, majoritatea în școlile generale din mediul rural. Noul absolvent, profesorul Ion Marciu, refuzase postul de muzeograf la castelul Peleş din Sinaia și, entuziasmat de noul statut profesional, a obținut catedra de istorie la Liceul Mixt din comuna Jibou, județul Salaj, convins că locul lui este în mijlocul copiilor de țărani sălăjeni, adică din «talpa» țării. Aureolat cu misiunea de romantic revoluționar, și-a luat două geamantane, unul cu cărți și altul cu haine și, părăsindu-și locul natal de pe Valea Prahovei cu acceleratul de Baia Mare, în ziua de 21 august 1960, ora 08:30, sosise la noul loc de muncă, Școala medie din Jibou, pe atunci raionul Jibou din regiunea Cluj. În gară, profesorul era așteptat de baciul Toth, omul de serviciu al școlii care îl luase pe tânărul dascăl cu cele două geamantane, așezându-le cu grijă în căruța școlii trasă de doi măgari ce înainte de plecare rumegau tacticos dintr-o grămadă de ziere răspândite de vânt. Noua mea gazdă, doamna Agărbiceanu Ana, mai puțin școlită, dar cu copii realizați, toți medici la Cluj și Baia Mare, era cumnată cu scriitorul Ion Agărbiceanu, care venea din când în când la Jibou, bucurându-se de stima localnicilor.

Jiboul pe vremea aceea (acuma 70 de ani) era o comună răsărită și bine gospodărită cu precădere de maghiari, evrei, români, dar și țigani. Anii au trecut, evreii au plecat în Israel, maghiarii s-au împuținat iar românii s-au înmulțit devenind prin 1970 preponderenți. Pentru o mare parte a locuitorilor din Jibou, sosirea unui profesor de istorie, absolvent al Universității din București, era o enigmă, considerând cum a renunțat la un post de perspectivă ca muzeograf la Castelul Peleş din Sinaia și re-

nunțând la avantajele unor situații comode. Numai că tânărul profesor Ion Marciu, în cei 5 ani de facultate avea convingerea și crezul că misiunea sa este să dea lumină copiilor de opincari cu inteligență nativă și dornici să depășească condiția socială a părinților lor, marea majoritate țărani și semi-analfabeți.

Era profesorul Ion Marciu un revoluționar romantic, hotărât să scoată sărăcia seculară și să ridice țara prin generațiile care vor urma. Emoționat, tânărul profesor, a doua zi de la sosirea sa din Jibou s-a prezentat la prima școală elementară și medie ce își avea locația în fostul castel al Baronilor Wesselenyi. Dictatura proletariatului și segregatia socială încuraja elementele clasei muncitoare și ale țărănimii în special sărace, încorsetând pe cei loviți de soarta noii revoluții socialiste. Dintre cei 27 de profesori și învățători, doar 7 aveau studii superioare, restul erau la fără frecvență obținând diplome cu valori incerte.

Primul meu director, geograf de profesie cu o ținută științifică de invidiat, fusese asistent universitar la Cluj, dar suspectat că este chiabur din părțile Bacăului, fusese dat afară, numai că ulterior remăncându-se într-o școală rurală. Comitetul raional de partid, analizând situația, ajunge la concluzia să-l numească director al școlii medii din Jibou. Regretatul profesor Pitică Petru este considerat făuritor de școală, un adevărat «apostol» al neamului reușind să «crească» numeroși profesori de geografie, cercetători științifici și cadre universitare.

Noua școală medie era formată din 4 clase, de la a 8-a la a 11-a, la care se adăugară la gimnaziu 4 clase la secția română și 4 clase la secția maghiară, neexistând separatism între elevi și profesori. Tânărul profesor Ion Marciu, cu o experiență precară, se puse pe studiul istoriei, socialismului-științific și economiei politice, ambițios și hotărât să dovedească tuturor că istoria este mama înțelepciunii. Încă de la primele ore, elevii erau cucerți de lecțiile predate într-o notă academică, iar dăruirea sa pentru școală era apreciată și de cadrele didactice și de întregul activ al partidului din localitate.

Dar numai la un an de activitate școlară, raionul Jibou se desființează, iar întreaga comunitate va fi integrată în noul raion Zalău, regiunea Cluj. În fruntea proaspătului raion Zalău, fusese investit tovarășul Tilișca Aron, în calitate de prim secretar. În realitate, el era omul care avea puteri nelimitate, care «tăia și spânzura», fără a mai consulta Comitetul raional. Tovarășul Tilișca Aron fusese miner la Surduc, posesor al câtorva clase primare, semi-analfabet și fără cunoștințe în meseria exploatarei cărbunelui. Un timp, până să devină activist de partid, mai precis prim-secretar de raion, tovarășul Tilișca Aron avea comportamentul, vestimentația și «apucăturile» de pe Valea Almașului. La început, când a lăsat plugul, țarina și vitele, s-a angajat miner-ajutor, purtând «ceoareci» din cânepă, cămașă de in și haină de pânură țesută manual. Recrutat în activul de partid, se manifesta cu duritate, mai ales față de cadrele didactice atât din Jibou, cât și din satele Sălajului.

După 2 ani de activitate în școală, dar și în afara ei, după 2 ani de propagandă de lămurire a țăranilor să intre în colectiv, și după 2 ani de activitate în cercurile sătești de alfabetizare, profesorul Ion Marciu este apreciat și un activist de partid îi face propunerea să devină candidat al Partidului Comunist. Ideea l-a surprins pe profesor, încercând să dovedească faptul că este încă nepregătit pentru o asemenea ofertă. Profesorul nostru, încercă să mulțumească activistului pentru solitudine, dar pe ocolite refuză propunerea motivând nepregătirea sa și imaturitatea de a face parte din rândul candidaților de partid. Pe vremea aceea, candidatul trebuia să facă un stagiu de 2 ani în care era supus «furcilor caudine» și, după ce activul de partid constata maturitatea politica a candidatului, se hotăra primirea în partid în cadrul unei adunări solemne și festive. După câteva zile, profesorul Ion Marciu este anunțat de activist ziua și luna când, la Comitetul raional Zalău, se va pune în discuție primirea profesorului în rândul comunistilor. Activistul instructor – ce avea sarcina să-l

pregătească pe viitorul comunist, adică pe profesor – ne-a înștiințat să fim prezenți la Comitetul raional, cândva imobilul fostei prefecturi a județului Sălaj, desființat ca urmare a noii organizări administrative de tip sovietic pe raioane și regiuni.

Emoționat, împreună cu instructorul activist, profesorul nostru, viitorul comunist este primit în somptuoasa sala de sedințe de la etajul al doilea. La o masivă masă de stejar, a cărei suprafață era capitonată cu o pânză verde, se afla bustul lui Lenin, iar pe peretele lateral, portretele comitetului executiv în frunte cu Gheorghe Gheorghiu-Dej. Pe un alt perete se putea citi lozinca: «Proletari din toate țările, uniți-vă!». Pătrunderea în ședință a primului secretar Tilișca Aron, l-a determinat pe instructorul nostru, ca și pe candidat, să se ridice în picioare, luând loc la o altă masă, tot de stejar masiv, în dreapta tronând bustul lui Iosif Visarionovici Stalin.

Singur la masa masivă de stejar, primul secretar Tilișca își întinde picioarele în cizmele pe care nu le curățase de noroiul ce se uscuse de zile multe. Vestimentația era alta: nu mai purta ceoareci și haine de pânură, ci avea acum costum maro fără cravată, cu guler închis, tip Mao. Cu o privire rece, cu ochelari bifocali, primul secretar a început să răsfoiască apatic un dosar, adică dosarul meu, pe care îl pregătise activistul instructor, tovarășul Pășcuță Anania. După o pauză tensionată, primul secretar Tilișca Aron îl ia la interogatoriu pe viitorul comunist: «Ascultă bă, ești profesor sau învățător? Ai diplomă sau ai falsificat-o? Din dosar văd că ești din Prahova, ce cauți aici pe meleagurile Sălajului? Ai ceva pe conștiință? Ai ceva rude sau neamuri burghezo-moșierești? Ai 27 de ani: de ce nu te-ai însurat să ai o familie? Din dosar reiese că trăiești cu o învățătoare și nu-i frumos să n-o lași gravidă? Morala comunistă trebuie să stea la baza familiei, bă profesorule. Să faci copii, mă, să ne înmulțim, să crească țara, căci unde-s mulți puterea crește, măi profesorule. Și să nu uiți că lupta de clasă e necesară atâta timp cât avem burghezie și moșierime, e drept pe calea dispariției, iar noi comunistii vom crea o lume nouă, unde nu va fi înfrustare și durere. Și să mai știi tovarășe profesor Ion Marciu, care probabil vei deveni comunist, că vei primi carnet roșu stropit cu sângele lui Marx, Engels, Lenin și Stalin, care este părintele tuturor popoarelor. De ce nu ai dorit să intri în partid mai devreme, credeai că vin americanii și englezii? Să fii vigilent, tovarășe profesor Marciu, cu dușmanul de clasă, care atunci când ridică capul să-l dai pierzaniei, ca să ne fie nouă bine. În calitatea mea de prim secretar la raionul Zalău te sfătuiesc să citești cu nesaț *Capitalul* lui Karl Marx și continuat de Engels. Eu în timpul când lucram la minele de cărbune din Surduc, după 8 ore de muncă în abataj, m-am apucat până noaptea târziu să-i recitesc pe clasicii noștri revoluționari. Numai așa am ajuns ce am ajuns, prim secretar de raion și cu puterea de a-i aduce pe toți la ascultare, adică nimeni să nu miște în front. Și pentru că astăzi ai devenit comunist în «carne și oase», am hotărât să-l deleg pe tovarășul Gogu, de la cantina partidului, să-ți facă un pachet până la 1kg, cu cașcaval Penteleu, cu doua cutii de sardele, cu câteva felii de salam de Sibiu, cu ceva măsline, două banane, și bătându-mă pe umăr, în taină îi șopti lui Gogu în secret să îmi pună în pachet și un sfert de litru de șlibovită. Apoi prim secretarul îmi strânse mâna cu puterea ortacului miner, atenționându-mă să fiu un adevărat comunist».

În tren, la reîntoarcerea la Jibou, desfășcându-mi pachetul partidului, am savurat bunătățile care-mi rămăseseră în gât. Alături de mine, într-un compartiment, un miner, venind de la muncă, taia cu brișca o felie de slănină râncedă, iar o femeie dădea pruncului ei, pe o bucată de pâine cu mălai, silvoită de prune. Trenul șerpuia agale spre Jibou, iar cei din compartiment, cu gândurile lor, meditau la ziua de atunci și la viitor. Legănat de tren, profesorul Ion Marciu se gândea: «Oare comunismul a învins definitiv și pentru totdeauna sau este o utopie?!»

Ion IVĂNESCU

Libertatea spiritului - simbioza entităților artistice

(Antologiile Revistei SINGUR)

S tilul și curentul literar adună laolaltă lumea scriitoricească precum o face instituția religioasă cu adepții săi.

Angajați-vă imaginația într-un joc evlavios și închipuiți-vă o moschee plină cu hinduși, creștini sau/și iudei, printre care puteți fi de orice orientare religioasă, numai musulmani nu. Va veni oare imamul să spună: „lutheranule, budhistule, credința voastră este cea dreaptă!”?

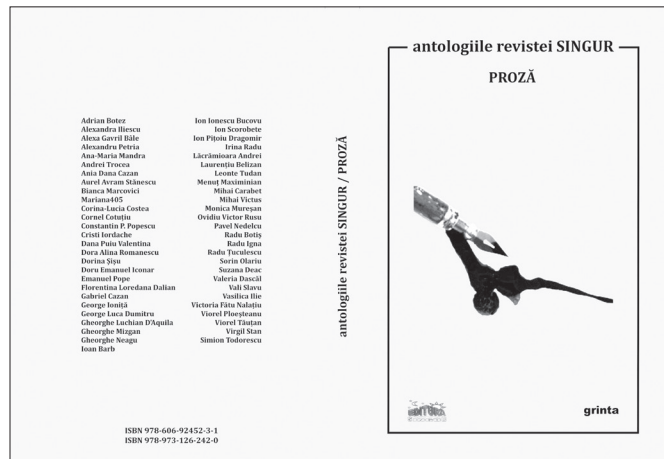
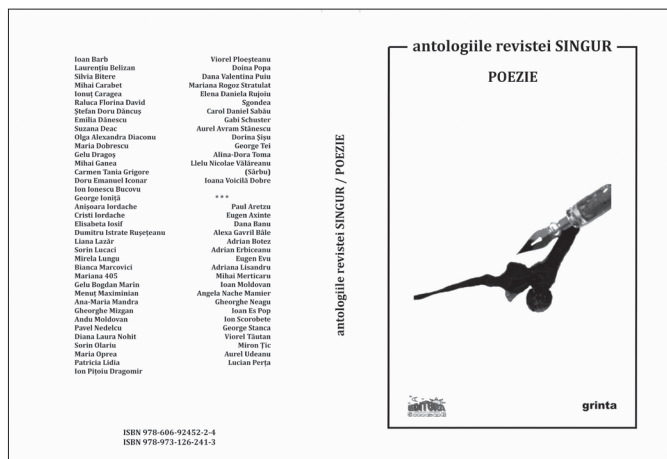
Dați-mi voie să mă-ndoiesc și să cred că doar „cine se aseamănă se adună”.

Aceasta este structura „biserițelor” care au ca bază interesele mărunte de grup, acolo unde vrând-nevrând sunt umbrite valorile socio-umane, întrucât spiritul nu se manifestă liber decât pe un segment destul de îngust. Este adevărat că libertatea nu atinge absolutul, fiind mărginită la rândul-i, dar să nu uităm că hotarele pot fi atât de departe, încât să cuprindă indivizii în spirit și etică indiferent de valorile moștenite, dezvoltate și novatoare. Flagelul „biserițelor” s-a răspândit la nivel global în viața cotidiană și singura cale de înlăturare nu este eradicarea agresivă, ci crearea unui spațiu nou, altelitar și amfitrionic deopotrivă, spațiu predispus la metamorfoză în „acasă”. Casa cugetului, casa crezului, casa eului – libertatea casei.

Când l-am cunoscut pe **Ștefan Doru Dăncuș**, scrisesem deja fragmentul „Libertas” din romanul „Tehnici de super-viețuire”. Mai târziu am aflat că și el avea scrisă o parte din romanul „Eliberarea”. Nu am realizat atunci că eu și alții ne vom alătura lui. El singur, eu singur, ceilalți singuri descoperisem scopul comun: de a împinge punctele A și B cât mai departe pe segmentul de dreaptă al libertății. Dăncuș nu ne-a căutat, pentru că știa că vom veni. Spiritele libere (atât cât pot fi, raportate la simțurile și dimensiunea limitate) se găsesc și nu se aruncă într-un tot, ci rămân pure precum culorile lui van Gogh, însă creează întregul pânză.

Nu dezvolt aici cultul personalității, fiindcă sunt atât de singur și de liber, încât pot oricând și chiar mi-ar face plăcere să-l înjur pe acest Dăncuș, tocmai pentru că sunt al dracului de iritat că în doi ani de când îl cunosc personal, nu mi-a dat niciun motiv s-o fac. Omul acesta care a lucrat în presa scrisă, în radio și televiziune, care ne-a dat poezie și filozofie deopotrivă în cărțile sale, nu face un titlu de glorie din cele peste 40 de premii și nu țintește nimic pentru sine. Doar își potolește setea, setea de a înlătura barierele socio-umane din cultură și nu numai.

Așa se face că a inițiat, coordonat și finalizat cel mai mare proiect literar de după 1989 - „Antologiile revistei Singur”!

Iată și câteva date statistice care evidențiază cele șase luni de muncă asiduă: din totalul de 15.579 de scriitori care au trimis creații, au fost publicați doar 120, dintre care 68 de poeți și 52 de prozatori, confirmați la sfârșitul selecției supervizate de către grupul consultativ format din poetul **Ioan Es Pop**, prozatorul **Ioan Groșan** și criticul literar **Felix Nicolau**. Un punct forte și salutar a constat în faptul că zece poeți cuprinși în Antologia de poezie au beneficiat de câte o parodie realizată de **Lucian Perța**.

În tot acest demers, în această „nebunie” scilicitoare a literaturii, a fost implicat omul fără de care Ștefan Doru Dăncuș, probabil nu ar fi reușit: directorul **Gabriel Cojocaru** și editura pe care o conduce, editura **Grinta**.

Fondatorul revistei Singur nu a inventat roata, dar a descoperit spațiul alternativ la „biserițele” din artă și cultură, prin înființarea **Grupului Media SINGUR**. „Singur”-aticul nu distruge, nu demolează, nu descurajează! În el țipă lumea și de-acolo defulează nevoia eliberării.

Nu oricine este capabil să accepte crezul semenului său, ori-care ar fi acesta!

În literatură, de asemenea, cristalizarea anumitor grupuri literare au la bază negarea și respingerea tendințelor și principiilor estetice diferite de cele pe care le adoptă ca viziune artistică „cvasitotală”. Teoria se poate extrapola și în cazul unui concurs literar, acolo unde remarcați vor fi autorii cu structură poetică „după chipul și asemănarea” juriului. Grupul, curentul, entitatea, religia, toate acestea îngrădesc spațiul de manifestare liberă a individului. Eu afirm că **nu trebuie să ne lepădăm de ele, ci să tolerăm ceea ce ne înconjoară**, chiar dacă nu este similar cu acțiunile și înclinațiile noastre, întrucât suntem parte a aceluiași întreg. Altfel, văzuți de undeva de sus, vom arăta precum un câmp presărat de colivii - toate într-o altă colivie imensă. Ajunge, cred, una singură - cea din urmă!

Setea lui Dăncuș a fost potolită. Lacătele au sărit, ușile s-au deschis, „biserițele” s-au năruit, coliviile au fost spulberate. Grupul Media Singur a dovedit că punctele A și B pot fi împinse cât mai departe pe segmentul de dreaptă al libertății. Eliberarea spiritului stă în puterea noastră.

Mărturie vor rămâne **Antologiile Revistei SINGUR**, prin filtrarea verosimilului și sugestivității indiferent de registrele stilistice - **cea mai amplă acțiune literară de după 1989**.

Cristi IORDACHE

Cercuri pe apă

Viața în artă – da. Arta în viață?

Nu numai generoasă, dar și incitantă mi s-a părut tema dezbatelor revistei „Caiete Silvane” din 25 - 26 martie 2011. Și ca mulți dintre d-voastră, am început și eu să-mi pun fel de fel de întrebări vizavi de acest raport, sau, dacă vreți, acest ciclu, pe care, fără să vreau, l-am asemănat cu o ploaie aducătoare de rod. (Vă amintiți cum am învățat în ciclul primar că se produce ploaia...) Dacă dincolo de propria lor viață, artiștii, prin oricare din harurile cu care au fost binecuvântați, pun, arzând, ce-i mai frumos și mai bun din viață în arta lor, ce-i mai nobil omenească, atunci e firesc să ne întrebăm: primim noi arta în viața noastră? Roadește „ploaia” lor în sufletul nostru, făcându-ne mai buni, mai frumoși, mai înnobilați ca oameni?!

Numeroase studii concluzionează

că terapia prin artă împotriva stresului, împotriva anxietății, depresiei și angoaselor de orice fel este foarte eficientă. Cercetătorii au stabilit că un interior decorat cu plante și flori, cu tablouri cu flori care nu se ofilesc niciodată și care ni-s foarte dragi, contribuie la scăderea nivelului stresului prin micșorarea presiunii în sânge și a nivelului pulsului. Dacă adăugăm starea interioară de bine pe care ne-o dau contemplarea unui tablou, ascultarea unei muzici, lecturarea unei poezii etc. atunci într-adevăr trebuie să facem în așa fel încât să aducem cât mai des arta în viața noastră și să învățăm să ne bucurăm de viață, chiar „luând-o” din artă... Închipuiți-vă! Să stai la tine acasă, să privești florile din ramă sau să răsfoiești un album de artă pe nocturnele lui Chopin sau sonatele lui Beethoven... Te-ai vinde-

ca de toate relele unor vremuri și ale unei lumi tot mai bolnave, în viața căreia arta intră tot mai puțin, tot mai rar... Și tot mai sfielnică. Parcă s-ar rușina ea însăși de faptul că artiștii, dincolo de nevoia de a se hrăni ca să trăiască, mai au trebuință de pânză și culori, de corzi și de arcuș, de hârtie și cerneală... Parcă ar ști ea însăși că mereu este invocată lipsa de bani pentru a o aduce în viața noastră măcar de sărbătoare – aniversări, majorate, 1 martie, 8 martie etc. etc. Apropos, au fost organizate la începutul lunii martie, la Zalău, cel puțin trei expoziții de artă plastică. Oare câte cadouri... culturale s-au cumpărat celor dragi – mame, soții, iubite, colege, dascălițe ș.a. - de Ziua Femeii, spre exemplu?!

Ileana PETREAN-PĂUȘAN

Apărarea

Cu 1000 de euro în portofel

Mi s-a spus mai demult că știința e cea care oferă stabilitate și posibilități ca oamenii să trăiască tot mai bine. Atunci de ce nu trăiesc mai bine? am întrebat, iar „știința” s-a ferit să-mi răspundă. Voi răspunde eu, dacă slujitorii ei n-au putut: pentru că fiecare nouă „invenție” sau „descoperire științifică” nu face decât să genereze pierderi spirituale uriașe. Fiecare nou insecticid provoacă apariția altor insecte, mult mai rezistente decât cele precedente. Biblia vorbește despre lăcustele ce vor pustii totul. Și ce sunt automobilele și mijloacele de transport moderne dacă nu lăcuste ce sunt hrănite cu sângele și carnea pământului? Dar nu numai despre asta e vorba. S-au inventat atâtea obiecte și s-au descoperit atâtea medicamente și principii filozofice cu scopul declarat

de-a îmbunătăți viața omului încât, paradoxal, el e la fel de supus câștigării pâinii prin sudoarea frunții. Ar trebui să câștige pe măsură, cel puțin.

S-a pus prea mare preț pe știință, ignorându-se realitatea sufletească, nevoia umană de-a-și înțelege rostul, căci omul nu se naște pentru a alerga o viață după bani. Chiar dacă am presupune că a câștigat destul și că și-a permis să cumpere tot ce-și dorește, să aibă tot ce pofteste - momentul de euforie trece și se trezește la fel de chinuit, ba și plictisit de tot ceea ce a acumulat. Spuneam că victoria asupra aproapelui e obositoare și duce la sedentarism, și așa și este. Lupta este adevărata definiție a ceea ce face omul pe pământ, doar că și-a ales țeluri greșite, neimportante pentru ceea ce definim „evoluție”. Nu se poate evolua

liniar, de aceea trebuie să ne uităm întâi în curtea noastră și apoi în cea a vecinului.

Să oferim acum o soluție: mai lăsați goana după avere, după automobile scumpe, după faianță scumpă în baie, după haine și bijuterii, după conturi bancare și vile imense și luați o pauză, un „concediu” în care să vă gândiți ce căutați în acest punct al Universului. Nu plecați „în concediu” cu 1000 de euro în portofel, ci cu ideea că vreți să vă gândiți la ce reprezentați ca oameni. Abandonați pentru o zi problemele de orice fel, nu vă risipiți în identificarea unor noi modalități de-a acumula avere. Totul se poate schimba într-o fracțiune de secundă.

Ștefan Doru DĂNCUȘ

Malaxorul. Din Sălaj „La lilieci”

■ A apărut **Anuarul Episcopiei Sălajului 2010 – Credință și viață în Hristos**. Apărut,

la Editura Episcopiei Sălajului, cu binecuvântarea PS dr. Petroniu Florea,

Episcopul Sălajului și avându-l ca redactor pe pr. lect.dr. Gabriel – Viorel Gărdan, anuarul cuprinde o biografie și un memento dedicate PS Petroniu, la împlinirea a 45 de ani de viață și 10 ani de arhierie, precum și aspecte din viața bisericească: administrația eparhială, protopopiatele, parohiile, mănăstirile și preoții Episcopiei Sălajului

și cronica ilustrată a Episcopiei Sălajului 2010. De asemenea, anuarul cuprinde pastoralele PS Petroniu la Învierea Domnului și Nașterea Domnului 2010 și contribuții teologice semnate de Ioan Chirilă, Valer Bel, Ioan – Vasile Leb, Gelu Neamțu, Ștefan Iloaie, Dorel Man, Gabriel – Viorel Gărdan, Iosif – Aurel Ferent, Cristian Sonea, Adrian Podaru, Dacian But – Căpușan, Lucian Boloș, Nicolae – Dragoș Kerekes și Stelian Gomboș. Având peste 420 de pagini și beneficiind de un tipar de calitate, Anuarul Episcopiei Sălajului se constituie într-un bun instrument de lucru, nu numai pentru slujitorii Bisericii, ci și pentru cei interesați de activitatea eparhiei sălăjene.

■ Am primit o foarte interesantă carte: **Gheorghe N. Gudea, „Încercări literare (Din memoriile unui fost supus austro-ungar)”**,

Editura Studis, Iași, 2010, ediție redactată, prefată și comentată de conf. dr. Maria Moraru, fiica autorului. Cartea este interesantă în primul rând din perspectiva istoriei Sălajului, cele peste 300 de pagini oferind fragmente din romanul autobiografic „Viață zbuciumată”, note istorice despre satul natal, Cățălul Românesc, scurte povestiri și file de jurnal (1932 – 1943). Din Cuvântul înainte al Mariei Moraru, am reținut că avocatul Gheorghe

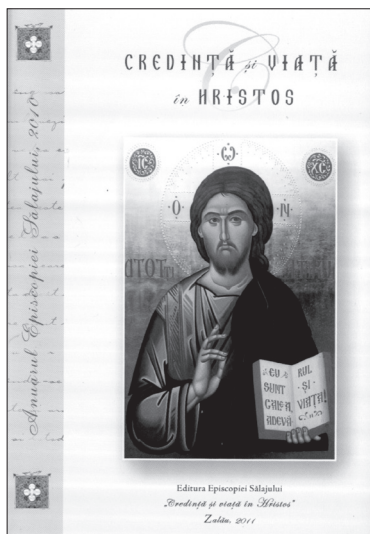
N. Gudea s-a născut la 29 mai 1904 în satul Cățălul Românesc (Meseșenii de Sus) din județul Sălaj și a decedat la 21 noiembrie 1983 la Zalău. În 1934 a absolvit Facultatea de Drept din Cluj, iar în 1935 și-a susținut doctoratul în drept. În 1938 a fost numit președinte al colegiului de avocați al plasei Crasna

(județul Sălaj). În anii 1940 – 1945 a fost refugiat în Ilia, județul Hunedoara, unde a lucrat ca avocat. S-a reîntors la Crasna în primăvara anului 1945. „În 1955 – cu ocazia epurărilor – a fost scos din PMR, pe motiv că a fost membru al PNT și președinte al organizației de plasă Ilia, ceea ce nu s-a confirmat, iar soția sa a fost, la rândul ei, dată afară din învățământ. Atunci și-a reluat profesia de avocat, pe care a practicat-o fără întrerupere la Zalău, având și funcția de președinte al colegiului de avocați din localitate, până în anul 1974, când s-a pensionat. A continuat însă să lucreze în calitate de consilier juridic la Oficiul pentru Construirea de Locuințe Proprietate Personală Zalău și apoi la CEC Zalău, până în anul 1978, când a devenit curator al comunității creștine de pe lângă parohia de pe strada Florilor”.

■ La Editura Casa Cărții de Știință din Cluj Napoca a apărut o nouă carte semnată de profesorul **Grigorie M. Croitoru, „Întâmplări șoptite în seri cu lună. Povestiri pentru copii”**. Autorul

explică că „aceste întâmplări le-am purtat în sufletul meu zeci de ani. La fel pe eroii lor. Ori de câte ori îmi reveneau în minte, le adresam un zâmbet, însoțit de un salut, iar pe măsură ce urcam pe scara vieții, ele îmi păreau mai vii, mai curate, mai emoționante, mai înălțătoare. (...) Cititorii vor fi cei care mă vor determina să încredințez tiparului și celelalte „Întâmplări șoptite în seri cu lună” la Râpa lui Costică din marginea Aninoasei”. Grigorie M. Croitoru nu este la prima încercare de abordare a poveștilor pentru copii. La Editura „Caiete Silvane” i-a apărut anul trecut o serie de cărți sub titlul „Copil Aflat” (Basm pentru mici și mari...). După ce ne-a surprins cu romanul „Bătut de vânturi și de ploii” (apărut la Editura Limes din Cluj – Napoca).

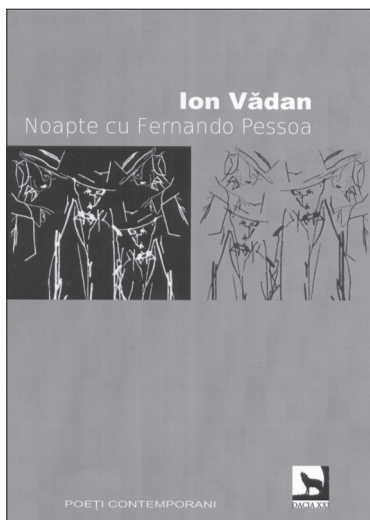
■ Am primit recent cartea semnată de **Maria V. Croitoru, „Cărticica cu povești”**, Editura Eikon, 2010. Ilustrațiile sunt realizate de Tiberiu Popescu. Cartea cuprinde poveștile „Piatra fermecată”, „Codobatura”, „Făt Frumos și fereștrăul fermecat”, „Gemenii și zâna Lia”, „Povestea lui Stânenel”, „Vulturul cel nemuritor”, „Minodor, feciorul lui Vrednic Împărat” și „Povestea lui Alindor”. Această nouă carte, în familia Croitoru

din Aluniș, vechi și serioși cercetători ai zestrei etno-folclorice a Sălajului, vine imediat după o nouă carte semnată de Grigorie M. Croitoru „Întâmplări șoptite în seri cu lună. Povestiri pentru copii” (Editura Cărții de Știință, Cluj, 2010). Reamintim câteva din cărțile realizate împreună de Maria și Grigorie Croitoru: „Pe unde umblă doru – folclor literar din Aluniș”, 2004; „Obiceiul de a chiui și chiuiturile din satul Aluniș”, 2007; „Din folclorul copiilor și al tinerilor din satul Aluniș”, 2008 (apărute la Editura „Caiete Silvane”).

(D.S.)

■ **Ion Vădan, *Noapte cu Fernando Pessoa***, Ed. Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011 (colecția Poeți contemporani; coperta: Ovidiu Tomoiag; redactor: Geta Vădan; tehoredactare: Anda Dejeu; coordonator colecție: Ion Vădan). Un volum impresionant – atât cantitativ (266 p.), cât și calitativ – care cuprinde 10 cicluri de poeme: *Alte elegii din Nordburg*, *Voci*, *Noapte cu Fernando Pessoa*, *Pânze*, *Stări*, *Picnic cu Fernando Pessoa*, *Târfe Jazz Viața cum este*, *Altfel de sonete*, *Terase itinerante*, *Grefierii ce scriu în praf și pulbere*. De la debutul din 1983

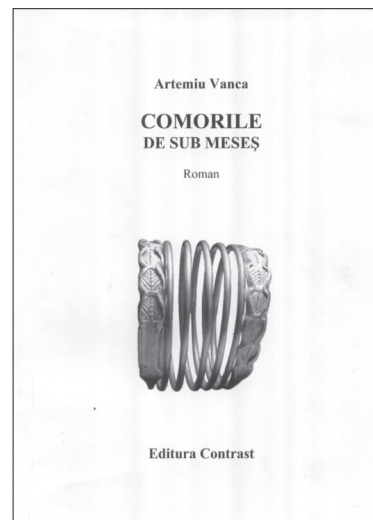
cu *Borgum centenarium*, Ion Vădan a mai scris: *Izvor regăsit* (1988); *Laudă pământului* (1990); *O trăsură cu pitici* (1992); *Litera T* (1995); *Don Juan în provincie* (1996); *Elegii din cariera de marmură* (1998); *Lupta cu îngerul* (1999); *Scrisori către Edith Södergran* (1999); *Weekend în Infern* (2000 – Premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Cluj); *Elegerii din Nordburg* (2002); *Alfabetul buclucaș* (2009); *Aventurile pisoiașului Orlando* (2010); *Prapur* (2010). Despre cărțile lui au scris autori ca: Alex. Ștefănescu, Gheorghe Grigurcu, Ion Pop, Ștefan Borbely, Gheorghe Glodeanu, Ioana Bot, Aurel Sasu, Iulian Boldea, Alexandru Cistelean, Ion Buzași, regretații: Victor Felea, Laurențiu Ulici, Alexandru Pintescu, Radu C. Țeposu și Mihai Ungheanu. Dintre referințele critice, am ales una a lui Gheorghe Grigurcu: „Poezia lui Ion Vădan apare centrată pe o temă vastă, foarte caracteristică creației moderne, care e cea a crizei existenței, a unui «sfârșit de ciclu». Nimic nu mai pare la locul său, niciun rost nu rămâne integru în perspectiva dezechilibrată, răsfrângând un dezechilibru universal, a poetului, prins, după cum notează Al. Cistelean, «în vârtejuri dramatice și amenințând cu un expresionism de subtext». Din recent apărutul volum al autorului, ne-am oprit, pentru cititorii revistei *Caiete Silvane*, asupra poemului *Prima voce* din grupajul *Voci*, o incitare-invitație – suficientă, credem – la lectura întregului volum: „Singularitatea solemnă compactă impenetrabilă/ Își bea ceaiul pe terasa literei T/ Acolo unde ne luăm și noi zilnic/ Porția de a nu muri/ Sub semnătura privată/ Trăgând după noi/ Terfeloagele unei vieți mizerabile/ Cu urme de creier strivit pe asfalt // În Nordburg nu există bibliotecă municipală/ Nici semne că ar fi existat cândva/ Cei care citesc sunt pedepșiți/ În piețele publice/ Duși la ospiciu/ Să li se răzuiască tatuajele/ Cu săli de lectură și îngeri/ Răsfoind o carte în iarbă // În Nordburg speranța a murit strangulată/ Are deja viermi arămii/ Literele sparte curg pe caldarâmul încins/ Caută țără-

na să încolțească –/ Pergamentele sfinte...”

■ **Artemiu Vanca, *Comorile de sub Meseș***, Ed. Contrast, București, 2011 (lector: Adrian Popa; tehoredactare și coperti: autorul). Cartea este dedicată orașului Zalău („una din capitalele copilăriei mele”) și încheie trilogia „Comori”, cele două cărți premergătoare fiind: „Comoara din Dealul Magiarului” (2009) și „Secretul Comorii” (2010). De altfel, capitolul 7 al prezentei cărți poartă titlul „Zalău”. O scurtă prezentare a autorului: originar din satul Bănișor (Sălaj), unde s-a născut în anul 1936; de profesie inginer, și-a făcut studii în satul natal, în Șimleu Silvaniei, Zalău, Cluj și București (unde locuiește actualmente); a profesat în Hunedoara, Craiova, Târgu Jiu și București. *Comorile de sub Meseș* sunt scrise sub semnul nostalgiei locurilor natale, îmbinând amănunte auto-biografice, mărturii, obiceiuri (mai vechi sau mai noi), evocări din perioade „roșie”, istorie orală, arheologie locală. Spune autorul în *Cuvânt înainte*: „Ca și în cazul celor două volume precedente, mi-am dorit ca și această carte să fie o pledoarie pentru prietenie, dragoste și omenie”. Ceea ce, cu siguranță, a reușit... Cine vrea să cunoască Sălajul, cu aura lui mitică și într-un mod inedit, îi recomandăm să nu ocolească nici „comorile” dlui Artemiu Vanca, Sălajul din sufletul său, atâta cât i-a fost dat să-l cuprindă...

(D.H.)

■ **Vatra**. Primul lucru pe care cititorul îl poate remarca la revista *Vatra* de la Târgu Mureș este *buna întocmire* a fiecărui număr. Teme pentru un întreg an figurează pe coperta a patra, dând colaboratorilor destul răgaz să mediteze la ele. Între timp, alte teme impune actualitatea, făcând ca unele să fie reportate chiar de la un calendar la altul. Cititorul poate fi sigur însă că aproape fiecare temă va deveni număr de colecție. Așa este și cazul primului număr pe 2011, având imprimat pe prima copertă titlul temei: *Din corespondența lui Liviu Rebreanu*. Înaintea temei însă, rubricile permanente. La *tolle lege*, un veritabil psalm de Constantin Abăluță. Următoarea rubrică de poezie, cea mai consistentă a revistei, *carmen seculare*, cuprinde trei pagini dense cu poeme din **Cartea Laurei** de Claudiu Komartin. O altă rubrică de poe-

zie, *asterisc*, e onorată de Gellu Dorian cu un poem epico-ludic intitulat **Tihna**. Pachetul celor 94 de scrisori primite de Liviu Rebreanu e însoțit în revistă de o substanțială prezentare a lui Andrei Moldovan, intitulată sugestiv **Un Rebreanu hăituit**. Primul amănunt esențial pe care îl aflăm din prezentarea acestui larg eșantion de corespondență indirectă e că scrisorile din *Vatra* sunt, în totalitate, inedite. Apoi, Andrei Moldovan ne dezvăluie un proiect al său, nu lipsit – bănuim – de surprize: *Eșantionul epistolar alăturat face parte dintr-un prim volum în curs de pregătire, din vreo patru câte se pare că vor fi în final.* (p. 94). Când spunem că titlul articolului care însoțeste scrisorile e sugestiv ne gândim la o notă aproape generală a corespondenței primite de Rebreanu: semnatarii epistolelor, cu rare excepții, cer destinatarului favoruri care depășesc de cele mai multe ori limita decenței. Oare stau altfel acum relațiile dintre scriitori?

■ **Echinoux.** Revista de pe strada Horea din Cluj are, fără îndoială, cea mai falnică tradiție din istoria presei studentești de la noi. După 42 de ani de apariție, publicația își schimbă formatul, dar nu renunță și la *cripta* (cum numesc echinoxistii casetă cu foștii redactori ai revistei), care cuprinde nu mai puțin de 235 de nume. Acum revista apare trimestrial sau *chiar sporadic*, cum spicuim informația din editorialul celui mai recent număr: 4-8 / 2010. Două treimi din totalul celor 50 de pagini le ocupă un *dosar* dedicat prozei britanice contemporane. Pe lângă redactori, la alcătuirea acestui *dosar* au contribuit și *membrii catedrei de Engleză a Literelor Clujene*, cum citim tot în editorialul semnat de Bogdan Odăgescu, redactor-șef. Urmează un interviu cu tânărul prozator Matei Florian, care răspunde la întrebările, uneori incitante, ale Ancuței Bodnărescu. Dialogul e provocat de apariția celui de-al doilea roman al prozatorului, intitulat **Și Hams Și Regretel**, care propune o formulă hibridă de proză fantastică trăind din universul real. Câteva cronici literare bine scrise stau mărturie că rezerva de critici a *Echinoux*-ului nu s-a subțiat în peste patru decenii de apariție. Sunt, de asemenea, prezente cronici cinematografice și muzicale. Paginilor maghiare putem doar să le remarcăm cu bucurie prezența. Și satisfacția sporește când vedem că ele conțin și câteva coloane de poezie. (V.M.)

■ Poetul Karácsonyi Zsolt ne-a adus ultimele apariții ale revistei literare **"Helikon"** din Cluj. Primele numere din anul 2011 sunt toate interesante, însă 569 / 10 februarie a.c. se remarcă prin editorialul incisiv și de interes major, care anunță terminarea Dicționarului literaturii maghiare din Ardeal, început în 1981 (data apariției primului volum). Noi am așteptat aproape 30 de ani apariția articolelor despre Zalău (magh.: Zilah) și Jibou (Zsibó), dar nu suntem singurii greu încercați. Pe parcursul acestor decenii au apărut noi nume de autori importanți, dar de la începutul alfabetului, care n-au fost cuprinse niciunde. Revista conține un grupaj dedicat literaturii finlandeze, interviuri cu Rosa Liksom (Jankó Szép Yvette) și Sofi Oksanen (Varga P. Ildikó). Outi Hassi îl prezintă

„Tagolt beszéd – félszavak”

HELIKON

IRODALMI FOLYÓIRAT MEGJELENIK KÉTSZER EGY HÓNAPBAN KOLOZSVÁRON XXXI. ÉVFOLYAM 2011. 3. (569.) SZÁM – FEBRUÁR 10. Ára 2 lej

Nyomtatás a XIX. századból

GAAL GYÖRGY

Lexikonunk zárókötetei

Tulajdonképpen örömdönténk kellene, hogy megjelent a *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon* (RMIL) utolsó két kötete, s ezzel az erdélyi könyvkiadás és szellemi élet egyik legnagyobb vállalkozása zárult le. Ime, felleltartottak a Magyarországtól 1918/1920-ban elszakított legnagyobb területűségű, s a „horvát-kerekkelt” Románia magyar irásbeliségét. Maradandóvá tettük azt a hősi küzdelmet, amelyet a kisebbségre került magyarság vívott önálló szellemi élete kialakításáért, megtartásáért. Bár Erdély a történelmi múltban is rendelkezett bizonyos politikai-személyi önállósággal, a kényszerű határmegvonás, a kapcsolattartás állandó akadályozása idézte elő, hogy a magyar irásbeliség Erdélyben a nagy magyar törzs oldalajlásaként külön életet kezdett élni. Most, mikor a határok „legészítéséről” beszélünk, s az elszakított egyre jobban oldódik, az erdélyi irodalom újra felzárkózik a többség, s a „romániai magyar irodalom” egy-erikéiben emelkedik – s egyre nehezebben meghatározható – fogalomává válik. Ilyen szempontból ez a lexikon talán a zárókötete, összességére lesz a magyar irodalom romániai irásbeliségének.

Lexikonunk kezdeményezője, megálmodója Balogh Edgár volt. 1968-tól mint a *Korunk* főszerkesztő-helyettese és az egyetemen a publicisztika tanára egyre gyakrabban szembesült azzal, hogy az akkor már közel fél százados múltat magán mögött tudó romániai magyar irásbeliségnek nincs egy megbízható nyilvános támasza, az írt dít alkotók, a kiadványok adatait csak nehezen lehet begyűjteni egy-egy tanulmány, cikk elkészítéséhez. A Bod Péter-féle első magyar nyelvű életrajzi lexikonunk, a *Magyar Athénas* megjelenésének kétszázadik évfordulóját ünneplünk akkoriban, s ez adhatta az ötletet neki, hogy egy hasonló, lexikonozási számbavetelt kell készíteni romániai magyar viszonylatban is. Az átmeneti politikai-ideológiai liberalizálódás 1968-ban tette lehetővé, hogy Balogh Edgár kis közsegéget hívjon össze a *Korunk* szerkesztőségéhez a lexikonterv kidolgozására. Ez a tizenegy tagú szerkesztőbizottság Balogh Edgáron kívül Benkő Samuó, Jancsó Elemér, Jordáky Lajos, Kaszai Sándor, Kántor Lajos, Láng Gusztáv, Mikó Imre, Réthy Andor, Sini Pál és Venczel Józsefből állt. Mint látható, többségük akkoriban már a hatodik évtizedet taposta. Ősem sem érek az első kötet megjelenéséig. Kintük a két alapember, s címszógyűjtek kidolgozói, Venczel József és a bibliográfus Réthy Andor. Pótlásukra vonta be Balogh Dávid Gyula és Kalló-Engel Károly irodalomtörténészeket, Gábor Dénes bibliográfust, Szabó Attila természettudományi író, valamint Tóth Sándor filozófust. Közben az 1970-ben megalakult Kriterion Könyvkiadó vált a készülő lexikon „gazdájává”, s a kiadói szerkesztés David Gyulára került. Az első kötet anyaga 1974-re állt össze, de a szerkesztés, ismételt lektorálás 1981 elejéig elhúzódott, s azután a cenzúra dubia néhányszor vissza a kéziratot, s decemberig követelt javításokat rajta. Úgyhogy csak szeszmos kompromisszum után az év végeig lehetett a nagyváradi nyomdába adni a szöveget, s onnan 1982 februárjának közepén jött ki az első példány.

>>>> folytatás a 12. oldalon

• **A NAGY KILOMETRIK**

OLVASÓINK FIGYELMÉBE!

Folyóiratunkra a szerkesztőségben is elő lehet fizetni 10 és 14 óra között. Kolozsvári előfizetőinknek digitálisan kézbesítjük a **HELIKONT**.

3

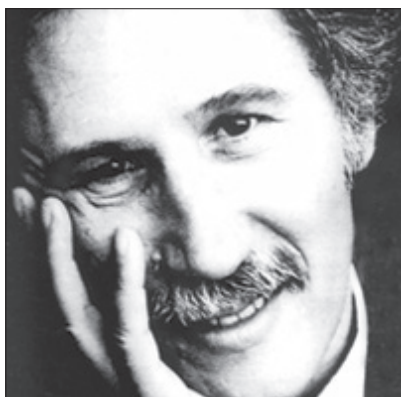
pe Mika Waltari, M. Bodrogi Enikő scribe despre viața culturală din Meänkiel. La rubrica **"Marele Kilometrik"**, poezie de Láng Orsolya și Csabai László. Separat, traduceri din lirica lui Cosmin Perța și poeme de Goron Sándor și Jánk Károly, proză de Barnás Márton. Szócs István își termină ciclul de articole **"Cunoaștere, drept de proprietate, avere obștească"**. Lászlóffy Csaba prezintă cartea lui Huber András, **"Casa de pe Strada Dâmbului"**. Le urmă cât mai multe apariții la fel de interesante!

(S.G.)

■ Consiliul Județean Suceava prin Centrul Cultural Bucovina, secția Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, în colaborare cu Societatea Scriitorilor Bucovineni, „Crai Nou” Suceava, Primăria comunei Udești, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera” și Complexul Muzeal Bucovina, organizează ediția a XVI-a a **Festivalului literar „Eusebiu Camilar – Magda Isanos”**, în perioada **13 – 14 mai 2011**, la Suceava și Udești. Concursul își propune să descopere, să sprijine și să promoveze noi și autentice talente în rândul creatorilor din literatura de astăzi și se va desfășura pe trei secțiuni: poezie, proză scurtă și reportaj literar. **REGULAMENT:** Sunt acceptate în concurs lucrări **nepublicate și nepremiate** la alte concursuri literare, tehnoredactate **cu diacritice**; La concurs pot participa **autori de orice vârstă**, care nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor, nu au debutat editorial și nu au obținut Marele Premiu la edițiile precedente ale concursului; Lucrările, dactilografiate în **cinci (5) exemplare**, vor fi trimise pe adresa: **Centrul Cultural Bucovina, Secția Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Suceava, Str.**

Universității nr. 48, Suceava, 720228; Lucrările se trimit până la data de **4 aprilie 2011**. Ele vor purta în loc de semnătură un motto ales de autor. În coșul poștal va fi introdus un plic închis (având același motto), care va conține numele și prenumele autorului, locul și data nașterii, studii, activitate literară, adresa completă, numărul de telefon și eventual adresa electronică; La secțiunea **poezie**, fiecare participant are dreptul de a se înscrie în concurs cu **minimum cinci și maximum zece poezii**. La secțiunea **proză scurtă**, fiecare participant are dreptul de a se înscrie în concurs cu **minimum o proză scurtă și maximum trei**. La secțiunea **reportaj literar**, fiecare participant are dreptul de a se înscrie în concurs cu **un reportaj de maximum cinci pagini**. Relații suplimentare: tel: **0745-773290** – Carmen Veronica Steiciuc.

■ Acad. Eugen Simion, președintele Secției de Filologie și Literatură a Academiei Române, consideră că scriitorul Marin Sorescu este cel mai important dramaturg de după război, un om care a înnoit considerabil limbajul și substanța lirismului românesc. „Marin Sorescu și-a învins posteritatea oarecum ostilă și în momentul de față revine în actualitatea literară”, a spus marți, 1 martie, acad. Simion, în cadrul unei sesiuni dedicate împlinirii a **75 de ani**

de la nașterea poetului Marin Sorescu, găzduită de Aula Academiei Române. Fostul președinte al Academiei l-a evocat și pe „omul prietenos, care a reușit prin mijloace strict personale să fie, poate, cel mai cunoscut scriitor român din lume de după război”. „Acest fapt a creat și multe gelozii în lumea noastră literară, de care el s-a izbit și în timpul vieții și care au continuat și după ce n-a mai fost”, a spus Simion. El a apreciat că părintele „Lilieciilor” avea un umor „nu neapărat țărănesc, dar mai ales o ironie foarte fină, pe care a folosit-o și în poezia și teatrul său, nu o ironie care usucă, seacă, ci una care

se asocia cu un sens metafizic”. Pentru că acesta este poemul lui Sorescu și ecuația discursului său dramatic: o interesantă asociere între o ironie care disloca ceva și care, în același timp, pune ceva la loc, metafizic”. În opinia profesorului Eugen Simion, „ca ministru al Culturii, Marin Sorescu a stat puțin și nu a avut timp să se lupte cu toți adversarii, care l-au doborât imediat”. Scriitorul Varujan Vosganian, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor (USR), a afirmat că „Marin Sorescu, atunci când comunica în spații intime, era exact cum era în poeziile sale – micalit, bonom, cu un bun simț care se trăgea din originea lui țărănească –, iar atunci când era în spații ample era mult mai rezervat”. „Eu cred că Marin Sorescu este exemplar pentru ironia oltenească și pentru modul șugubăț în care dialoghează cu Dumnezeu”, a spus el. **Marin Sorescu (19 februarie 1936, Bulzești, județul Dolj - 8 decembrie 1996, București)** este considerat unul dintre cei mai mari scriitori români contemporani. Sorescu (poet, dramaturg, prozator, eseist și traducător) a fost cunoscut în timpul vieții pe aproape toate continentele planetei iar operele lui au fost traduse în mai mult de 20 de țări, totalizând peste 60 de cărți apărute în străinătate. Fără a se înscrie într-un partid politic după Revoluția din 1989, a ocupat funcția de ministru al Culturii (25 nov. 1993 - 5 mai 1995) în cabinetul Nicolae Văcăroiu. A debutat în 1964, la 28 de ani, cu volumul de parodii „Singer printre poeți”, până la moartea sa în 1996 publicând încă 23 de volume și devenind o figură marcantă a poeziei românești contemporane. În 1966 a primit Premiul Uniunii Scriitorilor pentru „Poeme”, reușind să repete această performanță de încă cinci ori pe parcursul carierei. Personalitate complexă a literelor românești din secolul al XX-lea, a fost ales membru al Academiei Române în 1992. Printre volumele cele mai cunoscute se numără „Tușiți” (1970), „Suflete, bun la toate” (1972), precum și ciclul de patru volume intitulat „La lilieci” (1975, 1977, 1980, 1988), un univers poetic construit pornind de la un cimitir ce poartă acest nume. Poezia lui Sorescu acoperă o zonă literară largă, stilul său ironic și degajat trezind în cititor spiritul ludic al copilăriei. De altfel, multe dintre volumele sale sunt dedicate celor mici („Unde fugim de acasă?” - 1967, „Cîrîp-cîrîp” - 1993). De asemenea, Marin Sorescu a fost preocupat de pictură și a deschis numeroase expoziții în țară și în străinătate. La moartea lui au rămas în manuscris cinci-sprezece volume - poezie, eseu, jurnal și roman. AGERPRES

REGULAMENTUL

de organizare și desfășurare a Concursului Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Lucafărul...”, ediția a XXX-a, 10-13 iunie 2011, Botoșani.

Concursul are trei secțiuni:

POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial*: – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2010 – 10 mai 2011. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horațiu Ioan Lașcu” al Filialei Iași a USR și al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* - Se va trimite un print (**același volum și pe un CD – un singur exemplar!**) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Același moto va figura și pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda două premii, care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către Editurile „Junimea” și „Convorbiri literare”, cu sprijinul financiar al APLER. Juriul are latitudinea, în funcție de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare și alte manuscrise, în funcție de disponibilitatea editurilor prezente în juriu.

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poezilor premiați. Toți poezii selectați pentru premii vor intra într-o antologie editată de instituția organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene*: - Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (**în copie și pe un CD**), semnat cu un moto. Același moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eseurile premiate vor fi publicate în revistele care acordă premiile și în antologia editată de instituția organizatoare.

Festivitatea de premiere va avea loc la Botoșani în ziua de 11 iunie 2011.

Organizatorii asigură concurenților cheltuieli de masă și cazare.

Lucrările vor fi trimise, până la data de 10 mai 2011, pe adresa: **CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE BOTOȘANI**, Str. Unirii, nr. 10, Botoșani. Relații la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creatiei_bt@yahoo.com.

PS. Nu se primesc grupaje pe e-mail!

Caiete Silvane

Revistă de cultură

ISSN 1454 - 3028

Adresa redacției: Zalău, Strada Unirii, nr. 7, Sălaj,
România; Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com; www.caietesilvane.ro

Revistă de cultură editată de Centrul de Cultură și Artă
al Județului Sălaj, sub egida Consiliului Județean Sălaj,
a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău
Serie nouă, Anul VII, Nr. 3 (74), martie 2011.
Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 3 lei

Colectivul de redacție:

Daniel Săuca - redactor șef

Daniel Hoblea - secretar de redacție

Ileana Petrean-Păușan, Marin Pop - redactori

Viorel Mureșan, Györfi-Deák György, Viorel Tăutan,

Marcel Lucaciu, Imelda Chintă, Simone Györfi, Carmen Ardelean

- redactori asociați;

Marius Soare - tehnoredactor

Responsabil de număr: **Marin Pop**

Revista apare în urma unui protocol de colaborare încheiat între: Consiliul Județean Sălaj; Instituția Prefectului Sălaj; Primăria Zalău; Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj; Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău; Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" Filiala Zalău; Biblioteca Județeană "Ioniță Scipione Bădescu" Sălaj; Inspectoratul Școlar Județean Sălaj; Arhivele Naționale Filiala Sălaj; Cenaclul literar "Silvania"; Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj.

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor publicate revine în întregime autorilor.

Nu primim la redacție decât materiale culese în format electronic, cu respectarea normelor ortografice în vigoare.

Revista "Caiete Silvane" este membră a Asociației Publicațiilor Literare și Editurilor din România (APLER) și a Asociației Revistelor și Publicațiilor din Europa (ARPE).

Tiparul realizat la Tipografia Color Print Zalău,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj, tel./fax 0260-661752

Abonamentele la revistă se pot contracta prin oficiile poștale, factorii poștali, prin Damco și prin redacție (achitând suma de bani aferentă abonamentului dorit în contul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj:

RO58TREZ5615010XXX006033

deschis la Trezoreria Zalău,

la care se adaugă taxele poștale de expediere).

Prețul unui abonament pe o lună este de 3 lei. Pentru orice nereguli privind difuzarea vă rugăm să ne contactați la telefon 0260-612870. Revista poate fi achiziționată și de la librăria de lângă Muzeul Literaturii Române din București.

Sumar

Aurel Pantea, Poem pentru „Caiete Silvane” p.1

Carmen Ardelean, Prelecțiunile poporale – redivivus p. 2

Viorel Mureșan, Un mare poet octogenar pp. 3 – 4

Györfi – Deák György, Flori pe Internet p. 5

Andrei Rus, Felicia înainte de toate pp. 6 – 7

Franciscus Georgius, Locul unde se va deschide cartea pp. 8 – 9

Imelda Chintă, Secretul comorii – monografie a unor timpuri revolute pp. 10 – 11

Simona Ardelean, Șimleu Silvaniei în ochii unui militar p. 11

Carmen Ardelean, Torna, torna, fratre. Întoarcere în Arizona – **Nicolae Băciut** pp. 12 – 14

Marcel Lucaciu, Amintiri epopeice pp. 15 – 16

Florin Mihăescu, Despre Gâlceava himerelor p. 17

Daniel Hoblea, Alice Bolduț – debut p. 18

Poeme de **Alice Bolduț** pp. 18 – 19

Lucian Perța, Parodie p. 19

Poeme de **Karácsonyi Zsolt** p. 20

Poeme de **Ștefan Ciobanu** p. 21

Ștefan Doru Dăncuș, Cărțile României p. 22

Baló Levente, Între creație și receptare. Interviu cu artistul plastic **Szabó Attila** pp. 24 – 25

Györfi – Deák György, Vrajitoarele pp. 27 – 28

Virgil Stan, Furtuna pp. 29 – 30

Viorel Tăutan, Dependența de... p. 31

Marin Pop, Înfințarea și activitatea gărzilor „Iuliu Maniu” (1934) pp. 32 – 35

Alexandru Bogdan Kürti, Operațiunile militare și intrarea armatei române în Sălaj (1919) pp. 36 – 39

Ion Ivănescu, Din vremurile de curând apuse pp. 40 – 41

Cristi Iordache, Libertatea spiritului - simbioza entităților artistice p. 42

Ileana Petrean – Păușan, Viața în artă – da. Artă în viață? p. 43

Ștefan Doru Dăncuș, Cu 1000 de euro în portofel p. 43

Daniel Săuca, Daniel Hoblea, Viorel Mureșan, Simone Györfi, Malaxorul. Din Sălaj „La lilieci” pp. 44 – 47

Copertele I – IV și paginile 23 și 26 sunt ilustrate cu lucrări ale artistului plastic **Szabó Attila**.

